

IBLAND UNDRAR JAG

eller

"Det var en gång ett äldreboende"

Ibland undrar jag om jag kommer att bli likadan som min mamma när, eller om, jag blir lika gammal som hon. Nu har hon fyllt 97 år. Jag minns ganska väl hur hon varit de senaste sextio åren. Hon har uppfostrat mig, hon har hjälpt mig med läxorna och det är hon som gett mig mina värderingar. Och det är jag glad för. Jag har inget att klaga på i det avseendet. Snarare tvärtom. Det märker jag på mina jämnåriga. Arvet via generna har jag ju fått naturligen, men allt annat har hon och min far stått för, särskilt den högst närvarande mamman. Det är om henne det följande handlar, om hennes sista år.

Själv är jag morfar, till skillnad från min mor som är både mormor, farmor, gammelfarmor och gammelmormor. Jag märker hur jag som en gång min morfar och min farfar tyckte att barnbarnen var lite stökiga eller våldsamma. Det hör liksom till generationen. Mamma har också varit sådan som både farmor och gammelfarmor. Numera är mammas värld mycket mindre och den krymper för varje år. Det är inte så mycket av intresse utanför den personliga zonen. Det gäller de flesta i hög ålder. Det märks så väl på "hemmet" där hon numera bor efter att ha flyttat till min hemort numera, Uppsala.

I Eksjö bodde mamma i nära 57 år, först i två olika hyreslägenheter innan hon med make "blev med hus". Största delen av tiden i huset, mer än 30 år fick hon bo där ensam sedan maken Karl-Erik omkommit i bilolycka bara ett halvår före sin pensionering. Hon hade en fin tid i sitt hus med dess trädgård med blommor, fruktträd och hallonhäck. Arbetet räddade nog hennes tillvarode första ensamma åren innan hon efter pensioneringen kunde ägna sig heltid åt trädgård och andra fritidsintressen med talrika resor. Det ingick alltid minst ett arbetspass i trädgården eller annars i huset, varje dag. Det var ordning och reda, alltid öppet hus och talrika besök.

Först då 90-årsdagen närmade sig sa mamma att hon ville flytta från huset. Hon sa närmare bestämt att hon bestämt sig för att flytta och hade hittat ett äldreboende bara hundra meter från huset. Det var ett eget beslut och hon flyttade dit över en sommar då mycket skulle rensas ut från huset. Det var så nära att Sara och jag kunde bära kristallkronan på ett kvastskäft från huset till lägenheten. Anders hjälpte mig att bära sängen från hus till lägenhet en tisdag i augusti och gardinerna strök mamma själv innan vi hängde upp dem i lägenheten, som vätte mot västsydväst. Det var perfekt med balkong som ersatte husets altan. Där blev det många luncher och middagar under parasollet. På själva 90-årsdagen kom tidigare grannar och andra bekanta på smörgåstårter och champagne. Det hade jag fått övertala henne till, för det var väl egentligen inget att fira, tyckte hon. Men hon accepterade att ta det som en inflyttningsfest och att samtidigt få visa upp sitt nya boende.

Visst hade det varit skönt- eller i alla för stunden roligare - om vi i min barndom hade haft det mindre knapert ekonomiskt under min första uppväxt. Men det känns inte som att det gör något i det här läget, nu när jag blivit vuxen. Nej, jag har fått lära mig sparsamhetens dygd. Ibland har det väl slagit ut i lite snålhet, framförallt mot mig själv. Jag skulle nog själv hellre kalla mig sparsam, eller rentav måttfull, men det skulle låta förmätet. Det får vara hur det vill med den saken, för det är vars och ens ensak och dessutom en bedömningsfråga.

Jag undrar hur det blir med minnet när jag, som alla andra, åldras. Måtte det ske med värdighet hoppas jag. Jag kan ju inte undgå att tänka på mina gener. Mormor blev cirka nittiofem och hennes mor rentav nittio. Mamma har passerat sin mor med ett par år redan. Går det vidare bara på mödernet eller hur kommer det att bli med mig. Jag konfronteras med det varje dag eftersom jag träffar mamma praktiskt taget varje dag. Hon drömmer en hel del och blandar då ihop nuet

med drömmarna och med flydda tider. Det blir märkliga berättelser av och till. Men i allmänhet vet jag ändå vad det är hon pratar om och kan urskilja vad som bara är föreställningar, missuppfattningar eller rentav drömraster.

Idag var det cirkus när jag kom till "hemmet", alltså äldreboendet där mamma nu bott i ett drygt halvår. I början var hon helt klar över att hon flyttat till en ny stad, Uppsala. Men efter ett tag blev det lite suddigt och hon mindes inte namnet på den nya vistelseorten. Det blev gissningar på Filipstad, oftast, men även på Södertälje, Karlstad och Eskilstuna. Det där med Filipstad förstod jag, för det hade knytning till en släkting till min mormor, en avlägsen släkting vi hälsat på i Värmland en gång för länge sedan. Det var i närheten av Filipstad. Så det kunde ju vara tänkbart, men de andra gissningarna förstår jag mig inte på. Så småningom kommer vi dock fram till var hon bor genom att jag frågar var min Sara jobbar. Jodå, det vet mamma, och hon vet i vilken stad det sjukhuset ligger, i Uppsala. Alltså bor Sara och jag där liksom mamma. Men det faller i glömska och kommer fram bara då och då, när hon har sina bättre stunder. Men ofta gissar mamma, avseende Saras arbetsplats, på Posten eller banken. Hon blandar ihop med sin svägerskas respektive sin svärdotters gamla arbetsplatser. Det är inte lätt att bli gammal säger hon ofta. Jag brukar släta över med att det kommer med tiden och av sig självt. Och det skulle hon ha tänkt på tidigare om hon hade tänkt göra något åt saken. Nu har hon blivit gammal redan.

En annan av de boende på "hemmet", jag kallar henne "G", pratar en hel del, speciellt med mig. Även hon pratar ofta om att det inte är lätt att bli gammal. Annars håller hon sig mest till allmänna floskler om att det mesta är bra, att man måste vara positiv och glad. "Man får ta det som det är" framhåller hon, ofta som avrundning på en konversation. Hon är rolig på sitt sätt, men ganska förvirrad. Hon har fortfarande inte förstått att hon nu bor på "hemmet" utan envisas med att säga att hon just kommit och att hon straxt skall gå hem till sitt. Men hon hittar inte till sitt rum utan hon kommer in till mamma och ser undrande på mig. Hon förklarar att hon inte hittar nyckeln till toan. Men den har hon i sitt rum, toan alltså, precis som alla de andra, varsin. Jag får visa henne vägen till hennes rum och där känner hon igen sina kläder och konstaterar att det nog är dit hon skall - men hon bor inte där säger hon. Det är en tirad av floskler som väller fram. Och varje gång jag träffar på henne så undrar hon vem jag är, för vi har aldrig träffats förut hävdar hon. "G" är smärt, närmast mager, och rör sig lätt med sin rollator, som jag antar att hon har mest för att hålla balansen. Hon kan gå utan, men gör det sällan. Hon rullar fram lätt, oftast i tofflor. Ibland drar hon omkring i korridoren i en rejält tilltagen morgonrock i vit frotté.

När jag kommer till "hemmet" så är det ofta när det är måltid, eller så är de boende samlade i matsalen. Det kanske verkar som att jag passar på att komma just då, men realiteten är nog snarare att det serveras mat eller kaffe så ofta att det är omöjligt att undvika om jag skall vara där en stund. Förutom frukost, lunch och middag serveras det kaffe med tilltugg på förmiddag, eftermiddag och kväll. Det är alltså inte lätt undgå att komma till något av målen. När det gäller kaffet har det nu under hösten blivit allt vanligare med en tårtbit på eftermiddagen. Då skall man veta att det alltid serveras en efterrätt till lunchen. Nu sägs det att gamla skall äta oftare än andra, eftersom de äter mindre varje gång. Men jag undrar jag, för jag tycker att mamma lagt ut sedan hon flyttat dit.

"J" är en trevlig och alltid glad kvinna, som säger att hon varit läkare. Det stämmer nog för när jag använder någon medicinsk term nickar hon igenkännande; jag har testat lite då och då. Men jag vet inte om jag skall ta det på allvar, eftersom hon verkar ganska oredig i övrigt och nickar bifall till det mesta. Varje gång jag träffar henne nu för tiden så frågar hon mig om jag träffat

hennes Ulla. Det är visst hennes svärdotter, så kanske "J" tror att jag är hennes son ? Hon är ursprungligen danska och har jobbat i Köpenhamn, men kom till Sverige för sin man säger hon. Han bor någon annanstans, efter vad hon säger. Men det hänger inte riktigt ihop när hon svarar. En gång kom hon gående med sin krycka i korridoren och frågade mig: "Vem är det som står för kostnaderna här". Jag visste inte hur jag skulle svara först men sa till henne att hon inte behöver bekymra sig, för det går på pensionen. Då nickade hon och såg glad ut. Så är det med de flesta där på "hemmet". Bara de får ett svar blir de glada och nöjda och verkar återvända in i sin egen inre värld. Då är väl allt bra, eller ?

Mammas drömmar är för dråpliga när hon återberättar dem. Jag brukar inte alltid komma ihåg vad jag drömt, i varje fall inte någon längre stund. Men hon berättar uttömmande vad hon drömt. Det är märkliga historier med inslag från svunna tider, hennes egna nya upplevelser och vad jag berättat för henne. Häromdagen hade drömmen vävt ihop en historia om att hon just fått sitt första barn, det vill säga mig. Den som assisterade vid förlossningen var den där trevlige iraniern som jobbar på "hemmet". Men det var lite bråttom, för min farfar, det vill säga mammas svärfar hade bråttom iväg till älgjakten. I ett annat läge var det jag som hade bråttom iväg till älgjakten. Jag misstänker att historien kopplar till att jag berättat om svamplockning och i samband med den nämnt att älgjakten är igång.

Jag hade berättat för mamma att jag varit på middag hos Nils, en bekant som tagit studenten i samma skola som jag. Hon undrade sedan hur det hade varit på den där middagen "hos polischefen". Varifrån kan hon ha fått det ? Ja, jag hade i och för sig tidigare i veckan berättat att jag blivit stoppad i en poliskontroll och fått blåsa i en alkotestare. Var det den uppgiften som flätades samman med middagen ? Nog är drömmar dråpliga ! Men det kan finnas en förklaring utifrån teorin om hur drömmar uppstår ur minnesfragment som lagras i hjärnbarken och senare signaleras till logikdelen i hjärnan för att där sammanfogas till en historia. Det kanske är ett belegg just för den teorin ? Det var något som avhandlades i den där tiopoängskursen i psykologi som jag läste för många år sedan. Jag har en del egna exempel på att det ligger mycket i den där teorin. I mina egna drömmar har det varit sådana med inslag av tidigare upplevelser hopvävda till märkliga historier. Så jag tenderar att tro att det är så det hänger ihop med våra drömmar.

"E" är en trevlig man, som alltid frågar mig om jag kommer från golfbanan. Hans son spelar nämligen i samma klubb som jag. Vi har träffats en gång, men inte på golfbanan ännu. "E" hör dåligt och ser illa, bara svagt på ena ögat säger han. Han åker också rullstol hela tiden. Men han är alltid på gott humör, pratar högt och underhåller med historier från uppväxten eller från sin lumpartid under kriget. Han har varit med om det mesta och är ibland lite ekivok med historier från när det begav sig, det vill säga då han som ung var ute och dansade på många ställen i Mellansverige. När han pratar hörs ingen annan. Det är lite besvärande att prata med honom, för jag måste näst intill skrika, trots att jag pratar rätt in i örat på honom.

Och då svarar "G" oftast med någon floskel på det jag just sagt, men med adress till "E". Förklaringen är inte bara att "E" hör väldigt dåligt och att jag skriker, utan "G" hör väldigt bra, för att vara nittioåttå.

Innan "G", som sitter alldeles till höger om Mamma och mitt emot "E", kom till hemmet bodde i det rummet en annan kvinna, som alltid var på gott humör och var bra att prata med. Hon var uppenbarligen bildad och hade en typisk uppländsk dialekt. Hon satt alltid i rullstol. En dag var hon dock borta från bordet, problem med magen sades det. Men hon kom aldrig tillbaka till

bordet. Det var magcancern som tagit henne. Som seden är på hemmet tänder man då ett ljus på bordet, där den avlidne tidigare suttit. Så blev det nu och snart därefter kom "G" till hennes rum och till hennes plats vid bordet, till höger om Mamma.

Idag tog jag med mamma till hårfrisörskan; äldre damer, liksom yngre, vill gärna vara fina i håret. För mamma innebär det att hon behöver få en permanentning lite då och då. Nu har hon inte fått det på ett halvår, sedan flytten alltså. Jag kom för att hämta mitt i kaffestunden. Där satt även en kvinna i min ålder. Det visade sig vara "G":s dotter. Systemen har jag träffat tidigare och då trodde jag att även hon var dotter. De var så olika, antagligen på grund av en större åldersskillnad. Men där tog jag alltså fel. Det var där och då jag fick veta att "G" ramlat och slagit sig. Hon har inte varit synlig på några dagar och nu fick jag förklaringen. Vanligen både hörs och syns hon. Men hon hade varit på sjukhus och låg nu i sitt rum. Jag mötte systemen och dottern när jag kom tillbaka till "hemmet". De var verkligen lika, dottern och hennes moster. Man kan ta fel.

Jag fick verkligen erkänsla av mamma idag, hon som inte är någon vän av stora ord. Hon är närmast besvärad av att behöva uttrycka sig om något av känsloraktör. Kanske det är en yrkessjukdom från hennes tid som sjuksköterska? Hon ogillar också att inte kunna klara sig och sköta sig själv numera. På väg till frissan ondgjorde hon sig lite över det, men sa sedan hur tacksam hon är för det jag gör för henne. Jag kvitterade och kontrade med att det var den omvända situationen, då jag var liten och det var hon som fick släpa på mig. Och det var inte alltid så att jag var så värst samarbetsvillig. Det minns jag tydligt. Nu får jag rika tillfällen att kompensera för och gottgöra det.

Det är inte lätt att hålla reda på vad som verkligen händer när man är gammal. Idag pratade mamma om "det där originalet" och syftade på att hon varit hos min frisörska, som i sin lokal har kläder av olika slag hängande, liksom hyllor med diverse saker hon säljer. De flesta besökare upplever inget särskilt med lokalen, men för min gamla mamma var den något helt annat än vad hon varit van vid, då hon besökt de stereotypa och sterila lokaler där damfrisörskor brukar hålla till. Ens upplevelse är beroende av tidigare upplevelser och erfarenheter. Det gäller i de flesta sammanhang och här var det tydligt.

"G" har inte varit synlig på ett tag; hennes plats vid matbordet har stått tom. Dottern sitter en dag vid änden av bordet och vi kommer att prata medan middagsätandet fortgår runt bordet. Det visar sig att "G" spräckt bäckenet då hon ramlat. På sjukhuset har man inte kunnat göra något, utan "G" får återvända till äldreboendet med de hemska smärtor hon dras med. Hon blir liggande i sängen med smärtlindrande medicinering; syster och dotter turas om att sitta hos henne. De matar henne med sked, men hon tar nästan inte emot något. "Vi får se" säger dottern, inte uppgivet, men ändå med ett uttryck i ansiktet som jag tolkar som att tiden är utmätt och att de nu vet vad som väntar. Jag förstår att de är beredda på att "G" är på väg bort. Det sker också, redan dagen efter. Därmed har en pigg röst tystnat. Hon visste inte allttid vem jag var, var någonstans hon själv var, men hon hade en livslust som få som levte i nittioåttio år. Borta är den spensliga varelsen i rosa teddy-overall, ibland istället i lång vit frotté-morgonrock och blötstripigt hår efter duschen. Hon generade sig inte, var alltid slagfärdig och hade någon floskel eller livsdevis på lager.

De andra boende på "hemmet" underrättar varandra, diskret i små samtal sinsemellan. Alla vet att de är på väg åt samma håll som "G". De har överlevt henne, men hur långt har de kvar själva? Jag undrar för min del hur de tänker, men det är inte så lätt att räkna ut. Kanske funderar de som

mamma, som tog upp det där med var hon vill bli begravd. Först var det tillsammans med de andra tre föregående generationernas kvinnor på kyrkogården i Malmö. Sedan ändrade hon sig till att placeras intill min pappa. Men där har hon aldrig haft sina preferenser tidigare, vilket jag påpekade lite försiktigt. Vi resonerade lite naturligt hit och dit om vad som kan vara lämpligt och kom fram till att vi skall åka runt lite tillsammans och titta på några kyrkogårdar i närheten av där vi bor och sedan eventuellt flytta min pappas urna och sten om det låter sig göras. Lite krasst kan man väl säga att en gravs belägenhet är en angelägenhet mer för de efterlevande än för "invånaren".

Igår blev jag väckt före klockan sex av nattpersonalen på hemmet. De var oroliga för mamma så jag åkte dit; allt var dock som vanligt, förutom att hon var trött, inget ovanligt för en som fyllt nittiosju. Natten därpå ringde man vid halvtvåtiden. Jag åkte dit och stannade en timme medan en sköterska tog hand om att lättmedicinera mamma, som hade bett dem ringa på mig. Hon pratar ofta om mig, säger personalen. Hon pratar om "sonnen", säger de som är utlandsfödda. Det är inte lätt med de långa vokalerna i det svenska språket. Nu var det lite småallvarligt på natten med en temperatur på nästan trettioåtta grader. Så skall det inte vara, speciellt inte på natten; det vet till och med en amatörmedicinare. Så den tillkallade sjuksköterskan var lite tvehågsen om det skulle bli sjukhusbesök eller inte. Men efter en Alvedon enades vi om att det i alla fall kunde anstå till morgonen. Då var allt normalt igen. Ibland undrar jag om det skall vara så där ryckigt eller om det är en trend mot det oundvikliga. "G" blev nittioåtta; mamma har fyllt nittiosju.

"E" flyttade in på "hemmet" efter mamma. Hon verkar väldigt vital så jag funderade över varför hon kom hit. Hon går visserligen med rollator, men är smärt, rakryggad och går lätt och smidigt, om än lite försiktigt. "E" verkar inte så gammal heller. Hon sitter ofta och löser korsord. Vi pratar då och då och jag har hjälpt henne med något ord när hon inte klarar ut nyckelordet. Hon är trevlig, med en enda olat att hon är rökare. Det syns i ansiktet, torr hy. Jag har försökt varna henne med mammas exempel och med att hon kommer att få KOL så småningom. Jodå, precis som de flesta andra rökare, är hon visst medveten om faran, men förmår inte ta sig i kragen och sluta. Vi har pratat om det vid ett flertal tillfällen. Jag funderar över varför hon bor här. Häromdagen kom ett tillfälle att ta upp saken och jag undrade försynt varför hon bor här, med hänvisning till att hon går lätt och spänstigt. Jodå, det fanns en verklig förklaring. "E" lider av yrsel och hade ramlat flera gånger, där hon bodde ensam tidigare. Nu törs hon inte längre bo ensam. Hon berättade att hon legat på sjukhuset i flera månader för att komma underfund med yrseln, men man hade bara hittat ett par cystor, en av dem på en binjure. Och det ville man på sjukhuset inte göra något åt. Hon får leva med detta och fortsättningsvis med försiktighet när hon går omkring.

Den pratsamme "E" kom igång att prata om sin tid i norr under kriget idag vid lunchen. Jag åt också lunchen idag; jag visste att det vankades köttbullar, så jag räknade med att kunna äta med de boende. "Alla var där", skulle man kunna säga. Till och med "GA" kom lufsande i tid. "J" kom gående med sina kryckor och sitt vanliga leende. "M", den tystlåtna, som äter i slow motion var också på plats. Hon ser levande ut i ansiktet men det är svårt att avgöra vilka synintryck hon tar emot. Hon sitter där som en stenstod, oftast med skeden, hon äter alltid med sked, halvvägs till munnen. "E" berättade om sina upplevelser längs finska gränsen under kriget, om finnar som flydde till Sverige och om ungrare som smet från tyskarna. De, ungrarna, tvingades av tyskarna att bränna hus och byar på den finska sidan då tyskarna retirerade undan ryssarna. På den svenska sidan om Torne älv stod finnarna och såg på hur deras hem stod i lågor. "E" har många

hemskheter att berätta, men också många minnen från ungdomsåren, då han var ute och dansade på många platser. Idag är han farfar med en son i min golfklubb. Nästan alltid frågar han om vi träffat på varandra, sonen och jag; så har inte varit fallet ännu, men nu, i november, har vi ställt undan klubborna, i alla fall jag. Jag har annat att tänka på, för Mamma behövde åka in till sjukhuset för lite "underhåll". Hon hade varit lite hängig ett tag och sköterskan konstaterade en lätt förhöjning av sänkan. Det blev debut på "Ackis". Tidigare har hon varit stamkund på avdelning sju på Högländssjukhuset, men det är ett tag sedan nu, och väl är det.

Nu har jag inga ärenden till hemmet; det är nog en omväxling för personalen och för de boende, för jag har ju vant dem vid att jag kommer varje dag. Oftast har jag varit där fram till lunch eller fram till middagen. Då blir det naturligt att gå därifrån. Ibland har jag kommit mot slutet av måltiden och hämtat Mamma till hennes rum. En stund efter en måltid är det märkligt lugnt på "hemmet". De boende drar sig tillbaka, vilar antagligen. Det sägs att al

la "vilar middag" men antagligen inte alla. T.ex. "B" sover länge på morgnarna och kommer direkt till lunchen. Sedan pysslar hon i allmänhet med blommorna, på sommaren därute men nu inomhus i matsalsregionen. Hon sover nog inte middag. Men hon ser alltid pigg ut trots sina modiga nittiofyra.

"GMK", gubben med kepsen, kommer alltid tidigt till måltiderna. Han har glasögon och en svart keps, nästan som en tonårskille. Han sitter i rullstol och äter sin flytande föda, ganska raskt, och rullar sedan iväg. Man ser honom bara i början av måltidsstunden. Jag har aldrig undrat vad han har för sig den övriga tiden, trots att han syns väldigt lite. Och alltid äter han löskokt gröt med lingonsylt och mjölk. Han äter inte alltid upp allt utan lägger sin haklapp i tallriken och vill sedan genast iväg till sitt rum. Då pockar han på att bli förflyttad dit. När han anmodar mig, för han tror att jag arbetar där, säger jag till honom att vänta lite. Då blir han sittande invid köket tills någon rullar iväg honom. Ibland har han med sig telefonen och då är han ivrig att få hjälp med att ringa upp. Det klarar han inte själv utan håller fram ett papper med ett nummer han vill ringa.

Annat är det med "I", som bor mitt emot Mamma. Han har alltid TVn på, på hög volym dessutom. Han ser mest på TV3 och TV4; nästan alltid är det någon serie som rullar. Oftast sitter "I" och jobbar med bilder eller annat kontorsliknande. Han klipper och klistrar inne i sitt rum. Jag har lånat både sax, klister och färgpennor inne hos honom. Jag brukar titta in och heja när jag kommer eller går. Han är lite svår att förstå, men hör bra och svarar alltid. Men han lämnar sällan sitt rum utan intar alla måltider ensam i rummet. På helgerna brukar han få besök av sonen, som är en kopia av pappan, i alla fall kroppsligt. Båda muttrar lite halvt ohörbart också.

Mamma kom att vistas en tid på sjukhus i samband med en infektion och tilltagande trötthet på grund av den. Då besökte jag inte "hemmet", förutom mot slutet av hennes sjukhusvistelse. Jag ville kolla upp om det var någon ur personalen som sett till hennes rum under tiden, vattnat blommorna till exempel. Jodå, det hade skett. Jag kom dit mitt i eftermiddagskaffet och det satt några av de vanliga vid bordet. Jag pratade som vanligt med "E" och han frågade som vanligt om jag varit på golfbanan. Jag svarade, också som vanligt, att vädret inte tillåter det längre så här i november och att det faktiskt regnade ute. Han sa sig faktiskt förstå det. Han hade en snygg rutig skjorta på sig. Jag upptäckte att den var av typen "button-down-krage", men kragsnibbarna inte var knäppta mot skjortan; så jag hjälpte honom med det medan han orerade över att den ur personalen som hjälpt honom var för fumlig för att klara av det. Jag sa att det var viktigt att knäppa kragen mot skjortan för det mycket tuffare och det höll han med om. Finns det sådana

där knappar på en skjorta så blir den snyggare med knapparna knäppta och känns dessutom mycket skönare runt halsen. Även det höll han med om. Han hade inte saknat mamma. Jag frågade om det men han verkade inte medveten om att hon varit borta en vecka. Han ser så dåligt så det är ursäktligt.

Jag pratade också med "J" om mamma och om vad hon diagnosticerats för och vilka värden hon hade på sänkan bland annat. "Det känner Du väl till", undrade jag. Men "J", som säger sig ha varit läkare, skakade på huvudet. Hon är nog lite borta. Men hon såg glad ut som vanligt i alla fall. Som den där gången när hon kom gående i korridoren, fast just då med rynkad panna. Hon hade undrat lite försynt vem det är som står för kostnaderna. Den gången lugnade jag henne med att det behövde hon inte bekymra sig om, för det går på pensionen. Jag frågade nu en gång till om hennes läkarspecialitet och då visade det sig att hon arbetet inom allmänmedicin. Jag tycker nog ändå att hon borde känt till begreppen. Men hon har väl, som de flesta andra på hemmet, glömt eller helt enkelt lagt av. De är ju inte längre "i sin krafts dagar". Och inte har hon så väl reda på sig om sin familj. Efter att tidigare ha haft en enda dotter så har hon nu tre barn. Två av dem namngav hon nu, men den tredjes namn visste hon inte. Inte heller vet hon var de bor; det har jag frågat om. Och mannen vet hon inte var han bor. Hon kanske helt enkelt är övergiven av de sina, om hon har några. Det är ju inte alla som har.

Mamma är nu tillbaka i sitt hem, på "hemmet". Hon blev utskriven från sjukhuset på sin yngre systers födelsedag. Hennes yngre syster fyllde nittiosex. Mamma fick prata med henne en stund i min mobil när hon kommit hem. Det uppskattade de båda. Det är nu många år sedan de träffades senast, för det är långt till Luleå där lilla-syster bor. Förr skrev de brev till varandra. Jag brukade få gå med brevet till postlådan när jag bodde med mina föräldrar. Det var en grannlaga uppgift att hinna till sista tåget på kvällen. Jag gick till brevlådan vid stationen. Om våren skickade mamma med blåsippor i kuvertet, långt innan snön försvunnit i Luleå. Då skulle jag lägga på brevet på lådan så att det kom iväg med tåget kvart i tio på kvällen. Brevet kom på den tiden fram redan på morgonen nästa dag, ända uppe i Luleå. Numera tar det avsevärt längre tid, vilket är tänkvärt.

Jag hade varit och satt in tallris i mammas rum innan hon kom hem från sjukhuset. Det blev också en amaryllis på bordet. Det är en av mammas traditioner att låta dem komma upp och slå ut lagom till jul. Det skall självklart vara den röda sorten. Många gånger har hon fått dem att stå med hela fem klockor samtidigt. Det blev det faktiskt i år också, riktigt ståtliga stänglar.

Mamma känner sig nu hemma igen, säger hon. Det känns bra för mig också, att hon känner igen sig och att hon betraktar äldrebroendet som sitt hem. Ett tag var jag tveksam om det var så.

Nu har jag återknutit kontakten med de andra boende på "hemmet". Jag har ju inte varit där på mer än en vecka så jag är säkert ny för flera av dem. Jag vet inte hur mycket de minns av människor och av händelser i närtid. Men "E" kom i alla fall ihåg mig. Trots sin dåliga syn känner han igen mig på långt håll och hälsar på sitt högljudda sätt. Men det är inget ont i det. Han kan bara inte själv avgöra erforderlig röstvolym. Som vanligt skrattar och skojar han. Men han säger sig ha svårt att sova. Förr, när han arbetade kroppsligt, var kroppen trött och behövde vila. Så är det inte nu för han sitter i rullstol. Han säger sig ha sovit dåligt sedan hans fru dog. Nu ligger han vaken timmavis på nätterna och vågar inte sova middag av rädsla för att bli ännu mer vaken om natten. Han är nog en av de få på "hemmet" som håller sig vaken så mycket. De andra sover i

allmänhet middag. Och flera ligger mycket. Mamma sitter mycket och dåsar i sin fåtölj. Men hon sover ordentligt på natten.

Dagen därpå besöker jag mamma igen. men nu är hon trött och närmast apatisk, orkar ingenting. Hon har vägrat sova middag och då blir det så där. Jag förhörde mig hos personalen och de berättade att hon vägrar lägga sig, vill bara sitta i stolen. Och går hon någon gång med på att sova middag så är hon snart uppe igen. Jag har hållit på i flera års tid med förmaningar om att hon måste sova middag för att orka med hela dagen. Men hon vill inte lyda, säger hon. Jag fortsätter att förmana, för hennes eget bästa. Idag åker jag dit vid lunchtid för att se till att hon kommer i säng för att sova middag. Jag tänker stanna medan hon sover. Då kan jag surfa i datorn eller telefonen medan hon sover och sedan kan vi äta lussebullarna till kaffet. Dem hade jag tänkt ta med redan igår men glömde. Det blir nog bra idag istället.

När jag kommer till "hemmet" känner jag redan i vestibulen att de fått fisk till lunch. Mamma säger att hon "var arg på mattanten" som hackade sönder strömmingen i potatismoset. "De har ju ingen riktig el där i köket" säger hon för hon har inte förstått att maten kommer färdig från restaurangköket. Hon ser den aldrig komma in från korridoren och hamna bakom disken som avskiljer köket från matsalen. De boende kommer till borden i matsalen och vet inte vad som egentligen händer på matfronten innan tallriken ställs framför dem. De bara äter vad som serveras. Enda valet är om det skall vara röd eller gul saft. "S" får lättöl varje dag. Han sitter i rullstol på grund av ett amputerat ben. Hade han inte varit så kraftig hade han nog kunnat gå med krycka, men han kommer rullande i sin rullstol, lätt bakåtböjd för han har ryggstödet så lågt att han halvligger. Han och "EL" är de två som är ute mest. "B" hon brukar pyssla om blommor både inne och ute. "S" brukar sitta och lapa sol så fort det är bra väder. Men nu har snön kommit så alla håller sig inomhus, alla utom den där kvinnan från någon annan våning som brukar sitta utanför ingången på en bänk. Jag brukar heja på henne när jag går förbi.

Även "H" får lättöl. Han sitter vid samma bord som "B" och "El". De vill ha Loka. De är båda lite pippliga med maten. Den ena vill bara ha kokta grönsaker, den andra ska ha färska. Det är noga med kryddningen också och nästan alltid för lite saltat. Det verkar nästan som en fix idé. "H" är lite lustig av sig, inte riktigt normal. Men han passar mattiderna utmärkt och det går nästan att ställa klockan efter honom. Han är noga med allt, allt utom gången. Han småhaltar genom att dra ena benet efter sig och det är lätt att känna igen ljudet av hasandet i korridoren; bara att ställa klockan. Han är ivrig att få mat. När han väl ätit upp lunchen blir det bråttom för honom att få till sig efterrätten. Han äter effektivt och är den förste att lämna matbordet. Då tar han med sig tallrik, bestick och glas, alltihop tillsammans och tallriken täckt med servetten. "Same procedure" skulle man gott kunna säga.

Numera skall även "lilla K" ha Loka till maten. Hon är lite fumlig med fingrarna så jag får ibland hjälpa henne med att skära köttet eller pannkakorna. Hon hör bra och pratar lite grand om jag ger henne tid att formulera sig. Det syns på henne när hon vill säga något. Då är det bara att vänta lite så kommer det något. Jag vet inte om hon har "alla hästar hemma" för en gång när hon skulle till att ringa så sa hon att det var till mamman. Men det trodde jag inte på, för "lilla K" är nog bortåt nittio. Hon påstod en dag att det var hennes födelsedag. Jag undrade vilket datum hon fyller och hon svarade med en dag i september. Jag svarade att det faktiskt bara var april. Nu har hon, efter ett sjukhusbesök för sin diabetes, blivit sämre på att äta så jag hjälper henne ibland att skära itu maten. Det kan även hända att jag stoppar i henne en och annan tugga emellanåt då hon är lite valhänt.

Jag hade kommit till "hemmet" just som man höll på att avsluta lunchen, idag strömming med potatismos. "E" satt i sin rullstol på väg hem till sitt. Han sover alltså inte middag av rädsla för att inte kunna sova på natten. Jag undrar vad han sysselsätter sig med. Han har ju både dålig syn och kraftigt nedsatt hörsel. Men han säger att han tittar på TV. En gång blev jag ombedd av personalen att hjälpa till att få igång en anordning som "E" har för att höra ljudet från TVn. Det är som en kudde han har i knät. Tydligen gör den att han hör med hjälp av de hörapparater han har i öronen. Hur det fungerar vet jag inte men uppenbarligen kopplar TV-ljudet via kroppen till hörapparaterna.

På väg in till mammas rum efter lunchen mötte jag en ut personalen med den där kvinnan som verkar sova hela dagarna. Hon halvligger i en förlängd rullstol och blir alltid matad. Ibland muttrar hon men verkar sova för det mesta. Ibland pratar hon, antagligen i sömnen, riktigt högljutt. Jag undrar om hon varit barnmorska för en gång hörde jag henne plötsligt ropa rätt ut att "vattnet har gått". Sedan grymtade hon lite till och somnade om.

Framför TVn sitter alltid "F". Hon sitter där och äter och dessutom nästan hela dagarna vid samma lilla bord i matsalen framför apparaten med TV4. Den är trasig sedan länge och visar bara halv bild. Men det verkar inte störa henne. Hon tittar ändå hela tiden. "Huvudsaken är väl att det rör sig" heter det i visan tänker jag. Det stämmer kanske här. Hon är minsann petig med maten. Det händer allt som oftast att hon inte äter alls. "Tycker inte om" verkar vara hennes standarduttalande. Nyligen var det en utmärkt biff stroganoff som inte passade. Hon smakade inte ens; hade kanske dåliga erfarenheter? En annan gång skulle hon inte äta ett dugg av den inlagda strömmingen. Det var bara en enda röra sa hon.

Nu har det flyttat in en ny dam efter "G" som dog för ett tag sedan. Det är "Iv" som tydligen har bott här tidigare, men varit någon annanstans under en tid därefter. "B" skvallrade att "hon är inte snäll, väldigt krävande mot personalen". Hon lär också ha haft för vana, och krav, att få sitta vid samma bord som "F". Jag har sett den nya och försökt hälsa på henne men hon har inte reagerat på det. Får väl se om jag blir lika tjenis med henne som jag blev med "G". Jag betvivlar det. Enligt personalen hade hon blivit uppmanad att flytta bort från ett bord för att istället sitta tillsammans med "F" vid det lilla bordet.

Idag var mamma betydligt piggare. Det hjälper att sova middag. Hon vaknade sedan lagom till medicin-intaget. Ungefär samtidigt är det dags för eftermiddagskaffe. Jag hämtar en bricka i köket och passar på att ta med till "I" som sällan eller aldrig lämnar sitt rum. Det ligger mitt emot mammas. Han intar alla måltider där. När jag kommer in ligger han och vilar. Han har en stång hängande ovanför sängen och tar sig både upp och till rullstolen alldeles själv. Han ville sedan ha sin kam som låg i skrivbordslådan, som han pekade mot. "I" klarar allt själv. Dock är han svår att förstå för han sluddrar när han pratar. Han är noga med sitt kaffe. Han vill ha det lite utspätt och det vet personalen, så i hans kopp har man slagit i lite vatten. Han frågar för säkerhets skull om det när jag ställer fram hans kaffe. Jag nickar ett ja.

Till höger om mamma, vid matbordet i matsalen, satt förut "G". Det är nästan så att jag saknar henne numera. Platsen står tom för den som nu flyttat in i "G":s rum, "Iv", sitter vid samma bord som "F", alltså framför den trasiga TVn med TV4 rullande i en halverad bild. Hon satt där också förra perioden hon bodde på "hemmet". Nu är hon tillbaka till hemmet, tillbaka vid samma bord som "F". Men platsen där "G" satt är alltså tom. Från början när mamma kom till "hemmet" satt "Ib" där. Hon både hörde och såg bra, men åkte rullstol. Hon var trevlig att prata med och när jag

pratade högt med mamma, som hör betydligt sämre, svarade eller kommenterade alltid "Ib", precis som "E". Jag pratade ofta med henne ändå för hon var alltid glad och pratsam. Men så en dag var hon inte vid matbordet och jag fick höra att hon var sjuk och låg till sängs inne i sitt rum. Det var något med magen, sa man. Hon kom aldrig ut igen, precis som "G", när hon en tid senare hade ramlat och slagit sig. Platsen står tom nu. Mamma har bara "E" mitt emot sig och snett emot sitter "J" och "M". "G" är ju alltid sen till maten. Han sitter alltid vid fönstret. Det är lite glesare vid borden nu. Det är flera av de boende man inte ser varje dag. De äter väl inne i sina rum, precis som "I", om de äter alls. Igår ville inte "F" äta vare sig soppa eller smörgås vid middagen. Hon bara satt där framför den halva TV4-bilden och drack saft. Hon sitter ofta där, även när det inte är måltid. Man kan undra om hon märkt att det bara är halv bild på skärmen.

"Lilla K", som har samma namn som mamma, pratar jag med lite då och då. Hon arbetade en gång i världen som packare på ångkvarnen här i Uppsala. Hon packade kryddor har hon berättat. Hennes farbror lär ha startat den där fina grönsaksaffären som numera bytt ägare, byggts ut och blivit en fullständig mataffär. Man satsar till skillnad från lågpriskedjorna på kvalitetsmat. "Lilla K" frågade igår hur gammal min mamma är. Hon tyckte av minen att döma att nittiosju är en aktningsvärd ålder. Självsade hon sig vara nittiotre. I förra veckan skulle hon telefonera. Jag undrade försynt om hon skulle ringa till sin son, men hon svarade "till mamma". Jag frågade då hur gammal hennes mamma är och hon svarade nittiosju. "Det tror jag inte går ihop", sa jag. Det höll hon med om men kommenterade inte vidare utan såg ut att fundera på saken. Hon tyckte i alla fall att jag är snäll som besöker min mamma så ofta. "Men du är hård" sa hon, för hon har lagt märke till att jag inte "pjåskar" med min mamma utan lite smått sträng med henne vid bordet. "Pjäska" är ett uttryck som hennes mamma, min mormor, brukade använda, både till sina barn och till mig när jag växte upp. Det är inte bara "lilla K" som märkt att jag är sträng, eller snarare uppfordrande, med min mamma. De märker hur jag försöker hålla henne igång att gå själv. Då blir det lätt lite av en kommandoton, som de andra boende uppfattar som hård.

Efter en veckas semester, "semester" får jag skriva eftersom jag är så kallad pensionär och vi ju alltid är lediga, kom jag tillbaka till "hemmet". Mamma hade givetvis undrat var jag höll hus, men hade tydligen varit införstådd med att jag skulle vara borta ett tag. Jag hade ringt och pratat med personalen, som hade hållit henne lugn. Jag var för säkerhets skull där två gånger idag. På förmiddagen var hon pigg. Hon hade i och för sig lagt sig att vila en stund efter frukosten, och blev på gott humör när jag kom; visade bilder från semesterresan till Egypten. Eftersom det var förmiddagstid träffade jag inga andra av de boende. De brukar dra sig tillbaka efter varje måltid, de som orkar i alla fall. Jag ropade bara hej på avstånd i matsalen; träffade varken "E" eller "J". Eftersom jag skulle iväg för att handla kunde jag stanna bara en timme och lovade därför komma tillbaka på eftermiddagen.

Nu är det den 21:a december, det vill säga vintersolståndet, och därmed den kortaste dagen på hela året här på norra halvklotet. Det blir mörkt tidigt och det var nermörkt när jag kom tillbaka vid middagstid. Mamma var redan på väg tillbaka till sitt rum, för hon var trött och ville inte äta. Hon var så trött att hon inte visste tiden på dagen och trodde att hon just stigit upp; huruvida hon hade sovit middag eller inte fick jag aldrig någon klarhet i; hon var lite vimsig och minnet svek. Så jag lade henne att vila för att äta senare. Personalen hade lovat att varmhålla lite mat. Medan hon sov löste jag sudoku och gick sedan ut i matsalen för att prata med de andra.

Det var bara eftersläntrarna från middagen kvar vid borden. "AB" satt ensam med thé och en smörgås. Jag gick fram till henne och pratade en stund. För att ge mig tillkänna lade jag som

vanligt handen på hennes axel. "Känn här" sa hon och förde min hand efter halsen. "Det här är min nya pacemaker" sa hon. Hon hade fått byta ut den gamla. "Det känns väl bra" menade jag. Men det var ingen större skillnad tyckte hon. Jag berättade för henne att de där apparaterna nu för tiden kan ställas in individuellt så att de passar bäraren, men jag vet inte om det gick hem, om hon förstod. Men hon är alltid tacksam för att man pratar med henne. Hon är ju nästan blind och vet aldrig om det finns någon i närheten om hon inte hör en person. Ibland ropar hon "Hallå, är det nå'n där?"

"J" satt kvar vid bordet bredvid "M", som fortfarande inte fått i sig maten. "Har Du sett min Ulla" frågade "J". Det brukar hon ju göra och varje gång svarar jag nekande. Jag försökte utröna vem denna "min Ulla" egentligen är. Är det hennes dotter måne? Hon skakar på huvudet. Samma när jag gissar på syster och på syskonbarn. Jag undrar om den där Ulla är yngre än "J". Jodå, åtskilliga år säger hon. Jag föreslår lillasyster och då nickar hon minsann. "Man skall vara snäll mot lillasyster" moraliserar jag, men det nappar hon inte på. Senare säger personalen att det är systemen som "J" brukar fråga om. Men var denna bor vet hon inte. Detsamma gäller hennes man, var han bor. Han har också varit läkare har hon sagt. Men vad han heter kan hon inte säga. Jag föreslår på måfå några danska namn - Preben, Sören, Mikael - och om de två första säger hon att de är hemska. Men Lars kan gå säger hon. Mitt namn glömmet "J" från gång till gång. Inte ens när jag säger att det är ett av de danska kunganamnen gissar hon rätt. Hon har ju bara att välja mellan Fredrik och Kristian som de hetat varannan gång. Vi pratade om det här med att träffa sin man. Jag frågade hur det kom sig att systemen träffade sin man sa hon att "hon har väl trillat i gropen". Jag tyckte det var ett fint uttryck och undrade varifrån det kommer. "Det är mitt" svarade "J". Jag bad att få använda det och hon nickade som svar, med huvudet lite på sned som hon brukar. Hon svarar nästan alltid ja på något jag frågar. Hon är så nöjd, i alla lägen verkar det som. Enda gångerna jag hört ett nej från henne är när jag frågar henne om bekräftelse på något medicinskt som jag antar att hon känner till, eller när jag frågar henne om att gå ut. Hon verkar, trots sin läkarbakgrund, inte särskilt intresserad av ämnet medicin. Intermedicin var hennes disciplin har hon påpekat och verkat mena att något annat medicinskt varken känner hon till eller intresserar hon sig för. Annars finns det ju talrika exempel runt henne bland de andra boende att intressera sig för rent medicinskt..

Jag brukar oftast prata lite med "lilla K", hon som packat kryddor på Uppsala Ångkvarn. Hon undrade om jag spelat golf, men jag påpekade varligt att det är helt snötäckt ute nu. Det var på självaste dagen för vintersolståndet. Jag berättade att jag åker skidor och det hade hon också gjort i sin ungdom. Hon har vuxit upp i Svartbäcken, ett bostadsområde som numera är fullbebyggt med flervåningshus. På hennes tid var det halvt ute på landet med gott om skidterräng runt omkring. Jag brukar stanna till vid matbordet där hon sitter och fråga hur hon mår eller något annat vardagligt. Nu sa hon att hon har gallbesvär och att det gör ont. Hon är lite trind och jag funderade på om det finns ett samband, men det kunde jag ju inte säga till henne. Lite finkänslig får man vara med andra människor, i alla fall äldre. Nu är det ju jag som är äldre och hon som rentav är gammal. Men hon är i alla fall äldre än jag.

På väg tillbaka från middagen - personalen hade sparat lite mat till mamma - träffade vi på "B", som just hade varit vid den öppna terrassdörren och matat fåglarna. Hon rullade omkring i rullstolen i bara nattlinnet. Hon är så vänlig mot mamma och vi brukar pratas vid. Hon undrade om mamma var glad nu när jag var tillbaka från min semesterresa. Hon har bra minne och minns mitt namn, uttalar till och med rätt. Hon fyllde nittiofyra i höstas. Jag berättade att jag varit i Egypten och sett Tutanchamons grav efter en fem timmars bussresa. Apropå långt bort

berättade hon då att hon hälsat på sin son flygkaptenen, som varit stationerat i Rio några år. Sedan rullade rullstolarna hem var och en till sitt. Jag satte mamma i den sköna gröna stolen med tidningen, som jag tagit med mig tidigare.

Jag kom tillbaka till hemmet den 21:a december, självaste dagen för vintersolståndet. Det slår mig att nu har mamma bott där precis tre fjärdedelar av ett solvarv, det vill säga jordens rotation kring solen och inte tvärtom som man trodde på Copernicus' tid, då den geocentriska världsbilden rådde. Mamma kom till "hemmet" på självaste vårdagjämningen, alltså den 21:a mars. Två dagar efter sin födelsedag, alltså den 21:a september, hade hon bott där under ett halvt solvarv och nu hade jorden rört sig ytterligare ett kvarts varv i sin bana runt jorden. Och nu går vi alltså åter mot ljusare tider, en riktigt vanlig floskel en gång om året, vilket jag upplyste någon annan av de boende om. Uttrycket "mot ljusare tider" känner de alla till och det har de säkert hört åtskilliga gånger under sina långa liv. De flesta är ju en bit över de nittio.

Nu till jul hade det varit julklapps-bingo i restaurangen. Bingo är det varje fredag, men mamma intresserar sig inte för den. Det gör däremot såväl "B" som "El". Den förra brukar vinna något så gott som varje gång har jag förstått. "El" sysselsätter sig annars med korsord; men sudoku har hon inte vågat sig på. "B" berättade att hon vunnit två paket på julklappsbingon. Man får välja paket och jag undrade om hon tog hårda eller mjuka paket. "Jag tog hårda" sa hon med en lite skälmisk blick som om hon varit lite odygdig. Jag gav henne en menade blick tillbaka. Vi brukar förstå varandra.

Det är nu straxt före jul och jag kommer till "hemmet" vid middagstid. Det är lite kaotiskt. Jag har glömt nyckeln så jag måste ringa på porten. Men de hör inte därinne. Det är stojigt i bakgrunden. Iranskan har sina släktingar på besök och de är lite ljudliga av sig. Det går inte att som vanligt öppna dörren på håll, utan en ur personalen får komma ut och öppna åt mig efter fyra påringningar. Jag möter mamma på väg från middagen. Men hon har inte ätit, utan vägrat enligt personalen. Jag ser att hon är lite desorienterad, saknar såväl glasögon som tandprotesen. Den tar hon ut vid bordet ibland får jag höra av personalen. Vi åker in till hennes rum och där upptäcker jag att hon haft hörapparaten i vänster öra. Medan jag letade efter den kom den plötsligt utramlande. Tydligt hade det varit stökigt för henne, för hon sa att det var svårt att hålla ordning på sig "när personalen vänder uppochner på allting". Hon är dagvill och vet ibland inte om det är morgon eller kväll. Det är ju mörkt så stor del av hennes vakna tid nu. Tydligt hade hon varit på toan innan hon kom ut till maten, för hon satt i rullstolen med underbyxan vid knäna. Hon kan inte dra upp den själv. Det behövs två händer för det och hon orkar inte stå upprätt själv utan att hålla i sig någonstans med minst en hand. Det mesta var alltså i oordning med henne. Men vi fick upp byxan, tog på glasögonen och satte i hörapparaten. Men tandprotesen fick jag leta efter. Den låg på rollatorn. Nu var vi färdiga att rulla ut, tillbaka till middagen. Hon påstod att hon hade ätit, men det var ju enkelt att konstatera att så inte skett.

Dagens middag var laxpudding med skirat smör. Jag började med lite matning, men efter att ha tittat bort ett tag upptäckte jag att mamma åt själv. Det gick tydligen bra. Men när jag är med så passar det henne att vara "bäbis", bekvämast att bli upppassad. Det var ingen annan som satt vid bordet men det blev lite uppståndelse runtom, för en av de andra boende, "EJ", som är en av de svagaste, hade ramlat och slagit sig. Personalen hade fullt sjå med de andra som skulle till sina rum men vågade inte lämna "EJ" ensam, för de trodde att hon skulle gå iväg och kanske ramla en gång till. Så de bad mig hålla ett öga på henne, när de satte henne emot mig vid bordet. De vet att jag gärna hjälper till och jag satt ändå bara och passade upp mamma, som nu åt helt själv.

Laxen passade henne givetvis. Jag frågade "EJ" hur det var med henne och hon sa att hon var rädd. Jag undrade vad hon var rädd för och hon sa att det finns så många vidriga människor. Jag lugnade henne med att här på "hemmet" är alla snälla, de boende såväl som alla i personalen. Och dörren är låst påpekade jag. Hon verkade nöjd med det.

Egentligen skulle jag ha klippt naglarna på mamma redan innan jag var bortrest den där veckan, men nu hade jag äntligen kommit ihåg att ta med det där rundade klippverktyget, som egentligen används i kirurgin och är så praktiskt just för att klippa naglarna med. Efter maten satte jag igång med mammas naglar. Först klippte vi och sedan satte jag igång att fila med stålfilen. Den har funnits med så länge jag minns. Den är lite grövre och styvare än nutidens engångsfilor, vilka är lika mjuka som styva sandpapper. Jag undrade om "EJ" ville fila sina naglar och det ville hon så hon fick använda den nutida filen. Men det gick inget vidare för henne, så jag tog och filade hennes naglar också med den där moderna filen innan jag tog ett varv till på mammas naglar. Nu var båda i ordning vad avser naglarna. Jag sa till "EJ" att jag är nog med att fila mina naglar innan jag ger mig ut på resa för jag vill undvika att fastna med och riva upp naglarna. "De fastnar i strumpbyxor" kompletterade hon och jag instämde att det lätt händer med kläder. För att hålla henne lugn pratade jag med henne om barn och barnbarn. Hon upplyste mig att hon till och med har barnbarnsbarn. Riktigt vems barnbarn det är och vem som är mamma respektive pappa till barnbarnsbarnet orkade hon inte reda ut. Märkligt nog hör hon bra, men ser dåligt. Apropos hörseln sa "EJ" att "det är det enda som är påverkat" när jag uppmärksammade att hon hör bra. Jag kunde nämligen föra samtalet i en låg samtalston tvärs över bordet. Det var långt ifrån som när "E" sitter just där. Det var just på hans vanliga plats man hade satt henne för att jag skulle hålla ett öga på henne. Vi pratade om hennes två söner, vilka bor kvar där ute på landet väster om Uppsala, där hon själv bott hela sitt liv, innan hon kom till "hemmet". Numera, i vuxen ålder, har både Göte och Alf varsitt eget hus, en bit från Mälaren. Jag såg på henne hur hon i sitt inre hade bilden av de hus som antagligen utgör en mindre by, för det var ingen lantgård. Det hade jag frågat om och hon hade sagt nej till det.

Borta i TV-hörnan satt iranskan, "MM", med sina släktingar. Hon hade sett när "EJ" ramlat och var lite orolig för henne så hon kom rullande till bordet där vi satt. Hon ville prata, men hon kan för lite svenska för att det skall fungera. Hon försökte med engelska, men det fungerade inte för henne. Den lilla söta iranskan i personalen, hon som öppnat för mig, kom till bordet för att assistera och översatte mellan farsi och svenska. Jag erbjöd tyska, franska och engelska för vår konversation, men det låste sig för "M" när hon skulle försöka, såväl med engelskan som med franskan. Hon är uppenbarligen en bildad människa från shahens tid och hon har visat mig bilder ur sitt album från tiden "då det begav sig", alltså före revolutionen och Khomeinis återkomst. Men det är svårt att växla mellan språken, så det blev bara några enstaka meningar på franska. "M" kom liksom inte igång. Det blev översättning till och från farsi. Det framgick i alla fall att hon varit orolig för hur det gått med "EJ". Jag fick förklara det för "EJ" lite senare, vad vi pratat om. Det tycktes hon uppskatta, alltså att "MM" hade brytt sig om henne. Sedan återgick hon till att undra varför det tog så lång tid för läkaren att komma. Personalen hade ju ringt efter läkare. Jag hade sagt att han nog hade en bit att åka och därför tyckte "EJ" att "det var då en förfärligt lång väg han har". Jag hade inte hjärta att säga att hennes fall, i dubbel bemärkelse, var mindre akut än de flesta andra han sannolikt skulle ha att ta hand om med tanke på det besvärliga trafik- och väderläget. Det hade känts lite hjärtlöst. Jag antar att hon hann somna innan det kom någon läkare, om han ens hann komma under sitt pass. Så här års brukar de ha fullt sjå med både trafik- och halkolyckor.

Vi har kommit fram till julafton; det blir stort julbord på "hemmet". Jag åker dit i god tid för att hinna klä om mamma till lite finare med tanke på dagen. Alla i personalen är idag av utländsk härkomst som det heter. De är inte så vana vid det där med julmat och vet inte vad alla rätterna egentligen är. De kommer i folieförpackningar. Jag hjälper dem att plocka fram och arrangera så att rätterna kommer i någorlunda logisk ordning. De vet vad sill är, men håller sig själva huvudsakligen till laxen när de provar på julbordet. De vet dock vad "nubbe" är och plockar vant fram en flaska Skåne och nubbeglas. Gamlingarna är väldigt pigga på snaps. Det blir även vitt och rött vin utöver den vanliga gula och röda saften eller Loka och lättöl. För dagen finns det också julmust.

Julbord är ju traditionsenligt ett "gående bord", det vill säga bordet står stilla och de ätande förväntas gå runt det och plocka åt sig av läckerheterna. Så kan det inte gå till här på "hemmet" utan tvärtom. Gamlingarna får maten upplagd och blir som vanligt serverade direkt på tallriken. Det blir rent logistiskt lite omständligt eftersom de först skall tillfrågas vad de vill ha och det skall räknas upp vad som finns att välja på, sedan hämtas och serveras. Jag hjälper till, närmast ränner runt med tallrikar, snapsflaska och glas. Alla kommer så småningom till bords, till och med "I" som har dotter och måg på besök; men inte "G", för han har varit ute och handlat egen mat. Jag frågar honom inne i hans rum om han inte skall komma ut och vara med i gemenskapen, men han säger att han inte är bra i magen utan mest behöver sitta på toa. Det gör han visst i vanliga fall också. Men nu är det värre än vanligt. Det var samma sak förra julen säger personalen. Det finns många andra att passa upp. Herrarna på hörnet vill ständigt ha påfyllning i nubbeglasen. Men damerna håller sig i allmänhet till vin och blir nog lite snurriga även av det. Men "lilla K" är bestämd på att vilja ha nubbe när jag frågar. Däremot avböjer "J" trots att jag trugar med "en lille en". Som vanligt frågar hon om jag träffat hennes Ulla. Jag nekar. "Bertil då?" undrar hon. Det är visst mågen och han är snäll säger hon. Jag frågar om hon godkänt honom och hon säger skrattande ja. Vi enas om att döttrar skall få välja själva.

Det här börjar likna en blogg, för jag skriver ju lite från varje dag, kanske inte från varenda dag men i alla fall från de dagar det finns något att skriva om. Och det gör det för det mesta. Visst är den ena dagen ganska lik den andra, men av ofta är det något dråpligt, tankeväckande eller bara lite tokigt som inträffar. Varje dag tänker jag att det där måste jag notera. Det känns så i stunden, men försvinner kanske i glömska eller så suddas konturerna ut och det känns futtigt. Men så är det sällan i stunden. Besöken på "hemmet" är långt ifrån ointressanta, känns meningsfulla för jag märker hur mycket det betyder för mamma och att de andra också uppskattar mina besök och mitt engagemang. Personalen tycks också uppskatta mitt bidrag till deras rutinartade uppgifter.

Det sas av personalen att "nya I" inte är snäll. Det viskade även "B" till mig en gång. Ryktet hade gått före "nya I" upptäckte jag själv när hon en gång ropade till mig: "Kör in mig till mitt rum !" Vad var nu det ? Jag undrade vad hon ville och hon upprepade sin begäran. "Jag jobbar inte här" sa jag. "Ta mig till mitt rum", sa hon igen. "Du kan inte bara kommendera mig" sa jag. "Jag är bara på besök och jobbar inte här". Nu uppfattade personalen diskussionen och kom till undsättning; så jag slapp skjutsa omkring "nya I", som satt i rullstol, fastän hon mycket väl kan gå själv. Det har jag sett. Hon uppträder även i andra situationer som att hon hela tiden skulle ha minst en ur personalen att passa upp bara på henne. Jag har märkt att personalen är snabb med henne, försöker förekomma för att det inte skall hinna uppstå "situationer". Hon sitter nu alltid vid samma bort som "F", hon som alltid ser på TV4 på den halva, det vill säga trasiga, TV-apparaten. "Nya I" sitter med ryggen mot TVn. Hon lär ha blivit hänvisad dit när hon uppträdde på ett sätt

som inte accepterades av de andra boende; det skall ha varit under den föregående perioden på "hemmet", allt enligt "B", som är observant.

Idag var mamma lite passiv vid lunchen och åt inte själv; gnällde över för mycket peppar i maten som själva verket var kryddad med curry. Hade det inte varit för den snälla och alltid glada "B" hade det varit helt mulet, trots det vackra vintervädret. Hon erbjöd mamma att bjuda på vin till middagen, som i och för sig skulle bestå av varmkorv. Mamma valde rött.

Det var ganska god stämning runt bordet. "E" och "B" bestämde att de skulle ut på skidor, men konstaterade att de fick göra det i tanken. De pratade om hur de åkt utför Uppsala högar i sin ungdom. "Lilla E" hade också erfarenhet av sådana övningar och var sugen på att åka skidor.

Jag har varit borta och åkt skidor runt nyår och då jag kommer till "hemmet" är mamma lite halvt passiv. Jag funderar på om hon känner igen mig. Jodå, hon vet mycket väl att jag är hennes son. Men hon blandar ihop andra personer som jag pratar om. Och telefonsamtalet dagen innan minns hon inte. Men det gör jag. Efter bara ett par meningar glömde hon att hålla telefonen mot örat och jag fick inte längre något sagt från sitt håll. Hon hörde inte heller hur jag ropade hallå under ett par minuter. Det var under lunchen som jag ringde till henne via personalen som satte telefonen till örat på henne. Men det blev alltså inte något längre samtal den här gången. Nu tog jag henne till lunchen. "E" upptäckte mig på långt håll och trumpetade som vanligt "hörredu". Han undrade om jag åkt skidor och det kunde jag ju bekräfta. Jag hälsade på "J", men hon sa att hon bara såg mig som en skugga mot ljuset från fönstret. Jag har alltid trott att hon ser bra för hon skiner alltid upp när jag kommer mot henne. men det kanske hon gör med alla ? Det är så lite man vet om vad de boende där uppfattar, och vad de förstår.

Idag träffade jag sonen till "I". Jag undrade hur det var med farsan. Jodå, helt OK. Sonen berättade att "I" är nittiotvå och fullt klar. Jag har märkt det, sa jag och berättade att jag märkt det när jag pratar med honom. "I" kan till och med numren på bankkonton och annat, berättade sonen. Mamman/frun hade dock blivit senildement väldigt tidigt. Jag kommenterade att vi skall vara glada för att våra respektive föräldrar är så pass klara som de är, eftersom ju hela femtio procent av personer över nittio år är dementa. Mamma kallar "I" för "generalen", men blandar antagligen ihop honom med att det bodde en general i närheten av hennes syster en gång i tiden, när systemen bodde i ett äldreboende i Lund. Det måste vara därifrån hon har fått det, för "I" påminner inte om en general. Han närmast ligger ner i sin rullstol, så där är det inget rakryggat militäriskt över gestalten.

Det är långt ifrån alla boenden som har reda på vad det är för veckodag eller för den delen ens är riktigt rediga. Mamma verkar bli riktigt förvirrad ibland. Häromdagen blev hon så förvånad när jag kom till henne. Jag hade varit borta och åkt skidor några dagar. "Skulle inte Du iväg till Australien ? Du skulle ju bli hämtad !" Varifrån hade hon fått detta ? Jag hade ingen aning och själv kunde hon inte förklara det. Vi fick prata om annat. Numera har hon lite smått abdikerat från ätande, vill hellre att jag matar. Men jag försöker lura henne att äta själv istället för att bara bekvämt låta mig stoppa maten i munnen på henne. Detsamma gäller nog en del av de andra också, till exempel "EJ". Hon satt och tittade framför sig så jag frågade om hon inte ville äta. "Jag tycker inte om kåldolmar" sa hon. På tallriken låg det kassler med ananas, god sås och potatis. Så jag sa det till henne och hon verkade acceptera; gick med på att i alla fall smaka lite. Jag laddade med lite av varje och sås på. Halvt motvilligt och till synes motvilligt öppnade hon munnen när jag förde gaffeln mot munnen. Om det smakade eller inte fick jag inte klart för mig. Och det blev

inte många tuggor. Av personalen fick sedan jag veta att det till lunch - äldre kallar det middag - varit kåldolmar. Nu var det fråga om middag, eller kvällsmat som en del säger. Man får vara beredd på bägge varianterna uttryck, både mitt på dagen och på kvällen. Och "J" som ju är danska kanske tar "frukost" för lunchen, middagsmålet mitt på dagen. Danskarna säger ju "morgenmad" om frukosten, det vill säga dagens första mål. Det gäller att tänka på språket. Jag har nu övergått helt till att prata franska med "M". Det blir "salut" och "bon soir", men inte så mycket mer i allmänhet. Våra ordförråd är begränsade, men jag försöker ändå säga någon mening. Det blir om maten eller om vädret.

Jag har desto mer att prata om med "E", eller rättare sagt, det är han som pratar på om allt möjligt. När jag kommer till "hemmet" skidklädd brukar han hälsa mig med orden "hörredu sprattelgubbe". Det har han fått av Sixten Jernberg som kallade den nya fria stilens utövare för sprattelgubbar. Sixten, som dog i somras hade sin uppfattning klar om det mesta och den uttryckte han med sina ibland mustiga, ibland kluriga uttryck. "E" har en massa historier att berätta från både barndom och ungdom. Ofta får jag höra om händelserna under kriget då han var soldat långt uppe i Norrland. Det varvar han med berättelser om hur han och hans fru var ute och dansade runtom i mellansverige. Han är medveten om att han pratar mycket och att han väl egentligen borde "passa tungan med så många kärringar runtom". Ingen av dessa verkar dock ta illa upp utan ser ut att gilla underhållningen.

Det går trögt med ätandet runtom. Det är inte bara mamma, "EJ" och "AB" utan även "Mta". Hon fastnar allt som oftast med skeden i hand halvvägs till munnen. Den här dagen har hon fått för sig att sitta och skrapa med skeden, rytmiskt och uthålligt. "Är det en talgoxe som sitter och hackar" undrade "S", för han såg inte att det var hon, trots att hon satt alldeles intill. "S" ser nog inte så bra som det verkar. Jag gick bort till "Mta" och tog lite på skeden av soppan/gröten, som hon alltid äter, och hjälpte henne med skeden till munnen. Det går trögt för henne. Dottern brukar komma med henne från rummet till lunchen, men försvinner sedan. Det förvånar mig att hon inte stannar och sitter en stund vid bordet med mamma "Mta". Men det är så i allmänhet här. Det är sällan någon annan av de boende som har en anhörig med sig vid måltiderna, så jag assisterar. Några av de boende har blivit så vana vid det att de verkar tro att jag ingår i personalen, trots att jag inte bär någon av de två färger som personalens kläder har. Igår sa "E" att han tyckte att jag kunde flytta in med skidor och allt.

När alla boenden ätit brukar det bli "AB" och "Mta" som sitter kvar och väntar på att bli tagna till sina rum. "AB" har ätit klart för länge sedan medan "Mta" har det mesta kvar på tallriken om ingen stoppat i henne. Häromdagen tittade hon uppmärksamt på mig när jag kom gående i matsalen, så jag stannade till där hon satt. Hon la handen på min hand och sa långsamt att hon önskade att hon "hade haft något att säga". Sedan blev det inte mer så jag sa att "vi kan alltid säga att det är fint väder idag". Det gäller att ha någon kommentar på lager för det är inte mycket som sägs där i matsalen. Det gäller att försöka hålla igång konversationen, i varje fall när inte "E" är i närheten.

"AB" ser ingenting men klarar av att äta själv, starkt gjort. Efter ett tag brukar hon ropa "är det nå'n där". Hon vet ju inte om hon är ensam kvar i matsalen eller huruvida det finns personal i närheten. Därför brukar jag stanna till och prata med henne. Efter middagen, liksom efter lunchen, brukar det vara stilla i huset. Personalen är upptagen med att lägga de boende för en stunds vila innan det blir dags för eftermiddagsfika respektive kvällsfika. Någon går runt och torkar av borden, samlar ihop använda haklappar och servetter och röjer av diskbänken. Sedan

är det bara diskmaskinen som surrar. Jag hittar en tappad tandprotes på golvet och "Y" vet vem den tillhör. Hon håller reda på det mesta, är senior i dubbel bemärkelse. Annat var det med de unga vikarierna under mellandagarna, då det var ont om personal. Ungdomen är inte lika ambitiös som de äldre, vilka verkar känna mer ansvar och ligga i ordentligt. För ungdomen blir det hellre lite "messsande" soffhörnan med uppdragna ben.

Nu är det skidsäsong och häromdagen kom jag skidklädd till "hemmet". Som vanligt tog jag mig en runda i matsalen. Mamma var inte där, men "J" hälsade mig och sträckte handen mot mig. "Jag är kall om händerna" sa jag och då tog hon min ena hand med bägge sina för att värma mig. Jag blev inte ett dugg förvånad när hon frågade om jag träffat hennes "Lulla", det vill säga dottern. "Nej, och inte Bertil heller" svarade jag. Bertil är svärsonen. Åtminstone har jag uppfattat det så när vi pratar om dem. Hon är inte alltid så redig "J". Men hon är alltid glad och konverserar gärna, även om det blir ytligt. Artig är hon också och verkar veta hur man för sig, även om minnet sviker henne. Jag har lärt mig under samvaron med de boende att konversationen inte behöver vara så precis, inte så realistisk utan mera överslätande och välvillig, positiv och uppmuntrande. Det orkar dock personalen inte alltid med, inte i längden. Men de försöker få med sig de boende att äta, att samarbeta och få en god stämning. Personalen har många uppgifter och de får vara beredda på att rycka in med än det ena än det andra. Under måltiderna är det några som alltid skall matas. För mig känns det fortfarande lite ovant att stoppa sked eller gaffel i andra munnar än min egen mammas. Jag vänjer mig väl; vet inte riktigt om det är OK för personalen att jag gör det; har inte frågat men heller inte fått någon reaktion. Det gäller ju att inte inkräkta på deras arbete. Jag har dock märkt att de verkar uppskatta att jag rör mig bland de boende under måltiderna och hjälper till med serveringen. Det blir ofta ett "tack för hjälpen" när jag varit där och assisterat vid måltiderna.

Jag var borta och åkte skidor några dagar. Undrade då om någon skulle märka det, sakna mig eller så. Jag hade pratat med mamma om det i förväg så hon tog det med jämnmod. Jag ringde en gång också. "I" ur personalen svarade och hon var just vid Mammans dörr så hon räckte luren till Mamma och sa att det var sonen. Mamma satt just på toa, men det hör tydligen till möjligheterna att få tala med sin mamma var hon än befinner sig och vad personalen än håller på med. Hon hade assistans på toan också men det verkade inte genera någon inblandad.

Jag frågade "E" och "J" om de saknat mig. Jodå, "J" nickade, men det gör hon ju å andra sidan alltid. "E" var på sitt vanliga pratsamma humör. Han undrade givetvis, också som vanligt, om jag åkt skidor, så jag berättade om hur jag råkat åka vilse kvällen före. Han hade saknat att prata med mig. Jag frågade "J" om hon märkt att jag varit borta ett tag. "Vet inte; jag är vikarie här" svarade hon. Tidigare hade hon, som vanligt, frågat mig om namnet. De är rätt förutsägbara de boende. De allra flesta är glada och tacksamma för den hjälp de får. Men nu ikväll var "AB" lite hjärtnupen när hon satt alldeles ensam i matsalen. Hon ser ju inget och vet inte vad som försiggår. Nu ville hon veta var hon var, varför ingen kom när hon tryckte på larmet och vad klockan var. "Jag vet ju ingenting om nånting" sa hon lite halvt klagande och halvt vädjande. Jag satte mig hos henne och berättade om datum och klockslag och sa att det snart kommer någon och tar hand om henne. Personal "L" kom och tog över samtalet och lovade ta hand om "AB" så fort hon lagt ett par andra gamlingar som hon just hållit på med när "AB" tryckt på larmet. Tiden efter middagen är det hektiskt för personalen. Flera skall läggas, andra till toa.

Det är dråpligt för det mesta. Alltid är det någon av de boende som säger något förnumstigt eller ibland något helt uppåt väggarna. Det är sällan något klagande dock. Stämningen är god. Lite

besvärligt är det med ätandet. Häromdagen var det bacon till raggmunken och då var det många som behövde hjälp med att skära upp maten så att de själva kunde få i sig. Jag satt och matade ett par stycken och det tycks de gärna ta emot. Även "B" behövde hjälp att skära upp. Hon har ju bara en arm och får använda gaffeln för att dela maten. Det är inte så lätt med bacon.

Idag var det spenatsoppa med ägghalva till lunch. Så gott som alla åt och tyckte om, men några sa blankt nej. Det fanns inte en chans att övertala med att det är både nyttigt och gott. Det var bara att ta bort tallriken. Lilla "F" är väldigt bestämd med vad hon accepterar i form av mat. När det inte passar så plockar personalen fram kräm och mjölk som alternativ. Ibland kan det bli sill, hennes favoriträtt. En dag var det matjessill och då njöt hon.

Jag har noterat att "Mta" ofta kommer till lunchen med sin dotter, som sedan försvinner då "M" satt sig till bords, letts till bordet. Hon brukar matas och jag har hjälpt till några gånger tidigare. Men idag tog det stopp igen, så jag provade med spenatsoppan. Den gick hem. Jag frågade om hon brukat göra den soppan och faktiskt pratade hon med mig. Det var ingen kraftigare stämma utan knappt hörbart. Och hon åt lite på egen hand så småningom. Vid middagen accepterade hon att jag stoppade i henne av den soppa som hon nästan alltid äter. Personalen serverar henne alltid flytande föda, ibland gjord på den ordinarie maten och passerad till tunn gröt, närmast av vällingkoncistens..

Häromdagen var min Sara med mig på "hemmet". Givetvis frågade "J" om hon träffat "hennes Ulla". Men Sara vet inte ens vem det är så hon ställde motfrågan om hon skulle ha gjort det. Då blev det inget besked från "J". Hon blev helt ställd. Det är nog så att som Leif GW Persson säger att "hissen går inte ända upp". Men hon är artig och belevad och alltid glad och intresserad av vad vi pratar om vid bordet. Hon brukar skratta och reagera på vad jag pratar med mamma om. Det kan hon inte undvika att höra eftersom jag måste prata högt för att det skall gå fram till mamma.

"EJ" är lite vinglig och har svårt att röra på fötterna. Hon är också orolig och rädd för "vidriga människor" som hon en gång uttryckte det. Jag pratade en stund med henne och då verkade hennes griller ha försvunnit. Hon visade förtroende. Men en annan dag var hon orolig igen, virrig. Hon visste ingenting om någonting, sa hon. Det var så konstigt med "placeringen här". Uppenbarligen hade hon inte förstått att hon bor på "hemmet". Hon ville hem. "Men nu är det för kallt att gå ut" försökte jag. Men hon insisterade. Hon hade frågat mig om jag skulle till sta'n. Jodå, mamma och jag skall nog åka dit så småningom hade jag sagt och "Ev" hade uttryckt att hon ville följa med, vilket jag sagt skulle vara möjligt. Nu framställde hon det som att jag lovat henne att ta henne hem. "Kan du hjälpa mig eller inte" framhärade hon. Så småningom lyckades personalen lugna ner "EJ" och få henne att acceptera att vara i sitt rum. Nu har jag blivit lite vaksam på att inte involvera mig för mycket med de andra boende utan försöka hålla mig närmare Mamma. Det är inte alltid så lätt, till exempel när "Bö" är färdig med sin gröt och vill försvinna från bordet och tillbaka till sitt rum. Man kan undra vad han har där som gör att han vill iväg genast. vad gör han om dagarna annat än sitter i sin rullstol ? Han verkar väldigt svag och en dag var han borta för alltid, hux flux. Efter en vecka kom det en kvinna på hans plats.

Igår var det matvägran. Mamma ville inte äta. "Det har varit mat här hela da'n" påstod hon. Och hon hade ätit med ungdomarna som varit där. Det mesta var osammanhängande och hon vägrade äta annat än ett par tuggor. Hon förmådde inte mer. Jag försökte vänta ut henne men det gick inte. Hon hotade med att kissa på sig så jag tog henne från bordet och tillbaka till rummet

och toan. Där fick hon sitta ett tag. Men hon är så vimsig att hon vill sätta sig på toan igen när jag bytt byxa på henne. Då har hon glömt var hon är och vill bara sitta på närmaste ställe där hon kan sjunka ner. Det är inte mycket kraft i henne denna dag. I sin stol sitter hon och hänger någon timme. Efter att ha fått kaffe piggnar hon i alla fall till lite. Jag sätter på TVn åt henne, men lurarna har laddat ur, så det får bli handbolls-VM utan ljud.

Vid middagen idag satt jag och försökte få Mamma att äta någonting. Det var inte möjligt trots att jag både trugade och vädjade. "Du får se själv hur det är att bli gammal" påpekade "E" som satt kvar ovanligt länge vid bordet. Han brukar äta raskt, tacka för maten och sedan rulla iväg in till sitt. Nu satt han kvar. Det gjorde också "J" som tittade på medan Mamma matvägrade. Köttbullarna i tomatsås blev kvar på tallriken. Jag fick också mat och hoppades att Mamma skulle äta självmant när jag gjorde det. Men inte, inte en antydning till att äta själv. Jag gav upp så småningom. När jag frågade vad de fått till lunch kom det fram att det minsann varit kycklingschnitzel med bearnaise. Jag blev erbjuden en som blivit över och sparats; fick den med bearnaise till. Jag tog lite av bearnaisen och kletade på en av köttbullarna på Mammans tallrik. Då fick jag i henne den. Men sedan var det stopp igen.

Idag är det söndag när jag kommer till "hemmet" på förmiddagen. Mamma är i god form och skiner upp när jag kommer med liljor i kruka. Hon tittar intresserat på när jag försöker få ned plastkrukan i en lite snyggare i keramik. Det har definitivt en positiv inverkan på hennes humör. Idag är det helt annorlunda än igår då hon matvägrade med motivering att hon minsann hade hållit på och ätit hela dagen. Det skulle ha varit ungdomar där och ätit. Sedan hade det inte passat med köttbullarna till middagen. Idag bjuds det kallrökt lax och dillstuvad potatis. Det är populärt. Mamma säger att hon vill ha vin till maten, men det saknas i hennes kylskåp. "B" och "El" sitter med varsitt glas och Elisabet erbjuder mig att hämta ett glas i hennes kylskåp. Mamma skålar med "El" och "B", flera gånger. Och hon äter själv idag, medan jag matar "M". Däremellan får jag mig en portion av laxen och den dillstuvade potatisen. Jag får i "M" så gott som hela hennes portion av gröt, eller välling eller något däremellan, sett till konsistensen. Jag satt bredvid henne mitt emot "G". Han satt och finhackade gurkan på sin tallrik och jag undrade varför. "Mina tänder klarar inte gurka" svarade han. De hade trillat ut en efter en, berättade han, därför att hans mor misskött honom när han var liten. Hans mor hade använt barnbidraget till nöjen istället för till sitt barn. Då hade hennes far, "G:s" morfar gripit in och sett till att pengarna gick till honom istället. Han var möbelsnickare och hade tagit över ansvaret för "G", i alla fall rent finansiellt. Men inte heller han, morfadern, hade varit snäll enligt "G". Nu satt han där och hade svårt att äta.

"G" berättade sin släkts historia, hur hans morföräldrar hållit ihop äktenskapet trots snedsprång och missförhållanden. Mest hade det nog berott på att de starka kvinnorna varit överseende och värnat hemmen. Själv verkar "G" inte ha tagit skada, förutom det där med tänderna. Men han tycker nog att det varit eländigt i uppväxten. Nu har han diabetes och allvarliga problem med magen. Men humöret är det inget fel på, han har alltid något trevligt att resonera kring. Och han äter allt och tycker det är gott. För att demonstrera att han kan bordsskicket så sörplar han högljutt när han dricker ur det sista ur saftglaset. Han tittar spjuveraktigt på de andra vid bordet för att se om de reagerar. Men det gör de inte. Då säger jag till "J" att "så där gör han bara för att visa att han egentligen vet hur man skall uppföra sig". Hon nickar instämmande.

Den senaste tiden har jag ägnat mig åt att mata "M"; hon tycks uppskatta det för när jag kommer ut i matsalen följer hon mig med blicken. Annars är det inte mycket liv i henne. Hon äter dock

själv ibland, men blir oftast lämnad utan tillsyn av personalen medan de äter själva eller håller till vid bordet med dem som måste matas. "M" sitter vid mammas bord. Hon är ursprungligen estniska har jag förstått, eftersom hon har en estnisk tidning i korgen på sin rollator. Jag tolkar namnet på tidningen till "Estlands Dagblad" med hjälp av mina minimala kunskaper i det finska språket, som liknar det estniska. "J" följer med i vad som pratas om vid bordet och vad jag företar mig med mamma och de andra. "J" tycker att jag är duktig på att mata och frågar lite nu och då om jag har egna barn. Mamma tittar på. Hon vill också bli matad ibland, men jag försöker hålla henne igång med ätandet.

Idag är det första söndagen i februari; det är strålande sol. Häromdagen tog jag ut mamma i solen en kort stund och det gillade hon. Idag tar jag ut henne igen och hon sitter och njuter. Det var kappor och mössor på givetvis. Sedan frågar jag "EJ" om hon också vill gå ut och hon svarar artigt ja. Så jag hämtar kappor, mössor och handskar i hennes rum, får på henne ordentligt och rullar ut henne att sitta bredvid mamma i den solgata som letar sig fram mellan granen och tallen ute på altanen. Så ser jag att personalen rullar fram "M" med mössa och ytterplagg plus filt och vantar. Jag förstår att jag skapat ett gott exempel, för det är inte ofta personalen självmant tar ut de boende. Det gäller särskilt nu på vintern, då de tycker det är fruktansvärt kallt, om än bara några få minusgrader. När det är dags att ta in mamma så jag rullar först in henne. "M" får sitta tillsammans med "EJ" en stund. Så blir det avklädning av mamma innan jag sätter henne till bordet inför lunchen.

Man måste vara försiktig med tanternas utevaror, så jag går ut och frågar "EJ" och "M" hur de har det. Jodå, de tycker det är skönt. "EJ" upptäcker att det är större soligt område lite längre bort så jag tar henne dit. Hon berättar att hon från sitt fönster har sett några svansförsedda djur kila omkring bland stenarna. Det var varken ekorrar eller råttor så vi resonerar oss fram till att det måste vara någon slags vesslor. "EJ" påpekar att just sådana här dagar är de allra bästa på året. "På sommaren är det visserligen varmare men ändå på ett annat sätt", säger hon.

Nu är det dags att rulla in "M" men "EJ" vill sitta kvar ute en stund. "M" är inte säker på om hon kan stå upp medan jag tar av henne kappan, men det lyckas med lite stöd. Det är straxt lunch så hon får sitta vid bordet, den här gången på "E's" plats mitt emot mamma. "E" har besök av ett barnbarn och äter därför i restaurangen. Jag går ut och står en stund i solen med "EJ". Efter ett tag frågar jag om hon vill gå in. "Jag både vill och inte vill" säger hon. "Jag förstår vad Du menar säger jag" och påpekar att det är "en dag imorgon också". Vi enas om att det är dags att gå in till lunchen. Hon är så tacksam och tackar för utevistelsen när jag tar av henne där inne.

Nu är det dags för mig att hjälpa till med matutdelningen. Men jag skall inte äta där, för jag skall ut på skridsko. Första steg vid lunchen idag blir att fördela flaskorna med Loka och lättöl. Jag känner alla de ätandes preferenser och önskemål vid det här laget; det är bara en boende som aldrig sätter sin fot i matsalen och henne har jag aldrig sett. "I" han äter i sitt rum. Han tycker inte om sällskap av de andra; han är alltför mentalt vital för dem, trots sina 93 år.

Damerna som är nogräknade vill ha Loka och ett par av gubbarna vill ha lättöl. Sedan skall det delas ut mat. Mamma får först idag, sedan alla andra som äter själva. "AB" har besök av sonen idag. Han hör när jag berättar för mamma att jag skall ut på skridsko och berättar att han bor vid sjön Runn och därför har långt att åka. Då förstår man att hans besök blir av lite mer sällan slag. "Så hade jag det med min mamma innan jag tog henne hit" berättar jag. Det är flera andra som

sällan eller aldrig får besök. Men flera av dem är inte helt medvetna heller om omgivningen. Då kanske det kvittar, tänker jag.

Nu är det måndag, dagen efter den soliga söndagen, och ingen idé att ta ut någon. Jag ger mamma hennes dos av inhalation och sedan går, eller åker, vi till matsalen. Hon får gå en bit själv med rollatorn och efter kommer jag med rullstolen, som hon får sätta sig i, men först när hon börjar tröttna. Det är en bit bort i korridoren. Idag gick hon längre än vanligt, trots att det inte är frivilligt utan snarast på mitt kommando. Personalen brukar ropa uppmuntrande till henne, när de ser att hon försöker. Idag är det pannbiff med lök som hon äter själv. Jag får också en portion som jag äter av inemellan. Jag passar på att mata "M" när personalen har det lite körigt. Det går ganska bra idag och under pausen i matandet äter "M" själv av sin puré. Den konsistensen får hon alltid men antagligen med omväxlande smak. Jag tror att det är dagens rätt men finpasserad till puré. Hon äter tacksamt och idag pratade vi lite. Det framkom att hennes dotter är "skollärare". Annars säger hon inte så mycket utan svarar kortfattat med låg nästan ohörbar röst om jag frågar något. Det är mycket som är svagt hos henne. Händerna är magra och ådriga liksom ansiktet; inget viktöverflöd där inte ! Mamma har lagt ut tycker jag. Men hon har ju för det mesta en verklig aptit. Så har det varit många år nu. Flera av de andra boende äter väldigt lite och några lämnar ofta nästan hela portionen.

Det finns ett litet stänk av kräsenhet bland några av damerna vid bordet lite längre bort. De kokta grönsakerna är för hårda, tycker de nästan alltid. Kycklingen föll inte på läppen häromdagen trots att den var mör. Nej, den var för torr tyckte man och då åkte hela filéen i slaskhinken. Men idag gick all pannbiffen åt, pannbiff med lök. En annan dag bjöds kycklingsoppa och rikligt med små kycklingbitar. Men den föll inte heller riktigt på läppen på sina håll. Men "EJ" åt med god aptit. Jag fick dock hjälpa henne lite. Hon avslöjade att hon inte är så förtjust i ärtor, men att det går an att äta dem i soppan tyckte hon. Jag föreslog att vi skulle peta dem åt sidan. Hon har fått förtroende för mig och låter mig hjälpa henne att få mat i munnen. Personalen avslöjade häromdagen att hon sagt ifrån att personalen inte får mata henne för då kan det komma baciller i maten. Jojo, men med mig går det minsann. Vilket förtroende !

Med Mamma är det lite så och så med ätandet. Ibland äter hon själv och ibland skall det matas. E, som sitter mittemot, påpekade häromdagen att det bara är när jag är där som hon äter själv. Jag trodde att det var tvärtom. Men bekväm av sig har hon allt blivit. Nu försöker hon abdikera från det mesta. Idag hade hon viftat bort maten, potatis- och rotgratänggryta med bräckt skinka. Personalen hade varit hygglig och erbjudit kräm med mjölk men det hade hon också refuserat. Man hade lagt fram en banan, men den låg orörd när jag kom dit. Alla andra hade redan avslutat måltiden. Mamma påstod att hon ätit kotletter, en ren bluff. Den gick jag inte på utan övertog G's portion som stod orörd en timme efter middagstid. Jag kollade med honom i hans rum. Han skulle inte äta för, som vanligt, hade han krångel med magen. Nu passade det Mamma att äta, men hon klagade på att maten var kall. "Så går det när man krånglar, maten kallnar" förklarade jag. Det hade jag själv fått höra från henne många gånger och många år tidigare. Så småningom fick jag i henne en hel del.

"J" satt kvar vid bordet och skrattade ibland åt mitt tragglande med Mamma. När vi var färdiga hämtade jag "EJ" som satt kvar vid det bord där de som matas sitter. Där satt vi runt bordet och småpratade om allt möjligt. Det var om att virka grytlappar, laga byxor, stoppa strumpor och om att knyppla. "EJ" hade naturligtvis gjort allt det där en gång i tiden. Hon har ju två söner. Vi pratade om hur det är att ha barnbarn och hur det känns när ens barn får egna barn. Vi hade

liknande känslor, upplevelser och erfarenheter visade det sig. Ute var det nu mörkt. Jag berättade för "J" att Sara jobbat dubbla pass dagen innan och hade kommit hem sent. Hon har ju själv jobbat på udda tider, som läkare. Hon verkar förstå hur det är med nattarbete. Jag berättade att jag gjort snölyktor tills Sara kom hem. Det hade "EJ" också gjort som barn. Jag föreslog att jag skulle göra snölyktor utanför fönstret till morgondagens middag. Så nu gäller det att komma ihåg att ta med värmeljus imorgon eftermiddag. Jag tänker mig att snölyktorerna skall vara klara i skymningen, det vill säga lagom till middagen. Det skall bli intressant att se hur de boende reagerar.

Snölyktorerna blev klara till middagen och uppskattade, även om inte alla boenden ser så mycket. Men de minns att de som barn brukade bygga sådana om vintrarna. Apropå vinter, så börjar det bli så pass mildt att jag kunnat ta ut Mamma och "EJ" i solen. Den tittar så här års fram mellan granarna. Men den står ännu inte så högt att åldringarna kan vara ute särskilt länge. Men de uppskattar att sitta där med sina filtare och njuta av solen i ansiktet. Det har börjat droppa från taket. Ibland drar det lite småkallt och då piper gummorna och vill gå in. Då rullar jag in rullstolarna och kränger av dem kappor, mössor och vantar. Plädarna åker tillbaka till sina respektive platser.

Mamma utbrister flera gånger "åh, vad härligt" när hon sitter ute i solen. Innan vi gick ut vimsade "EJ" något om att hon måste skriva ett brev, men det var nog mest hjärnspöken, ungefär som när hon pratar om att hon skall gå in till sin man, som inte alls bor på "hemmet". Det är inte ofta hon nämner honom för övrigt. En gång nämnde hon Arne; dt måste ha varit mannen. Häromdagen pratade vi om att det var mörkt och kallt ute. Då sa "EJ": "Ja, jag undrar hur det ska gå att ta sig hem nu då". Jag sa till henne att hon ju bor här och inte behöver gå ut. "Jo, men det är de där trapporna" sa hon, som bor i bottenplanet, utan vare sig trappsteg eller trösklar. Det är inte lätt att vara gammal, men kanske alltför lätt att bli gammal nu för tiden.

"E" är tillbaka efter några dagars vistelse på sjukhus. Hans kateter hade slunkit ut. Han är ganska frispråkig och berättar mustigt om diverse undersökningar på sjukhus. Igår berättade om hur man undersökt hans tarm med kamera och vad han hade sagt till doktorn. Eftersom han är ganska högljudd, hör väldigt illa, så fyller han matsalen med sina utläggningar. Men han har alltid ett gott humör och håller definitivt upp stämningen, som annars är mildt sagt dämpad.

"J" kommer ihåg mitt namn. Hon säger nästan alltid när jag kommer: "Heter Du Kristian" och jag nickar glatt. Nu har frågan börjat komma igen: "Känner du min Ulla" och jag nekar varje gång. Senast nämnde hon också Bertil, vilket kan vara hennes måg. Men jag vet ju inte för hon kan inte redogöra själv för hur de här personerna hänger ihop med henne eller var de bor. Häromdagen berättade hon att hon har tre barn, på min fråga. Hon sa "tre" så jag frågade vad de heter, för hon har tidigare bara nämnt Ulla. De andra barnen skulle vara Henrik och Kristina, men något närmare om dem visste hon inte, inte var de bor, inte om de är gifta eller om de har barn. Jag vet inte hur mycket av det hon säger som är riktigt, men mig spelar det egentligen inte någon större roll; kanske inte henne heller, för hon är alltid obekymrad.

Både "G", som sitter vid samma bord som mamma, och "J" brukar komma sent till maten, ibland först när alla ätit färdigt. Han kommer lufsande i sin overall och om jag är där så brukar jag servera honom. Han och jag skojar en hel del om gamla Martin Ljung-monologer liksom om en del saker från Hasse Alfredssons tid. "G" kan dem utantill och vi brukar växla om med varsin mening eller fylla i det den andre säger. Han är dessutom sportintresserad och kan mycket från

idrottshistorien. Efter maten sitter han ofta kvar och berättar om sitt liv, oftast för "J", som lyssnar tålmodigt. Han har tidigare berättat för mig om hur han växte upp med sin morfar som var snickare. Mamman misskötte pengar och slarvade bort barnbidraget på nöjen och därför fick en god man gå in och ta över. Morfadern stöttade "G" som inte bara fick lära sig snickeri utan även arbetade på en kvarn i sin ungdom. Sedermera arbetade han som vuxen hos Samhall. Det var där han skaffade sig sin stressade mage. Ibland mår han inte bra utan sitter långa stunder på toa. Ibland hoppar han över maten men skåpäter inne hos sig. Han passar på att handla livsmedel samtidigt som han åker och köper kattmaten till sin Dolly. Personalen tycker inte om att han åker iväg i många timmar en gång i månaden, men han klarar av det. Han är inte dum, kanske lite trög, men alltid på ett gott humör.

Idag tog jag ut mamma i rullstolen så att hon fick sitta lite i solen. Jag knackade på hos "EJ" också, för hon brukar tycka om att följa med ut. Idag var dock ena sonen där med fru och jag hälsade på dem; passade på att berätta att "EJ" tycker om att komma ut, så de tog ut henne. Hennes darriga gång förklarade de med att hon lider av Parkinsons sjukdom. Det gör att hon har svårt att röra på fötterna och går osäkert. Men hon klarar av att ta på sig handskarna när vi går ut för att sola. Det gjorde vi igen några dagar senare. Det var strålande sol från klarblå himmel. Personalen tyckte om min idé och kom ut med flera andra boenden också. "J" satt i en vanlig stol, medan både "E", "M" och "AB" blev rullade ut i sina rullstolar.

Det var kramsnö, så jag gav "E" en snöboll som han omedelbart kastade i nacken på mig. Det gladdde honom uppenbarligen och jag kunde stå ut med det, bjuda på ett skri och sedan skvallra för personalen om den olydige "E". Jag frågade honom om han ville bli "myllad" men det var inget han längtade efter. Flera av de andra mindes hur det var när de var barn och lekte i och med snö. Jag testade en snöboll mot pannan på "J" och hon sa bara ett lamt "huh". Alla njöt i solen innan vi rullade in dem för kaffe.

Nu har vädret stabiliserats på strålande sol med några få minusgrader; jag passar på att ta ut några av damerna strax före lunch eller direkt efter lunchen nästan varje dag. Mamma får oftast sällskap av "EJ". Hon har ju Parkinson och har svårt att hålla reda på fötterna. Men det är bara att ge henne tid så klarar hon av att både gå lite och stå medan jag tar på henne vinterkappan. Så får hon sin lilla blå mössa, som jag drar ned på huvudet. Hon har ett par fina skinnhandskar som hon klarar att dra på själv. Mamma klarar inte av sina fingervantar, dem hon fick av frissan tidigare i vinter. Hon får oftast fingrarna i fel tuta eller två i samma. Tummen har liksom sluntit in i handflatan och vill oftast inte vara med. Det är ett verkligt pyssel med tanterna. Solen skuggas på vissa ställen av höga träd så jag får flytta rullstolarna med jämna mellanrum, då de inte längre är i solen. Oftast sitter vi på själva altanen direkt utanför matsalen, men nu hittade jag en verkligt skön plats vid en vägg en bit från huset. Det är ett förråd som också skyddar mot eventuell vind. "M" var också med ute nu senast och hon pep lite om att det var kallt. Men jag tror inte hon frös för hon var ordentligt påpälsad.

Ibland är det lite ont om personal, eller rättare sagt det är hög belastning på dem som arbetar, speciellt på kvällen. Det har nu flyttat in en man som drar mer personal än normalt. Han skall sondmatas och är mycket vårdkrävande. För att få rätt fördelning mellan de boende i de två korridorerna fick man flytta på en person. Då skulle möblerna också flyttas och det blev lite bråttom. Vips engagerades jag som flyttgubbe, men det var inget tyngre jobb, utan krävde bara lite lyfthjälp. Jag brukar få hjälpa till med lite av varje, speciellt vid måltiderna. Nu äter jag nästan varje gång med mamma och de andra; jag hjälper då till med dukning, servering och att plocka

av efteråt. Av och till får jag också hjälpa till med att skära upp maten för dem som inte klarar det själva, det vill säga "EJ", "AB" och "B". Jag brukar försöka göra det utan alltför stora åthävor och passa på att prata med dem samtidigt. "M" äter bara lite grand själv och då hjälper jag till med matningen - om inte mamma kräver upppassning. Ibland skall hon "vara bebis". "J" och "E" som sitter vid samma bord har upplyst mig om att hon ganska ofta får hjälp att äta. Ibland vägrar hon också, inte så ofta som "F", men det händer. "M" behöver matas; hon orkar bara med några skedar av den soppa som hon ständigt får.

"F" verkar vara lite kräsen av sig för ganska ofta äter hon inte utan sitter bara och tittar på maten; eller så lägger hon servetten över tallriken. Då brukar jag fråga om hon inte skall äta och ofta svarar hon "tycker inte om". En gång var det bara "en riktig röra". Då var det inlagd strömming med väldigt god sås, som inte passade henne. Då händer det att personalen är där och erbjuder henne kräm och mjölk. Men ibland får hon inlagd sill och potatis istället; den går uppenbarligen hem. Häromdagen blev det bara en banan. Jag har frågat henne om hon inte är rädd att försvinna om hon äter så där lite. Hon är tvärsäker att det inte är någon risk för det.

Häromdagen var "EJ" lite fundersam; det är hon rätt ofta. Hon har inte förstått att hon bor där på Linné utan får ofta för sig att hon bara är på restaurang. En gång undrade hon hur hon skulle kunna betala för sig efter lunchen. Jag lugnade henne och sa att det var gratis. En annan gång tittade hon ut i snöyran och undrade hur hon skulle "ta sig hem i det vädret". Hon såg konfunderad ut när jag sa att hon inte skulle behöva ge sig ut eftersom hon ju har sitt rum alldeles på samma våning. Det gick nog inte hem riktigt. Det var likadant när hon hade fått för sig att hela familjen skulle flytta. Hon undrade hur det skulle "gå med de andra". men jag sa bara att det skulle ordna sig och hon nöjde sig då med det. Det är märkligt snurrikt ibland med tanke på att det går att prata helt klart med henne om andra saker. Men hon funderar uppenbarligen en hel del och det går inte alltid i så klara banor. Hon hade bekymmer med ett brev som hon absolut behövde få fram till Göte, en av sönerna. Jag känner till lite om hennes familj, för vi har pratat om den lite då och då; jag har också träffat Alf, den andre av sönerna, då han var på besök. Det var intressant att se honom med sin mor. Han verkade mer distanserad till henne än jag känner mig i motsvarande situationer till min egen mamma. Det var istället svärdottern som verkade mer familjär med henne, med svärmodern alltså. Jag fick intrycket att sonen fortfarande var "underställd" mamma "EJ".

Idag är det den 20 mars, vårdagjämningen. Det betyder att mamma bott ett helt år på Linné. Förra året var vårdagjämningen den 21:a mars och den dagen flyttade hon in. Möblerna var då redan på plats och hon kom gående med rollatorn rakt in i sitt nya hem. Det var lite ansträngande efter resan från Eksjö och hon måste vila i en av fåtöjlerna i korridoren. Väl inne i rummet kände hon sedan igen sina tillhörigheter. Idag går hon inte hela vägen till matsalen, utan bara något tiotal meter innan hon får åka i rullstolen. Jag försöker hålla henne igång genom att se till att hon går lite själv, lyfter upp benen och tar sig runt på egen hand. Nu har hon lärt sig att ta sig fram med rullstolen genom att gå med fötterna och dra rullstolen framåt. Antagligen har hon sett "B" ta sig fram med ett ben på det sättet.

Idag är det fettisdagen, som man kallar tisdagen i påskveckan. Jag har varit borta i fem dagar, det vill säga inte besökt hemmet, för jag har varit och åkt skidor. Jag får intrycket att man saknat mig, både av personalen och av de boende. De senare tenderar dock att alltid hålla med när man ställer en ledande fråga. Men mamma kommer faktiskt ihåg var jag varit. Och "J" säger: "Du har väl ett kungligt namn" och jag svarar jakande. Det är nu en strålande vårvinter och amamma vill

"hemskt gärna" gå ut, så jag hämtar ytterkläder och rullar ut henne. Eftersom det är så skönt går jag in och frågar "E" om han också vill komma ut. Jodå, det vill han och vi tar på jacka, mössa och handskar. Han och mamma sätter jag invid väggen i lä och det är väldigt njutbart. Jag frågar "E" om han vill bli myllad och han avböjer som vanligt. Han berättar istället hur man busat med en elak lärarinna när han gick i skolan. Man smög helt enkelt efter henne när hon gick på utedasset och skickade upp en snöboll i baken på henne. Han undrade om inte vi också busade i skolan och det måste jag ju tillstå. "E" har gott minne för han förstod direkt när jag kom idag att jag varit borta och åkt skidor. Han vet också var och han undrade om jag varit i "Lillbabs café" som ligger i Järvsö. Han har reda på sig.

Det var lite palaver idag på damerna vid det andra bordet. "B" och den andra damen bredvid henne vill absolut alltid dricka Loka till maten. Nu fanns det ingen Loka och de krävde att personalen skulle hämta i restaurangen, för där hade det funnits Loka dagen innan. Men det blev ingen och det var lite munhuggning fram och tillbaka. Till att börja med fick de hålla tillgodo med kallt vatten, men så småningom kom det Loka på bordet. "B" kan ibland vara lite frän, men nu var det "E" som var mest missnöjd. Det var också noga med vilken kombination det skulle vara på tallriken. Det bjöds bruna bönor med fläsk och därtill potatis. Men potatis skulle damerna absolut inte ha, och inte grönsaker på samma tallrik heller. Efterrätten bestod av semla och då blev det diskussion kring hur den skulle serveras, med eller utan mjölk. Någon skulle också ha bara en halv bulle, om det nu var med eller utan mjölk. Det är stora frågor och viktiga avgöranden. Men "H" han bara tar emot, äter och tackar för sig. Han kan vara lite otålig och uppfordrande innan han fått sin pilsner och sin mattallrik, men han är godmodig. Och han äter alltid rent på tallriken innan han lägger servetten över den och går tillbaka till sitt rum, väl före alla andra. "E" äter fort men "H" lämnar bordet före honom.

"J" börjar lära sig mitt namn, men det är inte alltid hon är helt säker. Antingen frågar hon "Heter Du Kristian?" eller så är hon lite försiktig och frågar "Har Du ett kungligt namn?" Igår sa hon att hon drömt om mig. Jag undrade vad och hon menade att "just det här" när jag drog ut stolen för henne och hjälpte henne sätta sig vid bordet. Idag, "pigglördag" eller onsdag, hade damerna vid det andra bordet hållt upp vin till sig. Då hämtade jag Mammans bag-in-box och höll upp till henne, "E" och Mamma. Men först hade "J" tackat nej och sagt att hon inte hade ett rött öre. "Men här är allt gratis" sa jag och då accepterade hon. "E" var direkt villig att ta ett glas och sedan skålade de tre.

Nu är det riktig vårvinter och jag passar på att ta ut mamma i solen. Det är dagar med helt blå himmel, någon minusgrad i luften, men skönt i solen. Hon njuter. Jag hjälper också de andra. För det mesta är det "EJ", men också "E" och "M" kommer med ut. Jag får hjälpa dem att ta på sig ytterkläderna; brukar hämta åt mamma och "EJ" medan de äter. Sedan rullar jag ut dem och vänder rullstolarna mot solen. "E" rullar själv, men jag brukar hjälpa honom på med jackan. Personalen brukar komma på att också andra behöver komma ut. Ibland är det 7-8 stycken ute samtidigt. Till och med "MM" ville gå ut häromdagen. Jag har brukat fråga henne, på franska förstås, om hon också vill. För det mesta har hon nekat och menat att det är alltför kallt. Men så en dag ville hon också ut och hämtade en kappa med kapuschong som hon byttade på sig. Det såg lite roligt ut där hon satt.

"EJ" är lite vimsig, som oftast. Igår undrade hon hur de andra, vilka det nu var, skulle ta sig fram. Jag undrade vad hon menade och då sa hon att det stod en hin i vägen i trappan. Jo, jo, så kan det snurra i huvudet. Hon tror fortfarande att hon bara är på besök i restaurangen, inte att hon bor

där. Och mamma missuppfattade helt besöket av kommunens biståndshandläggare. Hon kom för en årlig uppföljning av boendet och servicen. Mamma sa att hon tyckte det kom lite plötsligt. "Vad" undrade jag. "Jo att du ska göra dig av med det hela". hon trodde uppenbarligen att jag sålde äldreboendet. Antagligen hade det hamnat på fel ställe i logiken att hon just undertecknat sin självdeklaration, vilket råkade ske samma dag. Ibland, och inte så sällan, blandar hon ihop helt olika saker och så blir det tokiga slutsatser.

Nu har det blivit riktigt soligt vissa dagar och jagiskt tar ut några av de boende. Det är Mamma, "lilla K", "E", "EJ" och "M". En gång var "AB" med också. Hon kan ju inte se ens med sitt enda öga, men hon känner solen i ansiktet. mamma sitter hela tiden och prisar hur skönt det är att vara ute och få frisk luft och sitta i solen. "E" rullar lite för sig själv så jag går bort och pratar med honom. Jag frågar alltid "J" om hon vill följa med ut, men nej. "Jag har ont" säger hon en dag som förklaring. Vadå för ont undrar jag. "Rövhålet" svarar hon utan att tveka. Det var riktigt oförblommerat tänker jag, men så har hon ju varit läkare. Hon är vanligen ganska fåordig och nu var det inget undantag. Jag funderar lite över hennes sätt att uttrycka sig, kort och kärnfullt skulle man kanske säga. Jag tänker på hur man brukar säga. Koncist är det kanske. Eller lakoniskt, som man säger om formuleringar som är innehållsrika, tankvärda och kortfattade. Det var grekernas retoriska skola, eller snarare spartanernas. De befolkade Lakonien, en region i sydöstra Grekland. Det ingick i uppfostran att kunna uttrycka sig med få ord men ändå få fram vad man menade, kärnfullt.

Idag var det kanonväder, om än en del vind. Jag passade på att ta ut några damer. Men varken "J" eller "lilla K" ville. Så först rullade jag ut "EJ" och sedan mamma. "AB" är också pigg på att vara ute så jag hämtade en jacka åt henne. "E" verkade ha somnat till framför TVn, men jag såg till att få ut honom också. Det här var före lunch så solen stod inte så högt på himlen ännu. Det var lågt vid väggen vid borden så där placerade jag tanterna fram tills det var dags för lunch. Då fick alla gå in, men "M" hade sin dotter där och hade därför också kommit ut; hon satt kvar en stund till.

Efter lunch och denna torsdags sedvanliga ärter och pannkaka propsade mamma på att gå ut igen. Men "EJ" som rullades ut av en ur personalen hade för sig att hon skulle till sin syster på andra sidan ån som hon sa. Sedan var det tvärs över gatan; men jag övertalade henne att sitta med de övriga, för nu hade även "J" kommit ut. Jag tog fram lite utemöbler så att damerna kunde sitta vid ett bord och dricka kaffet tillsammans lite senare. En av sköterskorna från en annan avdelning hade med sig sin hund, en så kallad vårdhund, vilken alltså tränats att leka med äldre människor. Den förstod att leka interaktivt med sin boll, som förväntades kastas iväg. Det var uppskattat av de gamla. De njöt allihop av solen. "J" frågade mig om jag jobbade där. Hon verkade ha glömt bort att jag är mammas son. Hon brukar ju fråga om namnet och ibland till och med komma ihåg det; i varje fall händer det att hon frågar "heter du Kristian". Jag sa att jag inte jobbar där och att jag är pensionär. Då ruskade hon bara på huvudet, för det verkar hon inte kunna ta in; antagligen har hon aldrig fattat det tidigare heller. Kanske var det min gröna tröja, inte helt olik personalens bussaronger till färgen, som fick henne att tro det. Eller är det därför att jag hänger i och hjälper till så mycket. Så kan det nog vara, för hon märker säkert att jag gör mer än flera ur personalen. Man får vara beredd på det mesta i kommunikationen med "J" och några andra. Men "E" har gott minne och pratar ofta vidare om något vi har avhandlat dagen före. Han förvånar mig med hur mycket han lägger på minnet, trots sina nära 92 år.

Idag är det söndag i april och solen skiner. Jag passar på att ta ut mamma och ett par andra tanter. Det blåser lite hit och dit så jag får flytta om dem då och då för att de skall få lä. Det fanns

jordgubbar på ICA idag så jag stoppar några bitar i munnen på mamma. Hon älskar jordgubbar och hela förra sommaren hade jag med mig i stort sett varje dag. Hon får en i vinglasen också efter middagens champinjonsoppa. "F" ville inte ha den soppan. "Tycker inte om" sa hon som vanligt. Men de andra åt med god aptit. "J" tyckte till och med att den var god. Hon har tre grader av omdömen om maten på "hemmet". I sämsta fall gick den att äta och i allmänhet är den "jodå". Nu var den alltså uppskattad.

Det var lite cirkus idag. "EJ" försökte smita ut genom ytterdörren när jag kom. Hon måste hem sa hon. Senare sa hon att hon måste laga mat till Arne; det är, eller rätare sagt, var nog mannen. Hon gick omkring och visste inte var hon var, utan skulle hem. "Jag skulle aldrig ha gjort den här resan" sa hon när hon gick omkring med ytterkappan i rollatorn. Hon får sådana här infall då och då och skall iväg någonstans. Det är inte alltid hon vet vart. Hon kan få för sig att hon måste iväg hem för att ta hand om mannen och eventuellt också barnen. Idag var hon orolig för Alf, sonen som hälsar på någon gång.

Nu har det blivit Valborgsmässoafton, eller som man säger i Skåne, "siste april" med långt "i" på skånskt vis. Vi har verkligen fått aprilväder. Det är av och till soligt och skönt, av och till snålblåst. Jag tar ut mamma och "EJ" en stund straxt före middagen. Till lunch har de fått gravlax med dillstuvad potatis; det vet jag från matsedeln, som jag studerat inför helgen. Men mamma kommer inte ihåg det. Hon är inte i bästa form idag. När jag kom till "hemmet" sa hon åt mig att stänga dörren för hon och de andra satt och blev kalla påstod hon. Men det var så att hon för dagen hade en tunika istället för kjol och den räckte henne inte ens till knäna; så det var inte att undra över att hon kände sig kall. Eftersom det var helgafton tyckte jag hon kunde vara lite fint klädd, så jag tog henne till hennes rum och satte på henne den fina vita blusen som hör till tunikan och en ljus kjol. Därtill fick hon den tillhörande scarfen i halsen. Det var pydligt.

När vi satt ute och pratade i solen sa mamma hela tiden att hon njöt av värmen: "Åh, vad härligt att komma ut i solen". "Men det är dålig fart på dansen" kommenterade "EJ". De är för roliga. man kan få höra vad som helst. mamma pratade lite vimsigt och sa att "nu blandar jag ihop". "Det får man göra i vår ålder" svarade "EJ". "Så blanda på du" tyckte hon.

Nu är vi inne i maj och vädret inbjuder till utevistelse. Det är måndag igen. När jag kommer till "hemmet" ser jag att personalen serverat eftermiddagskaffet utomhus. Alla verkar trivas, till och med han "F" som måste sondmatas och den lilla späda "F", hon som brukar sitta och titta på den halva TVn. Men mamma är inte med. Jag hittar henne i korridoren. Hon vet inte vart hon är på väg, så jag tar med henne ut till de andra och hämtar kaffe åt henne och mig. Idag är det en vetebrödsskiva till kaffet. Men den tar slut, så jag tar mig en macka med ost i köket, självservering alltså. Så småningom vill de flesta gå in, men inte mamma. Idag är hon dock lite vimsig och pratar om att hon har "Röda Hund". Det skulle i så fall ha synts på henne så det försöker jag ta ur henne. Men det är inte lätt, för hon påstår att det hade läkaren konstaterat, den läkare man kallat på. "Jag skulle nog inte ha gjort den här resan" säger hon och är uppgiven i humöret, vimsig i pratet och inte alls på humör. Vi sitter kvar ute tills det är middagsdags.

Idag är det pyttipanna med rödbetor och stekt ägg och det verkar de flesta gilla. Men inte mamma och inte "EJ". Mamma har ingen matlust och jag får traggla med henne. Till slut finner jag ingen annan råd än att muta henne med lite vitt vin. Det fick hon igår också, men då trodde hon att det var öl. "EJ" är tyst och svarar nästan inte på tilltal. Hon är sur för att en ur personalen skurit upp hennes ägg och därför vägrar hon att äta liksom att bli matad. Jag alternerar mellan

de två matvägrarna, men det händer inte särskilt mycket. Mamma får en halv banan och tar en tugga på den, men sedan är det stopp. "J" tittar då och då på mamma och försöker muntra upp henne med en skål, men det blir inte mycket till reaktioner. De flesta andra vid bordet har redan rullat, eller rullats, iväg till sina rum och mamma pratar bara om att komma i säng. Men jag sätter henne i den gröna stolen med en tidning. Klockan är nyss sex och det är verkligen inte sängdags ännu.

En dag är det brocolli-gratäng med bacon till middag. Jag har haft ute tre av damerna i det sköna vädret. Det är lite småblåsig, men solen värmer skönt vid ena väggen. Så småningom närmar sig middagen och de börjar smågnälla att det är kyligt, så jag rullar in dem en efter en. Idag vill mamma att jag skall mata henne. Hon säger att hon inte vet var hon är. "Lilla K" säger att det går runt i huvudet och att hon inte har det med sig. "EJ" protesterar mot att äta och säger att hon inte förstår varför hon är där. "Vad ska det tjäna till" säger hon. Men hon tycker att det är bra med upppassning. "Men du är rolig att prata med" säger hon. Hon är så darrig att hon inte kan få i sig maten själv. Jag går fram och tillbaka mellan henne och mamma. I övrigt är det som vanligt. "H" får sin pilsner, de tre damerna vid det andra bordet sina Loka. "F" tycker om brocolli-gratängen.

Jag har inte sett till "J" på ett tag. "E" säger att hon brutit benet. Hon går med kryckor och "E" har föreslagit henne att använda rollator istället. Men det tycker hon inte är någon bra idé. Så gick det som det gjorde. "S" som också alltid drack pilsner lär ha dött. Han åt länge i sitt rum, men dök upp vid matbordet i förra veckan. Han såg då ganska tagen ut och nu är han alltså borta. Fyra stycken har försvunnit på det här dryga året som mamma bott där.

Idag var "J" tillbaka; hon hade varit Köpenhamn påstod hon. Det trodde jag inte på. Hon hade gjort illa foten och inte kunnat gå på några dagar. Nu var "E" på henne igen om att använda rollator och inte envisas med kryckorna. Men hon bara skakar på huvudet. Mamma är lite sur och hävdar att hon "visst inte sagt upp sin tjänst". Häromdagen hade hon varit rent oförskämd när hon talade om att hon inte gillade den musik som bjöds i restaurangen. Hon hade sagt direkt till trubaduren att hon inte gillade hans musik. Jag hade med mig jordgubbar och de blickade henne ordentligt. Tidningen var också populär. Den här gången hade jag tagit med mig SvD från entrén, där de överblivna tidningarna brukar ligga.

Varje måltid på hemmet är det mest jag som förser de ätande med haklapp. Det är mamma, "lilla K", "EJ" och "E" samt numera även "F". Hon äter förresten riktigt bra numera. Idag åt hon upp all fisken. "MM" däremot ville inte äta de köttbullar hon fått istället för fisken. Hon tog fram sin lapp med alternativa rätter och pekade på "Nyponsoppa" Jag rågade på franska om hon verkligen inte ville ha köttbullarna och även om fisken. Men nej, det skulle vara nyponsoppa. Så jag hämtade i kylskåpet för de andra i personalen var engagerade i matning. "EJ" åt själv, även om det hamnade lite utanför tallriken. Jag hade stoppat i henne en jordgubbe också när jag kom på eftermiddagen. Häromdagen sa hon: "Du är allt bra fiffig". Jag blev förvånad men tog det som en komplimang av uppskattning.

Igår hade jag tänkt mig att hoppa över besöket på "hemmet". Så jag tog och ringde istället vid middagstid för att höra hur det stod till. Ringde personalen som gav luren till mamma. Oj, oj så illa det var tyckte hon. Jag förstod att det var bäst att åka dit och sa det till henne. Det tyckte hon uppenbarligen var av nöden tvunget. När jag kom dit sken hon upp och berättade att de, alltså de boende, hade varit i fängsligt förvar i Frankrike. Det sa jag att det trodde jag inte på, men hon

verkade ändå lättad. Av och till är det så där vimsigt. "J" som satt mitt emot såg närmast road ut. "E" hade redan ätit färdigt. Jag hjälpte mamma med det sista av maten och sedan hämtade jag ett par jordgubbar ur kylskåpet. Det brukar alltid bli bra då. Jag passade på att stoppa några i munnen på personaln och sköterskan också för säkerhets skull.

Idag kom jag först efter middagen till hemmet. Mamma var ovanligt pigg. Det var fortfarande skönt ute trots att klockan gick mot sex på kvällen, så jag tog ut henne. Även "EJ" och "AB" var pigga på att vara ute en stund. De satt alla tre och njöt i kvällssolen. Jag frågade om de visste vilken veckodag det var. Mamma gissade på torsdag och "EJ" undrade om det inte kunde vara fredag. Men "AB" visste att det var tisdag för hon har en liten apparat i ett snöre om halsen. Trycker hon på en knapp får hon veckodag och tidpunkt uppläst, ungefär som "fröken ur".

"EJ" var lite orolig när vi gick ut för hon sade sig ha "gelé i ugnen". Den skulle vara inne i ugnen i bara femton minuter sa hon. Jag svarade att personalen skulle ta hand om det. Det lät hon sig nöja med. Senare pratade hon om puddingen i ugnen; antagligen hade hon för sig något om det för de hade fått laxpudding till middag, Mamma påstod, när jag frågade om vad hon haft för sig under dagen, att hon samlat ihop lite här och där och lagt på komposten. Varifrån hon fått det lyckades jag inte klura ut. Hon hade väl drömt som vanligt för numera sover hon middag varje dag. Då blir det rörigt när hon vaknat.

"G" sägs vara lite oberäknelig. Häromdagen besannades det när han försökte hämta fram sin medicin själv från medicinskåpet. Han sa att han är med i Röda Korset och att han därför har rätt att hantera medicin. Det är bara i Sverige man har de restriktionerna, menade han. När han kördes ut från köket av en ur personalen, som upptäckte hans förehavanden, blev han ursinnig och började vråla om sitt medlemskap i Röda Korset. På väg från köket tillbaka till sin plats vid bordet passade han på att ge mig en tackling så att jag ramlade över bordet och det blev uppståndelse i matsalen. Sköterskan tog med mig till sin expedition och förklarade att "G" är utvecklingsstörd, att hemmet inte självt kan välja vilka man skall ta emot som boende; hon berättade också att man redan tidigare tagit upp saken med berörd instans inom kommunen och att det tidigare skett attack mot nattpersonalen. Jag bestämde mig för att i fortsättningen undvika "G", att inte prata med honom och att över huvud taget inte servera honom mat eller i övrigt ha med honom att göra. Mammans reaktion var förvånande. Hon sa att hon sett liknande tidigare, att hon sett värre och att det är "mest synd om dom själva". Hon har sett värre uppträdanden under sin sjuksköterskekarriär menade hon.

Nu närmar vi oss Sveriges Nationaldag; det är en torsdag och jag planerar att besöka hemmet kring lunchtid. De senaste dagarna har det varit vackert väder och jag har tagit ut flera av de boende i solen. Mamma njuter varje gång. Hon uppskattar det mesta som avviker från den dagliga rutinen. Jag misstänker att det här är en dag då många anhörigas dåliga samveten talar och att det därför just en sådan dag kommer att vara got om besökare kring lunchtid; ingen idé att planera att äta i restaurangen. Vi åkte hem till mig och satt på altanen. Tiden gick och t blev snart kaffe efter en rundåkning för inspektion av planteringar och buskar. Syrenerna doftade härligt från grannens tom. Vi tog en titt på hallonhäcken och mindes förra årets mumsande på hallon, Vi njöt av värmen under markisen som jag dragit ut längst ut. Jag passade på att vattna gräsmattan när jag klippt sista biten, som blev kvar från förmiddagens trädgårdsarbete.

Nu är det redan första juli, en riktig sommardag. Jag har tagit ut damerna flera dagar i rad nu. De njuter av att få vara ute en stund före maten eller på eftermiddagen då solen står i väster och

flödar över altanen. Mestadels är det mamma, "J" och "AB". De vill alltid komma ut och det efterkommer jag alltid; eller, rättare sagt, de tackar ja till det när jag föreslår. Ibland kommer även "lilla K" med ut liksom "M". Men såväl "J" som "F" nekar alltid. De vill aldrig. "E" han rullar ut för sig själv. Nu är jordgubbssäsongen igång på allvar, priset har gått ned och tillgången daglig. De säljs överallt, vid särskilda stånd och utanför de större butikerna. Jag ser till att mamma har i kylskåpet och så lägger jag fram några som hon kan snaska på själv. Idag petade jag i "EJ" och "AB" några stycken också. Även "F" och "J" fick varsin jordgubbe där de satt kvar i matsalen.

Mamma hade varit orolig idag; gått omkring med rollatorn och härjat. Vid middagen påstod hon att det inte gick att äta kasslern för den skulle vara för fet. Det avfärdade jag och matade henne; då gick det bra att äta. Häromdagen fick jag muta henne med vin för att hon skulle bli på bra humör. Lite senare blev det kvällskaffe; vi satt kvar ute. "EJ" undrade om det hade varit fullsatt. Jag förstod att det bara var svammel, så jag jamsade med. Tidigare hade hon släpat omkring med en av sina stolar ute i korridoren; antagligen hade hon fått för sig att det var någon slags samling och att det fattades sittplatser. Jag lyckades övertyga henne om att det var bättre för henne att sitta i rullstolen. "Du gör väl inget dumt" sa hon när jag gick för att hämta den. Oftare och oftare blir det lite farsartat. Jag blir mer och mer involverad i verksamheten. Idag var det dags för lampbyte i badrummet hos "F". Personalen behövde hjälp och det behövdes steg. Så jag klättrade upp på trappstegen och skruvade av kupan medan "F" satt, eller hängde, i en sele över toan och två ur personalen räckte fram lampor att byta. Det är en upplevelse att vara där, inte bara en utan åtskilliga, och så gott som varje dag, nya erfarenheter

Tiden går fort när man har roligt, eller som Mamma och jag, skönt på altanen. Det var för länge sedan för sent att ta henne tillbaka till hemmet för middagen; så jag snodde ihop en omelett och kokade lite blomkål. Tillsammans med lite skinka blev det en försommarsupé. Hon var så glad och nöjd tillbaka hemma, mottagen direkt av en ur personalen. Det var redan dags för kaffe, så on kom med god timing. Jordgubbarna hade on ätit upp i trädgården, så nu blev det lite choklad till kaffet. Smörgås var inte att tänka på; den serveras alltid på kvällen. Det är inte lätt att förstå hur de boende skall kunna ha hunnit smälta maten och bli hungriga redan. Men flera äter smörgås till kaffet redan någon timme efter middagen, kvällsmålet alltså. Nationaldagen hade varit minnesvärd och mamma var vid gott mod när jag lämnade henne för den här gången.

Minnesfunktionen hos de boende på "hemmet" varierar verkligen. "J" minns för det mesta i stort sett ingenting. Hon frågar ofta vad jag heter, eller så kontrollerar hon att hon har ett minnesfragment fyllt med mitt namn. Men "E" han kommer ihåg. Han kan fråga mig hur golfen gick dagen efter att jag varit ute och spelat om jag tidigare berättat att jag skulle göra det. Han har förvånat mig ett flertal gånger med uppföljande frågor om något jag berättat tidigare. Mamma säger allt oftare att hon inte kommer ihåg. Det ligger nog lite bekvämlighet bakom misstänker jag. "F" förvånade mig dagen efter lampbytet med att tacka för hjälpen. Jag blev faktiskt lite häpen, för jag hade inte alls väntat mig att hon skulle komma ihåg, än mindre uppfatta vad vi gjorde i hennes badrum. Det var lite av en upplevelse att märka att hon kunde erinra sig och komma på det när jag serverade henne lunchen dagen efter.

Sommaren rullar in med många solskensdagar. Jag tar allt som oftast ut några av damerna på altanen. "E" han klarar sig själv. Ofta sitter han för sig själv längst bort vid granarna. Damerna sitter tillsammans i en grupp. Ibland är det hela sex stycken, men oftast bara "EJ" och mamma. Jag tar dem med till den lilla syrenbersån där de kan sitta i sol eller skugga beroende på hur

gassigt det är. Det har blivit tid att ta fram parasollerna och utemöblerna och det verkar som att ingen annan än jag har kommit på tanken. Ibland skjutsar jag runt mamma och "EJ" och de får lukta på buskrosorna som växer vid pergolan. Det är nu ingen riktig pergola utan bara en trästomme än så länge. Men det blir väl med tiden tänker jag. Däremot har såväl vildvinet som clematis "Summer Snow" rakat i höjden och klänger uppför balkongerna. Smultronen har börjat blomma.

Dotter Elisabet kom på blixervisit över en helg i juli. Vi åkte till "hemmet" på förmiddagen och var med mamma/farmor på förmiddagen. Hon fick manikyr ute på altanen och sedan intog vi lunchen i restaurangen. På Eftermiddagen var vi hemma i trädgården och på altanen där vi fikade och senare intog middagen. Det var givetvis lax, mammas favoriträtt. Smultrontårtan åt vi till eftermiddagskaffet innan mamma fick sin eftermiddagstupplur. Den behövde hon för att orka med en lång och, för hennes del, ansträngande dag. Det är ett litet bök att få med henne och rullstolen i bilen. Det var en strålande sommardag och minnesvärd i alla avseenden, även om jag fick påminna om vem som varit på besök redan efter några dagar. Men så är det med begränsade minnesfunktioner. Det har till och med "EJ" förklarat för mig en gång när jag satt ute med henne och mamma. Vi pratade om olika saker och mamma sa att hon inte mindes. "EJ" förklarade för mig så att jag skulle förstå att inte vänta mig för mycket. Hon har ofta roliga kommentarer.

Nyligen var det TV-kris. Ingen boende hade fungerande TV. Den går nämligen på IP-nätet som uppenbarligen var ur funktion. Bara apparaterna i matsalen fungerade. Den ena brukar ha SVT, medan den andra alltid rullar TV4. Denna TV4-apparat har dock bara en halv bild och så har det varit i snart ett år nu. Jag kan bara förundras över att den inte lagas eller byts ut. Det kanske är dags att fråga ledningen vad anledningen är. Jag tycker att det är ganska skandalöst och vittnar om dålig uppföljning och underhåll. Alla boende och all personal ser det dagligen, hur halva bilden består av färgade vertikala streck. Jag tog upp saken med biträdande chefen som svarade att chefen vet om det. Jojo ! Har vetat i bortemot ett år.

Idag kom jag med jordgubbar till både "E" och mamma. Hon vill alltid ha och "E" har bett mig köpa. Det gjorde jag också tidigare i veckan. Idag var hans TV ur funktion. Det visade sig att han råkat komma åt den knapp som ställer om TVn mellan analogt och digitalt, vilket var lätt ordnat. Han var tacksam för det. Vädret var verkligt växlande med variation mellan sol och grått. Vinden gjorde det mindre behagligt så efter att ha testat med mamma så fick de andra stanna inne.

Igår var det uppchner när jag kom. Mamma var vimsig och "AB" hade ramlat ur sängen och slagit sig. Men lite tröstande ord och några jordgubbar gjorde humören bättre. Det är nog lite långtråkigt ibland för gamlingarna, som inte har så mycket att göra. Idag kom jag med en ny blomma och en liter jordgubbar till mamma. Så tog jag hand om den lite småvissna blomman som personalen var på väg att kasta bort. Jag upptäckte igår att den fått för lite vatten under en tid och vattnade därför på den. Idag tog jag så och klippte bort de torkade och vissnade delarna för att låta de mindre delarna få fritt växtrum. Den såg då lite mer fräsch ut. Det är jag som får sköta om blommorna. Mamma orkar inte och personalen gör det inte, i varje fall inte kontinuerligt.

Apropå orka så är det nu lättare än någonsin att få mamma att ta en tupplur efter maten. Jag lägger henne i sängen trots hennes protest att hon skulle sitta kvar i rullstolen och sova. Jag sätter fram "skvallerbyttan", rörelsedetektorn, framför sängen så att hon kan få assistans när hon vaknar. Hon tycker egentligen att det är skönt att sova lite efter lunchen, men har haft svårt att acceptera det. Det är lite Luther över henne sedan gammalt. Det sitter i att vara duktig,

arbetsam och nyttig. Men nu har hon alltså förlikat sig med att hon behöver vila ordentligt. Det har tagit några år att övertala henne och att få henne att inse det. Nu går det nästan utan prut.

Nu är det varma dagar och utevistelsen får bli under ett parasoll. Jag brukar sätta mamma och EJ tillsammans och plocka i dem jordgubbar. De njuter båda. När mamma är ensam ute får hon med sig en veckotidning och en assiätt med rensade jordgubbar. Då kan hon sitta där i timmar och ha det bra. Hon säger ofta att hon har det så bra. Det känns bra för mig. Idag, en dag i början av augusti, har jag med mig nyheten att hennes yngste bror avlidit efter att ha varit dement i många år. Nu är båda "pojarna" borta och bara mamma och lillasyster, ett år yngre, kvar i livet. Vi gör väl som för den andre brodern, tänder ett ljus framför ett fotografi.

Häromdagen var det lite villervalla när jag kom. Mamma saknade såväl glasögon som tandprotesen. Det framkom att den gått sönder. Det hade hänt under helgen då jag inte var där utan borta några dagar. Den ansvariga i personalen visste inte hur hon skulle hantera det för "det kunde ju kosta". Jag tog tag i saken, hittade en tandteknisk firma och åkte dit med tandprotesen. Den var lagad och tillbaka inom ett dygn. Och glasögonen låg på nattduksbordet. Dagen därpå var det ordning och reda på alltihop för det var den präktige manlige skötaren som tagit upp henne den dagen. Jag har märkt att det är olika från person till person hur väl de ser till den boende. Jag undrar just hur det är för de boende som inte har någon anhörig som springer där dagligen.

Jag har inte sett till AB på ett tag. Hon mådde inte bra i förra veckan, hade ont i magen. Annars brukar jag ta med henne ut tillsammans med mamma och EJ. Nu har hon hållit sig i rummet i flera dagar och jag undrar om hon är nästa avstigningskandidat; har inte koll på hennes ålder, men hon är en av dem som har bäst minne och är klarast i knoppen av alla som bor där. Hon vill inte ens lyssna på talböckerna, säger personalen. Det är ju illavarslande, för det är hennes enda möjliga sysselsättning eftersom hon inte ser alls.

Igår besökte jag "hemmet" redan på morgonen för att sedan åka ut i båten på dagen, som lovades av metrologerna att bli årets hetaste. Mamma hade ätit sin frukost så jag tog ut henne under parasollet med Svensk damtidning och en assiätt nyinköpta jordgubbar. Jag såg till att hon satt så att skuggan skulle räcka till en stund och instruerade henne att be personalen ta in henne om det blev för gassigt. Jodå, det lovade hon. På väg ut stannade jag till vid EJ, som satt och tittade tomt framför sig med frukosten paraktiskt taget orörd. Honsvarade inte på tilltal utan satt orörlig och tittade rakt fram. Hon vägrade ta sin medicin upplyste personalen. Jag tänkte att hon brukar ha förtroende för mig så jag började prata med henne om medicinen. "Ta den du" sa hon, men jag sa att det var nog farligt. Jag förklarade för henne att hon skulle ta medicinen så att hon inte darrar. Det verkade hon misstro. Jag menade att doktorn föreskrivit medicinen, men det fnyste hon bara åt. Jag berättade att när jag var lite hade jag fått sitta kvar vid bordet tills jag ätit upp min tomatsoppa som jag inte gillade och det log hon åt. Så försökte jag med en muta, en jordgubbe om hon tog medicinen. Det gick inte hem trots att jag sa att det väl var så hon hade uppfostrat sina pojkar, medicinen först och belöningen sist. Det bet inte heller. Då stoppade jag i henne en jordgubbe och försökte igen med medicin. Nix, ingen ändrad inställning. Jag erbjöd en jordgubbe för en sked medicin. Avböjde hon. Då drog jag till med två jordgubbar för en sked medicin. Det erbjudandet avvisades. "Då går jag ut till mamma istället, då" sa jag. Så blev det och EJ satt fortfarande och tittade rakt fram när jag lämnade hemmet.

Nu är det sommartider och lite glest vid borden. Det är alltså fyra boende som äter i sina rum och G kommer en timme efter de andra eftersom han inte accepterar sommartiden. Dessutom är både B och E bortresta, antagligen till sina respektive söners sommarställen ute vid kusten. Det är nog bra, för just nu är det flera vikarier som arbetar och de är både tafatta och initiativlösa. De hänger mest i köket och väntar på att kanske bli tillsagda vad de skall göra. Mentaliteten är lite slö och avvaktande. Det gäller till och med ledningen. Jag påpekade häromdagen, helt apropå, då jag stötte ihop med verksamhetschefen, att TVn i matsalen nu varit trasig i nästan ett år. Jodå, hon visste om det, men menade att det "ju finns en annan Tv att titta på så länge". Jag häpnade. "Så länge", ett år. Det ger ett dåligt exempel och påverkar säkert personalens inställning till arbetet. Jag tänker följa upp om en vecka.

Det är naturligt med en viss "omsättning" i ett äldreboende. Redan efter ett år har det försvunnit några. När mamma kom till hemmet satt Ib näst intill henne vid matbordet. Hon var alltid glad och trevlig; men efter en tid blev hon kvar i sitt rum med magproblem. Magcancern tog henne på bara ett par veckor. På hennes plats kom sedan "Gr"; hon hade i stort sett inget minne från dag till dag men ett ohejdat gott humör. Hon hade alltid rappa kommentarer och svar till vad man än sa till henne. Oftast var det dock hon som drev dialogen, full med floskler och standarduttalanden. Men hon spred glädje omkring sig med sin positiva inställning. Det finns alltid något att glädja sig åt och man får ta det som det är var grundbultarna i hennes livsinställning. Hon hade inte alls reda på sig, men nästan varje situation slutade med ett litet skratt eller ett skämt. En dag hade "G" ramlat och slagit sig. Det bar sig inte bättre än att hon fått en bäckenfraktur. Det gjorde att hon blev sängliggande, för sjukvården kunde inget göra. Hon hade smärtor och kunde inte äta och därför tynade hon bort på bara några dagar.

Två män har försvunnit. Först var det "S" som blev dålig och kom ut till maten bara ibland. Han dog ganska snart därefter. Sedan var det "Be", han som bara åt gröt varje måltid. Han bara försvann en dag, hade dött på morgonen. Nu blir det inte någon mer gröt att servera. Även "E", han som alltid varit frejdig och stark, har tacklat av. Han säger att han inte tycker det är roligt längre. Han har magrat och nu har han börjat vimsa, han som alltid haft bra minne och kommit ihåg saker som sker omkring honom. Idag ville han inte äta, så jag hjälpte honom. Ölen var för kall för hans mage så jag bytte ut den till en som inte varit i kylskåpet. Han får sällan besök, så jag har börjat se till honom lite mer. Han vill ha jordgubbar, så det får jag försöka komma ihåg att köpa till honom på väg från golfbanan. Mamma har jordgubbar i kylskåpet. De börjar bli på upphållningen nu så igår köpte jag en liter och delade upp på två assietter.

"EJ" är obändigt alert. Visserligen darrar hon som alltid, men hon är alert. Huvudet hänger inte alltid med utan hon vimsar om olika saker. En gång var det om cyklarna, som måste tas om hand. Häromdagen var hon bekymrad för vad hon skulle ta sig till med potatisgratängen som hon hade i frysen. Hon undrade om det kunde vara något för hästarna, men jag sa till henne att de föredrar rå potatis eller morötter. Då verkade bekymret försvinna. En dag hade hon inte tid att äta för morfar skulle ha frukost. Idag funderade hon över hur hon skulle få råd med biljetten för att åka hem. Mamma trodde att "EJ" var min sambos mamma, så jag fick dementera det och upplysa henne att svärmor bor i Västerås.

Även "AB" har tacklat av lite; hon säger att hon har ont i magen och inte ens orkar lyssna på någon talbok. Det händer att hon blir kvar i sitt rum och inte kommer ut i matsalen. Men hon tycker också om att vara ute så för det mesta är de tre stycken som sitter ute, alltså AB, EJ och mamma. Jag brukar passa på i samband med maten så att de får en nypa frisk luft och

förhoppningsvis lite aptit. Det är inte alltid så annars. "F" har dock börjat äta ordentligt den senaste tiden. Men hon är fortfarande selektiv med vad hon tycker om.

Nu är det en sådan fin augusti att jag kan ta ut mamma och de andra varje dag. Igår samlade jag ihop fyra av de boende. Det var, förutom mamma och EJ som jag nästan alltid tar ut tillsammans, E och H. H är lite utvecklingsstörd som det hette tidigare. Men han uppför sig alltid korrekt och är artig och kommunikativ, även om det är begränsat. E har börjat tackla av betänkligt de senaste veckorna. Han vill inte äta, utan jag passar på att mata honom lite diskret emellanåt. Personalen säger att han inte vill låta dem göra det. Han vill inte vara med längre säger han, men skiner upp ibland. Jag har köpt jordgubbar åt honom ett par gånger och dem sätter han villigt i sig. Mamma har haft jordgubbar varje dag nu i sommar, undantagandes när jag varit borta några dagar i sträck. Är det bara någon dag, ser jag till att hon har i kylskåpet och så ringer jag och ber personalen ta fram dem åt henne.

Igår satt vi alltså fem tillsammans vid eftermiddagsfikat: mamma, E, H, EJ och jag. Jag samlade dem runt ett av trädgårdsborden med parasoll intill. Det kan bli för varmt rent av för dem. Det händer faktiskt att de samtalar lite. Mamma har börjat prata så smått med EJ, men hör inte vad hon får till svar. Det gör kanske inte så mycket, för ibland vimsar EJ ordentligt. Men det är mest när hon själv har fått för sig något. I konversation är hon ganska redig. Men nu var det någonting hon hade fått för sig om ett paket som skulle iväg. Tidigare har det varit något bre, cyklar på avvägar, hästen som måste få mat liksom morfar. Jag brukar säga att det ordnar sig och då lugnar hon sig och håller stadigt om handväskan som hon ibland har med sig. Nu har hon inte på länge pratat om att betala för sig.

Någon dag tidigare hade jag kommit först efter middagen. Jag blev förvånad då jag såg att det var dukat långbord. Det var kräftskiva med både färdigskalade och oskalade kräftor och det serverades vitvin därtill. Mamma blev givetvis trött av det, men hon kalasade på kräftstjärtar och prisade hela tiden läckerbitarna. Hon har alltid varit stormförtjust i kräftor och förr åt hon flera tjugor då det var riktigt kräftkalas hos bekanta. Jag fick hjälpa till med att skala. Personal I, en rejäl ung svensk kvinna, klarade av det, men det var värre för dem ur personalen, som kommer från nordafrika och aldrig sett kräftor förr. De var mer än villrådiga, skeptiska och avvaktande inför de märkliga skaldjuren som de kanske misstänkte var insekter. Jag förklarade att ju äckligare innehållet i kräftorna ser ut, desto smakligare är det, undantaget magen. Då såg de närmast förskräckta ut. Men alla boende åt, åtminstone av de redan skalade kräftstjärtarna. Det märktes att det var den mer handlingskraftiga och initiativrika delen av personalen som jobbade just det här passet.

Igår hade mamma fått för sig att hon fått besök av sin ett år yngre syster som bor i Luleå. Hon skulle ha varit där med en grupp sjuksköterskor och de skulle ha diskuterat lönesättning. Det fick jag ta ur mamma med motiveringen att det är långt till Luleå och att systemen inte arbetat på minst trettio år. Mamma trodde att hon bor i Eksjö och har tappat bort själva flyttningen till Uppsala för halvtannat år sedan. Vi lyckades komma fram till att vi båda bor i Uppsala och att det är därför som jag kan komma till henne varje dag. Idag skall jag hämta hem henne till trädgården så att hon får njuta av de sista hallonen och de första plommonen.

Som vanligt gör vi en rundtur i trädgården och mamma får plocka några hallon själv. Vi sitter sedan under markisen på altanen, för det är en varm dag. Hon vilar mest och njuter av att kunna se ut över trädgården. Med benen upplagda och stolen i vilsamt läge tillbringar hon

eftermiddagen med mig tills Sara kommer hem och sätter sig att prata med henne. Tiden rinner iväg och vips är det dags för middag hemma på Linné. Vi är nu båda så vana vid att få in henne i och ur bilen att det går smidigt. Rullstolen är ganska tung, men jag har lärt mig hur jag skall greppa den för att få in den i bagageutrymmet.

På hemmet är det mesta sig likt. Men jag ser hur flera av de boende tacklar av efterhand. "MM" är en skugga av sitt forna jag. Hon pratar inte med någon, sitter för sig själv och är kortare och kortare tid i de allmänna utrymmena. "AB" har ont i magen och stannar i sitt rum i perioder. En annan "avstigningskandidat" är "E" som magrat ordentligt. Han har tappat matlusten och äter mindre och mindre. Tidigare var han den som först hade fått i sig maten och lämnade matbordet först. Nu har jag börjat hjälpa honom att äta, mata honom faktiskt. Det gör ont att se honom sitta och hänga framför maten. Han vill inte längre säger han. Sedan jag lärde känna honom har han förändrats rejält, till det sämre. Han sa redan för ett år sedan att han inte tyckte att livet var roligt sedan hans fru dött. Sönerna har inte varit där på ett bra tag och han tar sig inte ut i trädgården längre.

"Iv" som har rykte om sig att inte vara snäll och som har bott på Linné i två perioder, har nu flyttat iväg igen. Hon har inte kommit överens med omgivningen, personalen. Hon har visat sig krävande och ohemul med krav om passning som ingen annan. Under lång tid har hon ätit i sitt rum. Detsamma gäller nu fler och fler, som inte vill komma ut i matsalen utan får maten in i respektive rum. Stämningen har fallit den senaste tiden. Det har brett ut sig en uppgivenhet. Den är inte lätt att bryta. Jag försöker ta med mamma ut så ofta jag är där, praktiskt taget varje dag och samtidigt få med några andra. Vi har suttit under parasoll och druckit kaffe på eftermiddagen. Förutom mamma har det oftast varit "EJ" och "AB". Häromdagen var även "H" med, men han säger inte så mycket; sitter bara med en kort stund och går sedan in till sig. Så är det även vid måltiderna. Han är lätt, som det heter numera, funktionshindrad, men snäll, trevlig och alltid glad.

Nu är vi inne i början av september; jag kom till "hemmet" vid middagstid. Mamma hade för sig att hon redan ätit middag, men menade då lunchen, som vi kallar målet mitt på dagen numera. Hon ville ha intyg på att hon redan ätit. Som tur var kom jag mitt i diskussionen och kunde reda ut situationen med henne. Det var Janssons Frestelse till middag, vanligen hennes favoriträtt. Men idag passade den inte. Hon sa att hon var trött på potatis så jag hämtade mer mat och såg till att det var ordentligt med ansjovis. Då gick det bättre. Men hon ville inte ha potatis och envisades med att spotta ut bitar. Jag fick säga ifrån att sådana fasoner har vi inte för oss. Så småningom gick det bättre. Men hon yrade om att fru Melander skulle vara där; det var troligen någon som hjälpt till i hennes barndomshem. Och syster Maja-Greta hade varit på besök nu igen. Men då sa jag ifrån att det inte var möjligt.

Eftersom det fortfarande är riktig sommar tog jag ut mamma på altanen. Det hade hon inget emot. Jag frågade även EJ, som dock menade att hon kanske inte hade tid för hon skulle klä granen! Vi är i september och det är tjugo grader ute. Jag avfärdade det hela med att "det ordnar sig med den saken". Jag satte de två damerna i solen och de njöt verkligen. Så undersökte jag om det möjligen fanns några smultron kvar, men det är nu för sent på säsongen. Lade dock märke till att några plantor blommar om, antagligen på grund av den sköna sommarvärmen. Mamma hade några blåbär kvar i kylskåpet så jag hämtade ut skålen. Jag frågade EJ om hon kunde tänka sig ett glas vin och "det kan man ju inte tacka nej till" sa hon. Så jag pytsade i de två gamla damerna varsitt glas, om än inte så välfyllt. Jag vet att de varken tål eller vill dricka så mycket.

Det räcker oftast med någon centimeter upp i glaset. Det var det samma den här gången och jag fick hålla i dem den sista slurken. De verkade nöjda och sa god natt till varandra när jag och personalen rullade in dem i respektive rum. Jag försåg mamma med tidningen och de resterande blåbären efter ett toabesök. Nu var hon klar för en stunds vila inför sänggåendet.

E blir allt magrare; han äter dåligt, pratar svagt och verkar stänga ner. Jag frågade om jag skulle ta med honom ut, men det ville han inte och sa att han varit ute tidigare. Han sitter mest med lutat huvud och handen under hakan som stöd. Han ville inte äta mer ens med hjälp. Kanske det är bäst att lämna honom ifred, men det känns inte bra.

"F" åt upp hela sin portion med Janssons Frestelse. Jag förstod att hon gillar den rätten för hon är förtjust i sill, som får ibland istället för den ordinarie rätten. Jag uppmärksammade henne att ätit ordentligt och då undrade hon om det fanns någon banan. När jag såg förvånad ut, sa hon att hon var "hungrig på banan"; jag hämtade en. Så mycket brukar hon minsann inte äta, men nu hade det fallit i hennes smak.

Idag har jag varit länge på hemmet. Jag var till och med där två gånger. Mamma har födelsedag och när jag kommer dit sitter föreståndaren där och läser högt ur tidningarna för de boende. Jag löser av när hon behöver gå ifrån och styra med annat. Mamma var väldigt trött på morgonen så hon hade fått sova ut innan personalen var inne och sjöng för henne. Själv sa hon att det hade varit någon slags uppståndelse i rummet när hon vaknade. Hon förstod nog inte så mycket av det och det var först på middagen hemma hos mig hon förstod att det var hon själv som hade födelsedag. Hon hade trott att det var min Sara som fyllde år.

Jag läste ur tidningarna för de boende och tog upp olika ämnen jag kom att tänka på medan jag läste. Vi pratade om olika svampar. Alla verkade gilla och först komma att tänka på kantareller. Särskilt många andra svampar kände man inte till. Till och med "I" var med i diskussionerna. Det är inte lätt att förstå honom, men man får nicka och säga ja till vad han berättar. Han verkar ha en hel del klart för sig, men sluddrar så att inte mycket alls går fram.

Vi kom in på ämnet fiskar. Någon gillade plattfisk. "EJ" sa att hon ogillade gädda för den innehåller så många ben. Annars höll alla med om att det är gott med fisk. Vi, det vill säga jag, läste vidare i tidningen. Vi kom till kulturdelen och jag berättade om Jacke Sjödins krönika. Det framgick inte hur eller vad som uppfattades; jag tror de flesta kanske mest uppskattade själva samvaron, att någon brydde sig.

Mammas födelsedag avlöpte med middag hemma hos oss. Det blev genomgående lax, hennes favoriträtt. Det var givetvis gravlax till förrätt. Sara hade gjort lax med ädelost i ugnen. Med lite vitt vin till blev det till en fest som toppades med jordgubbar och vispgrädde. Mamma var salig och väldigt tacksam i flera dagar.

Nu har det nästan gått slentrian i mina besök på hemmet. Det är nästan samma rutin dag efter dag. Jag har dock börjat ta med mig tidningen även om mamma inte alltid ens orkar öppna den utan bara kastar några blickar på första sidan. Det är inte bara hon som är trött. "E" har tacklat av raskt de senaste veckorna. Han äter inte själv längre utan vi turas om att mata honom, personalen och jag. Han pratar lite osammanhängande också och sa för ett tag sedan att han inte vill vara med längre. Även "MM" har tacklat av och äter mindre och mindre. Hon var en gång en stilig och proper kvinna. Men så ramlade hon och nu har hon blivit svagare, tittar mest på maten och klagar över ont i magen. Hon och "E" är nog "avstigningskandidater".

"EJ" har varit pigg den senaste tiden. Jag brukar ta med henne och mamma ut på altanen så fort det är vackert väder. Även "E" och "AB" brukar tacka ja till att komma ut när jag frågar. "AB" har bott i Sunnersta så vi har en del att prata om. Jag brukar läsa ur tidningen för henne och berätta vad som händer i Uppsala. Det är mycket hon inte vet om eftersom hon inte ser att läsa; hon ser praktiskt taget inte alls utan behöver instrueras om var på tallriken hon har olika delar av maten.

Igår var vi flera som satt ute och fikade. Som vanligt hade jag tagit ut mamma och "EJ" samt "E". Jag hämtar ytterkläder i deras rum, för nu är det varmt från solen men ibland en och annan vindil. Det är kaffedags på eftermiddagen och personalen kommer ut med en bricka med kaffe, bulle och småkaka. Så kommer även "J"; hon brukar inte vilja gå ut, men nu kommer hon utrullad och vi gör plats vid vårt bord för henne. Sedan kommer även "F", kors i taket! Hon har aldrig velat gå ut när jag frågat; hon vill inte ha personalen sagt. Nu kommer hon. Jag har tänkt klippa naglarna på mamma och då visar det sig att det är dags för "F", för hennes naglar är verkligen utvuxna. Personalen har en gång råkat klippa henne i fingret och nu har hon vägrat klippning länge säger personalen. Jag verkar ha fått ett visst förtroende för henne efter att ha hjälpt till med serveringen, haklappen och så glödlampan i hennes rum. Hon låter mig klippa naglarna och personalen hämtar en nagelfil. Det blir en helmanikyr och sedan är det mammas tur. Hon är inte lika mycket med på noterna men vi klarar av naglarna i alla fall. Det blev en lyckad fikastund.

Jag stannar till middagsdags, vilket jag inte tänkt från början. Men solen började titta fram igen så jag tog ut mamma fram tills det var dags att gå in och äta. Det är potatisbullar med lingon och bacon i småbitar. Mamma äter själv medan jag hjälper "E" och tittar till "EJ" och "AB". När jag väl sagt hejdå till alla och gett mig iväg, kommer personalen efter mig och ber mig hjälpa till med "EJ" som blivit arg och oregerlig. Hon har boxat till personalen och begärt att jag skall ta hand om och hjälpa henne. Jag går tillbaka och undrar vad det är. Det kan inte "EJ" förklara och hon fräser åt personalen och gastar åt dem att hålla sig undan. Eftersom jag tagit henne i handen håller hon fast mig och vägrar låta mig gå. Vi ska gå hem, säger hon. Det ringer i min telefon så jag får be att få återkomma. "EJ" låter sig inte övertalas på säkert en kvart innan hon släpper iväg mig. Jag har försökt säga flera gånger att jag måste hem och laga mat. Men det är inte mycket hon tar till sig. Kanske har det medicinen att göra. Men vilken fars det var.

Hösten rullar på och det är fortfarande fint väder så jag kan ta ut gamlingarna. Det är oftast "EJ" och "E", men nästan varje gång tar jag med "AB". Hon ser ju inte och vet inte riktigt vad som försiggår. Så jag går fram till henne och lägger handen på axeln innan jag frågar om hon vill följa med ut. Och hon svarar som regel ja. Ibland läser jag tidningen för dem och då är det nog bara "AB" som hör. Men det gör inget för det är själva samvaron som betyder något föreställer jag mig. Vädret är härligt och solen värmer. Vi är ute så ofta det går. På eftermiddagarna ligger solen på och då tar vi en nypa luft före middagen.

"E" har verkligen tacklat av. Det sägs att han fått en liten stroke i samband med sjukhusbesök. Han har blivit ganska virrig och vill inte äta. En dag hjälper jag personalen att mata honom där han ligger i sängen. Ibland vill han till och med hoppa över maten. Hans söner är inte ofta där. Mannen från Röda Korset har berättat att det inte är så bra relation med sönerna. Ett barnbarn kommer på besök en dag. Någon vecka senare träffar jag först ena sonen och några dagar senare den andre. En av dem är med i samma golfklubb som jag och vi pratar ute i matsalen innan han går in till sin pappa. När de andra sonen är där sitter "E" mest med huvudet i handen och lutad framåt. Det känns lite sorgligt att se honom bli allt svagare, orkeslös och tappa gnistan. När jag

träffade honom först tiden var han en stark man med hög röst och han pratade mycket. Han dominerad bordet. På senare tid har han suttit ensam vid ett mindre bord. Han äter bara om man matar honom. Och det gör jag allt som oftast. Idag skulle han iväg till urologen på sjukhuset så det gällde att få honom klar tills bilen skulle hämta. Han uttryckte att det var skönt att ha mig där, väldigt uppskattande. Jag blev förvånad att han var så medveten för det har han inte alls varit i andra avseenden den senaste tiden.

Mamma var virrig idag. Jag var där över lunchen och lade henne att sova middag sedan. Hon måste ha sovit ut ordentligt för lagom till middagen hade man tagit upp henne. Då var hon vresig och motspänstig; hon ville inte vara med utan bråkade och vägrade ha tandprotesen. Jag fick veta det när jag tittade in straxt efter middagen. Då var hon fortfarande vresig och ondgjorde sig över den äckliga drycken. Det var väl lingondrickan, som hon i vanliga fall gillar, som var målet för hennes utgjutelser. Hon var svår att få på rätt spår igen och hon var väldigt virrig; frågade vem det där var och menade personalen. Hon visste inte vem jag var och gissade hej vilt på än den ena och än den andra. Jag tog henne till tränings salen och fick henne att gå längs stöden. Att dra i gummisnoddarna gick inte särskilt bra så jag tog henne till rummet och bäddade ner henne. Då var allt frid och fröjd och hon hade sansat sig ordentligt. Hon var nöjd med att få sova. Dagarna blir kortare och kortare för henne, men det varierar.

"E" blir allt tunnare; han äter dåligt och inte alls om han inte får hjälp, blir matad. Jag brukar numera se till att mamma kommer igång att äta och sedan sätter jag mig med "E" och matar honom medan jag passar på att äta själv. Personalen är inte alltid "på"; några är lite mer observanta och tar sig an honom. Men generellt är det dålig ambition och uppmärksamhet från många av dem. Det bottnar högst troligt i fel attityd; det brukar det göra. Min tolkning är att många bara "är på jobbet" istället för att vara där "för att jobba". Jag måste nog ta upp det med chefen igen. Dessutom saknas det både arbetsledning och så kallad arbetsorganisation.

Det går lite upp och ner på hemmet. Ibland 'r det riktigt bra ordning och det jobbas på. Häromdagen var det så kallad gymnastik. Då samlar man ihop de gamlingar som inte protesterar och så står någon ur personalen framför skaran. Det spelas musik och personalen demonstrerar rörelserna. Det är ömsom "plocka äpplen" och ömsom "plocka jordgubbar". Det är små rörelser som åstadkoms, men det är bättre än inget. Till och med mamma tyckte att de haft roligare än på länge.

Nu är vi inne i december; slasksnön har lagt sig i trädgården utanför hemmet. Jag har varit bortrest till Wien några dagar och då har AB passat på att fylla nittio. Hon hade berättat i förväg om sin födelsedag för mig och berättade sedan att hennes kusiner och andra anhöriga varit där för att fira henne. Personalen berättade att det hade varit sammanlagt 42 personer där och ätit av de två jättetårtorna som AB beställt. Sara hade varit och hälsat på istället för mig för att mamma inte skulle känna sig så övergiven. Hon hade varit med på födelsedagsfesten men berättade om tillställningen för mig som att det hade varit en begravning. Mamma hade ordnat med förplånaden och allt hade avlöp väl och det hade serverats kåldolmar och oxrullader. Även mammas syster hade varit där. Denna fyllde år veckan innan så det var väl som vanligt en massa drömmar och minnesfragment som bildade en historia. Jag får höra en hel del sådana numera.

Annars har det varit en del omstuvningar på hemmet. Plötsligt var I borta. Han hade ramlat och kommit till sjukhus, där han inte överlevde operationen. Det har nu flyttat in en gumma där, som

jag inte hälsat på ännu; såg henne bara som hastigast på väg till middagen. E håller på att tyna bort. Han har magrat snabbt eftersom han mer eller mindre tappat aptiten. Det hände efter att han varit på sjukhus i somras. Antagligen har han fått någon liten stroke under den perioden. I alla fall tålde han inte sjukhusvistelsen särskilt bra. Jag har suttit och matat honom ganska mycket den senaste tiden. Mamma klarar sig själv för det mesta bara jag sätter igång henne att äta och skär upp maten åt henne.

Bredvid mamma vid maten sitter numera "Ir". Hon verkar vara, som man säger, redig. Men ibland virrar hon ordentligt. Uppenbarligen har hon varit rökare i sin dar, för det rosslar ordentligt när hon pratar, närmast gurglar. Men hon har ett bra humör och dricker pilsner till maten, precis som "H". Han går till och från matsalen på samma sätt varje dag med släpande högerfor. Han liksom släpper den halvt bakom sig och det hörs tydligt i korridoren när han är på väg. Han är alltid punklig, till skillnad från "G" som alltid kommer sent. H äter snabbt och går sedan med det vanliga hasandet tillbaka till sitt rum. Men han tar undan tallrik, glas och pilsnerflaska efter sig först. Så går det alltid till. Och när han kommer till maten är han alltid ivrig att få sin pilsner, så flaskan är alltid det första som kommer på plats. Då håller han sig lugn.

Det där med mattiderna fungerar nu bättre med G. Han erkänner inte, och accepterar inte, sommartiden. Han gillar inte omställningen utan lever kvar en timme efter under sommartidsomställningen. Det var påfrestande för personalen som alltid skulle servera honom en timme senare efter att ha varmhållit maten åt honom. Men det gick inte att övertala honom att leva efter den officiella tiden. Jag påpekade att sommartiden ju gällde för TV-tiderna, men det hjälpte inte, trots att han tittar på TV hela dagarna. Jag undrar om han missade programmen med en timme hela tiden.

Det har kommit en ny liten gumma efter S, som dog för ett tag sedan. Hon är svenska men har bott i USA under lång tid. Hon är pigg och pratar mycket. Under gymnastiken visade hon hur vital hon är genom att valsa runt med sin rollator. Hon har berättat för omgivningen hur viktigt det är att hålla sig i form genom att sträcka armarna i luften och sprattla med benen – varje morgon. Gradvis har hon fått tillbaka det svenska språket och det kommer färre och färre engelska ord från henne. Jag kallar henne "IM".

Det mesta är sig likt; livet kryper fram på hemmet. Mamma sover långa pass på eftermiddagarna. Igår sov hon nästan fram till middagen. Jag berättade att Sara och jag skall uppvakta mostern som fyller 95 och därför åka till Sala. Det tyckte mamma skulle bli roligt, för hon trodde att hon skulle följa med. Men det fungerar inte, även om det blir en ålderstigen omgivning hos mostern. Mamma får nöja sig med sin omgivning den dagen. Den går inte av för hackor när det gäller ålderssammansättning. Hon säger ju också att hon har det så bra där hon bor, även om hon inte alltid är medveten om var det är. Ibland är det i Eksjö och ibland någon annanstans. Och ibland har hon inte riktigt klart för sig var jag bor; undrar när jag skall komma hem igen då jag säger adjö för att åka hem. Världen har krympt för henne.

Formen varierar för mamma liksom för de andra boende. Ibland är det "inget vidare" men för det mesta "skapligt". Det är ett uttryck som används av både F och av J. Den senare är alltid glad, men frågar av och till fortfarande vad jag heter. Jag säger att hon "får välja mellan två danska kungar". Ibland gissar hon fel. När jag kommer till hemmet verkar hon tro att jag är anhörig till henne för hon skall ta min hand i sin och hålla den en stund. Det var ännu värre med "EJ" den gången som hon trodde att jag var hennes man och hon vägrade släppa mig. Jag fick stå där vid

bordet en lång stund innan jag lyckades övertala henne att jag måste åka hem till mitt. Personalen hade bett mig komma och hjälpa till för hon släppte ingen in på sig och det var risk att hon skulle falla när hon envisades med att gå utan att hålla i sig i rollatorn. Ibland får hon sådana infall och vägrar till exempel ta medicinen. Häromdagen var det så och då ropade personalen in mig för "assistans". Hon har fått förtroende för mig efter de gånger jag tagit ut henne och mamma tillsammans i rullstolarna ut i trädgården. Så har jag ju hjälpt henne med maten också och det händer att hon vägrar personalen göra det; då kallar de på mig. Så kan det gå.

F har tacklat av betänkligt. Hon satt alltid vid det separata bordet och tittade på TV4. Men en dag hängde hon åt sidan över en kudde i rullstolen. Hon åt inte heller. Nu har hon blivit kvar i sitt rum. Hon verkar vara nästa avstigningskandidat. En annan kvinna som inte gjorde mycket väsen av sig och bara bott några månader lämnade hastigt in. Det var överraskande för hon verkade reda sig själv vid maten. Ibland går det undan. Men E har repat sig. Det hände något med honom i somras och han magrade hastigt. Han slutade äta och jag satt ofta med honom och matade. Nu äter han igen med frisk aptit. Ibland kan det gå åt rätt håll.

Mamma drömmer en massa saker och sedan tror hon att hon upplevt det. Hennes syster har till exempel varit och hälsat på henne. Men hon minns inte barnbarnens besök. Och nu i jul har hon sagt en massa tokigheter. Hon gillade inte ryssen på tåget som hon kom med, fick jag höra. Och under julmiddagen hade hon "svårt att skilja på lärare och elever". Personalen brukar skratta åt hennes uttalanden. Jag tror hon drömt saker under middagsluren. Formen varierar. Allt oftare vill hon att jag skall mata henne; det är bekvämast. Men häromdagen hade hon gått själv med rollatorn ut till matsalen. Det var ett bra tag sedan förra gången.

Jul avlöpte som förra julen. Jag var där på julafton och hjälpte till att få allt i ordning. Sedan hade jag service till mamma och tre andra gummor som alla skulle äta sill, lax och annan julmat. Jag hann nätt och jämt med att peta i mig själv, för det blev ett väldigt spring. Det är så med julbord. Men alla verkade nöjda och belåtna. Det serverades vin och det brukar ha en stämningshöjande inverkan på de boende. Så ock denna julafton.

Nu är vi inne i januari, en mild och regnig jul har passerat, liksom en grön nyårshelg. En gång ville mamma gå ut och då tog jag henne med på en runda i trädgården. Dessförinnan hade vi passat på en dag då det var strålande decembersol att åka runt och titta på naturen. Mamma uppskattar alltid att komma ut och se sig omkring. Igår var det manikyr på hemmet. Mammans naglar behövde klippas, så jag hade tagit med mig specialsaxen och tagit fram nagelfilar. Vi satt i matsalen efter middagen. Jag frågade de andra runtomkring om det var någon som behövde nagelklippning. Både EJ och AB hakade på. EJ visade sig ha riktigt långa klor. Jag undrar vem som försummat de långa naglarna. Hon har väldigt spetsiga fingrar, så det var nära att jag klippte fingertopparna. Men hon ropade "aj" redan innan jag hunnit fram med saxen. Vi enades om att det var precis så man gjorde när man var liten. Man ropade ut smärtan innan den uppstått, bara för säkerhets skull.

AB hade inte alls långa naglar men ville ändå bli omskött. Det var bara ett par naglar jag behövde klippa. De andra kunde jag bara fila av. Mamma såg roat på och personalen var tacksam att slippa göra jobbet verkade det. Det är mycket jag kan och får hjälpa till med. Idag var det en glödlampa som behövde bytas och då vill kvinnorna i personalen inte stå på en stol och sträcka sig mot taket.

Nu är vi i slutet av januari; snön har äntligen kommit. Jag besöker som vanligt mamma varje dag och pysslar med de andra. Jag hjälper till med de gamla, delar ut mat och ser till att den skärs i bitar så att de kan få i sig. Några av dem behöver lite matningshjälp, inte bara mamma. Jag springer oftast mellan henne, M, E, EJ och AB. Så har det kommit en ny kvinna som är från Finland, S-L. Hon ser illa och behöver därför hjälp. Vi pratar om det finska språket och olika sätt att uttala. Hon sitter vid samma bord som AB och EJ, så det är självklart att hjälpa henne också.

E har blivit svagare. Han hade en positiv utveckling under hösten och hade till och med börjat äta själv. Jag hade tidigare suttit och ätit själv med honom och inemellan matat honom. Då har han ätit med god aptit och vi har fungerat som ett team. Sedan ett par veckor har han dock blivit svagare och blivit liggande i sitt rum redan tidigt på eftermiddagen. Senare kom han inte ut till lunch. En dag ville jag gå in till honom i hans rum, men stoppades av personalen som höll på och rengjorde rummet. Dagen efter satt han och hängde snett från sin stol. Jag stannade till för att hjälpa honom tillrätta; men personalen sa att det var smittsamt att ta i honom. Det var sista gången jag såg honom. Han dog några dagar senare och jag fick veta det av personalen när jag kom tillbaka från min skidåkning. Jag tänkte på honom och kände sorg, för jag hade lärt känna honom under nästan två år och vi hade pratat mycket.

Men livet går vidare. Jag har gradvis kommit till insikten att jag måste hitta på lite underhållning och variation i vardagen för mamma. Jag har ju med mig tidning, köper blommor och vi tittar på bilder från förr tillsammans. Det roar henne, men det blir för lite variation och ganska enahanda. Därför tog jag med henne hem efter lunch en dag. Det var lite kånkande, men hon blev så lycklig och prisade mitt initiativ. Vi började med att sitta framför brasan efter att jag kört in rullstolen i grovköket. Sedan fick jag henne att gå med mitt stöd till stolen framför brasan. Den tog sig snabbt och senare började det skymma, så det blev riktigt mysigt. Jag ordnade så att vi kunde se intervjun med hennes idol Hans Blix från en tidigare TV-sändning. Jag vet inte om hon hörde riktigt vad som sades i intervjun, men hon verkade tycka det var intressant. Sedan blev det middag på Pangasius och den gick verkligen hem, även om jag fick sätta mig i soffan bredvid henne och hjälpa till med matning. Under hela utflykten sa hon gång på gång hur lycklig hon var att komma ut. Det blir ju lite enahanda och långtråkigt för henne med den ena dagen den andra lik.

Nu är det ju vinter och därför ligger jag mycket i Harsa för skidträning; då blir mamma orolig och jag får umgås desto intensivare med henne när jag är hemma. Jag brukar ringa till henne i samband med hennes måltider. Det blir ingen riktig konversation, men hon vet att det är jag som ringer och då blir hon lugnare. Hon har ju bara mig säger hon och att det är jag som håller henne uppe. Minnet sviktar rejält, men jag orkar med det. Fast jag jamsar inte med utan säger som det är, att hon drömt eller minns fel. Hon har ju mindre än två år kvar till de hundra så det är väl förlåtligt. Hon är mindre vimsig än de flesta andra på hemmet, även än de som är betydligt yngre. Apropå det så sa "J" att hon är född 1917, det vill säga två år efter mamma. Att hon är 96 märks inte utseendemässigt, men på det intellektuella planet är det helt klart. Men hon är alltid glad och tycker att det är roligt när vi pratar medicin och anatomi. Vi pratar om olika ben och de flesta muskler och andra termer på latin som hon en gång lärt sig, dem minns hon. Hon skiner alltid upp när jag nämner något medicinskt. Och hon följer alltid med när jag pratar med mamma. Det ser jag på hennes minspel. Hon kan inte undvika att höra där hon sitter på andra sidan bordet.

Årets vinter är inte mycket att räkna med, men av och till kommer det blötsnö i februari; jag passar på att bygga snölykta som jag tänder ute på altanen så att de boende kan se den när vi släcker i matsalen. Flera av dem ser så dåligt att de inte uppfattar ljusskenet, men de får höra att den lyser där ute. Jag tog med mamma ut också eftersom det var plusgrader. Kanske blev hon lite kall ändå, för en lördag började hon få feber. Det var lite olägligt för just då skulle jag iväg till mitt årliga skidlopp mellan Sälen och Mora. det fick bli beslut om transport till sjukhuset medan jag var på väg bort. Det var ändå inte så mycket jag kunde göra åt saken och hon kom i goda händer. Det konstaterades att hon fått en infektion i blodet från sina egna lungor och hon hamnade därför på infektionsavdelningen.

Jag var snart tillbaka från skidäventyret; jag hade själv dragit på mig en förkylning och skulle väl egentligen hålla mig borta från infektionsavdelningen, men jag fick ändå besöka sjukhuset relativt omgående. Så nu blev det dagliga besök där istället för på hemmet. Jag började åka buss, vilket var både praktiskt och bekvämt, men kanske inte så bra för mitt hälsotillstånd.

Efter några dagar tyckte jag att jag skulle titta till mammas blommor, så jag tittade in på hemmet. Som jag redan insett var det EJ som blivit nästa avstigningskandidat och hon hade dött samma dag som jag var där. Det stod ett tänt ljus på hennes plats, som det brukar göras när någon försvunnit för gott. Nu har jag varit med om att hela 7-8 stycken försvunnit. Fler lär det bli. "F" har dock repat sig efter sin sjukhusvistelse och jag får se hur det går för mamma. Det verkar inte så lovande, men som det heter "time will tell".

Idag är det måndag; till skillnad från lördag-söndag var mamma betydligt piggare för i helgen uppskattade hon inte ens den gravlax jag hade med. En del av den spottade hon ut, men hon kanske känner så mycken smak i sitt sjukdomstillstånd. Och igår fick jag i henne bara väldigt lite av soppan som serverades till middag. Hon ville inte ha helt enkelt. Idag var det dock annorlunda. Hon hade färg i ansiktet och riktigt bra aptit. Jag fick i henne såväl soppan som saftkrämen till efterrätt. Och hon gillade äppelsaften och pratade om hur gott det var att äta och dricka. Dessemellan pratade hon om obegripliga saker som vanligt. Det brukar vara så vid hennes sjukhusvistelser så jag är inte särskilt förvånad. Snarast är det ett gott tecken att hon börjar härja och prata om att det inte är någon mening med att vara där. Så har det varit varje gång hon varit på sjukhus. En gång röt hon åt mig när jag kom för att hämta hem henne: "Ur vägen och ta hit en taxi!"

Den här gången tar sjukhusvistelsen hårdare på mamma; hon är riktigt svag där hon ligger med syrgas, tre liter i minuten. Hon har responderat bra på behandlingen med antibiotika, men andningen, syresättningen vill inte ordna till sig. Det tar längre tid än vanligt att trappa ned tillförseln innan hon kan anses ha kommit i sådant tillstånd att hon kan skickas hem igen. Jag är där varje dag och matar henne via mugg med pip; det blir alltså soppa varje dag och så lite äppeljuice som hon uppskattar. För varje dag går det lite bättre och mot slutet av tredje veckan har hon aptit och har kommit i sådant andningstillstånd att hon kan skrivas ut. Jag finns på plats när hon kommer på en bår i sjuktransportbilen. Det var bra timing och hon blir glad när hon får syn på mig inne i bussen. Jag hjälper chauffören med britsen in i mammas rum och gemensamt får vi över henne i favoritstolen. Hon säger att hon är lycklig över att vara hemma igen när hon känner igen sig i sitt rum.

Besättningen på Linné-skutan har till vissa delar bytts ut. EJ har lämnat liksom E. Istället har det kommit två nya damer i deras rum. först var det M. Jag träffade hennes barn, när de förberedde

hennes rum genom att flytta in möbler och tillhörigheter. Hon bor i samma korridor som mamma. Som de flesta andra kommer hon till maten i rullstol. Men nu har personalen också börjat använda en "gästol", som man kan hänga på. Den ser ut som en hög rollator och har stöd för underarmarna och handtag som man kan greppa tag i för att hålla armarna på plats. Den är höj- och sänkbar och mycket praktiskt. Häromdagen provade jag att få mamma att stå upp med den. Med lite stöd kunde hon gå några steg. Annars är hon svag i benen efter att ha legat i tre veckor på sjukhuset.

SL är från Finland och vi pratar om olika finska ord som jag kan. Hon ser dåligt så jag hjälper henne med maten ibland. Men hon hör bra och svarar ofta när jag pratar med mamma. Jag brukar sitta mellan dem vid måltiderna. Alla har en historia att berätta. SL påpekar ofta att hon har två förnamn och att det andra skall stavas med "ee". Så är det med finsk stavning; det åstadkommer ett långt "e" och annars blir det kort. Finskan är inte som svenskan när det gäller uttalsregler; det har jag lärt mig en gång. Utan dubbel vokal blir det kort uttal. Till och med konsonanter kan uttalas långa då de dubbelstavas. Men det klarar bara den som fått finskan som modersmål, sägs det.

SL berättar att hon kommit till Sverige och gift sig här. Hon kom med efternamnet Koskenkorva men bytte till svenskt när hon gifte sig. Det betyder ungefär "flodens öra" men förknippas i allmänhet med starksprit. Inte undra på att hon bytte efternamn. Nu har hon varit änka ganska länge sedan mannen dog. Hennes döttrar vill att hon inte skall bo ensam och hon har accepterat det. Och hon tycker att hon kommit till ett bra ställe med utomordentlig mat.

Mitt emot sitter J och vi pratar ofta medicinska termer. Idag lurade jag henne genom att fråga om hon hade spelat på sin klavikel. Nej, hon sa sig inte veta vad det var. Sedan skrattade hon gott när jag upplyste att det ju är nyckelbenet. Då kom hon ihåg också. Annars är det verkligen så och så med hennes minne. Hon har glömt det mesta, såväl om sitt eget förgångna som om sina barn, var de bor och så vidare.

Mamma behöver sova middag ordentligt, så därför har jag mer eller mindre övergått till att komma till hemmet straxt före lunch. Då hinner vi prata en stund innan det är dags för att äta. Häromdagen tog jag ut henne i solskenet, men idag var jag lite senare där och hon hade hunnit äta färdigt. Det var dessutom gråväder igen så jag tog henne till rummet och så satt vi och pratade tills det var dags för henne att ta en tupplur. Hon blir svagare vartefter nu. Hon håller inte själv i tidningen om jag inte sätter den i händerna på henne. Benen bär tydliga tecken på att kroppen inte håller. Hon har blåmärken och små sår här och där. Det gör mig ont att se henne så att säga förfalla. Minnet sviker alltmer. Men jag tänker att det är i alla fall min mamma. Och jag tänker att hon har samma värde för mig ändå, varje dag som hon är vid liv, denna dag såväl som alla andra dagar då hon varit min uppfostrare och mitt stöd. Hon har för mig samma värde som hon alltid har haft, sedan jag föddes och till nu då jag får vara hennes stöd under hennes återstående tid.

En dag påtalar personalen att mamma fått röda utslag på benen och ena foten, som dessutom är lite svullen. Hon har också röda småfläckar en bit upp på ena smalbenet. Jag pratar med kontaktpersonen som skall be sköterskan att undersöka saken. Det känns inte bra att resa bort när det har inträffat sådana här speciella händelser. Förra gången var det blodförgiftningen som hon fick just som jag skulle resa till Mora för mitt årliga lopp. Men senast nu så var jag hos henne

både på lunchen och senare på eftermiddag och kväll. Hon äter inte alls själv nu, annat än till exempel soppa eller frukosten. Annars måste hon få hjälp med matning.

Efterhand byts de boende ut. Det är, som man säger, naturens gång. Efter E kom M. Hon kan inte gå helt själv fastän hon är tjugo år yngre än mamma. Hon åker rullstol och så tar man henne med en speciell ställning i och ur den. Hon hör och ser bra dock och följer gärna med ut i solen när jag tar ut mamma. Nu har det varit lite kyligt ett tag, men i solen är det skönt och mamma njuter och prisar hur fint det är att kunna få komma ut.

I lämnade in för ett tag sedan; nu har det kommit en efterträdare, men henne har jag inte sett någon gång för hon lämnar inte rummet. Det är hon inte ensam om. I den andra korridoren finns ytterligare en. Av och till är det också ett par andra som får sin mat inne i respektive rum istället för att äta i matsalen.

A har kommit ny efter EJ, som somnade in för några veckor sedan. EJ blev under vintern svagare och svagare och orkade ibland inte komma ut och äta. Så småningom tynade hon bort och somnade in. Det kändes lite tomt, för vi brukade prata varje dag. Jag tog alltid med henne ut tillsammans med mamma och ibland satt de tillsammans i mammas rum. Hon fick förtroende för mig till den grad att personalen tillkallade mig då hon vägrade äta eller inte ens ville komma ut ur sitt rum. "Du är allt lite fiffig du", sa hon en gång till mig.

A har varit bondmora. Det hörde jag henne berätta vid det andra bordet. Men det är inga längre introduktioner när det kommer någon ny. Det råder också en annan ordning och stämning vid det andra bordet. Där har man lite grand gaddat ihop sig. Till exempel dög det inte att SL skulle få sitta där, utan hon fick sitta långt borta därifrån. Numera sitter hon vid samma bord som mamma. Jag brukar sitta mellan dem medan jag konverserar henne och matar mamma.

Nu har vi övergått till sommartid. Men det respekteras inte av G. Han brukar vara sen till maten i vanliga fall också, men nu kommer han till bords först när de flesta andra redan ätit och blivit skjutsade till sina rum. Personalen får spara mat som är närmast kall när han infinner sig. G har aldrig erkänt sommartid och han respekterar den inte utan går efter vintertid, vilket innebär ännu mer missanpassning till mattiderna som gäller. Det är dock ingen i personalen som vare sig vågar eller gitter masa på honom eller säga ifrån. Det ligger förståndsbrist och latent våldsamhet under ytan trots hans till synes harmlösa uppträdande.

Så fort det är bra väder försöker jag ta ut mamma, speciellt om det är soligt. Då sitter vi en stund vid en vägg där det är lä. Igår tog jag med mig AB också. Det var ingen annan som ville. Över huvud taget är det få som har den önskan och personalen är inte över hövan propsande, inte heller avseende aktiviteter, med ett undantag. Hon har lärt sig mycket av sina barn och på deras dagis, så ibland blir det sittgympa och lite barnvisor. Övriga i personalen hänger mest i köket när det inte är läggdags, när någon behöver gå på toa, eller när det är dags att servera mat.

Idag var mamma ovanligt pigg. Hon var nyduschad och hade på sig sin fina gula blus. Jag kom till henne en stund före lunch och vi hann sitta minst en halvtimme vid den varma väggen. Det var riktigt skönt och hon prisade hur härligt hon tyckte det var. Vid lunchen var hon som vanligt lat och föredrog att bli matad. Jag undrade om tyckte det var så det skulle vara, att sitta som en fågelunge och bara gapa i väntan på mat. "Det är bekvämast så" sa hon. Som vanligt skrattade J åt det och SL kommenterade, också som vanligt. Hon ser illa och därför passar jag upp henne också. Jag ser till att hennes mat blir skuren i mindre delar när det behövs. Så får hon kaffe direkt efter

maten, ibland flera koppar. Det har liksom blivit en rutin nu att till och med personalen erbjuder kaffe på maten och det är flera av de boende som hakat på och vill ha.

Det har varit lite så och så med motivation och prestation hos personalen. Men efter uppföljningen med kommunens representant och lite klarspråk om mina observationer har ledningen tagit tag i ett och annat. Det har resulterat i bättre stämning, gladare personal som är mer på hugget och mer engagemang för de boende. Man har börjat med aktiviteter som att läsa tidningen, spela olika spel och köra gymnastikprogram. En gång när jag kom dit var det bara en enda ur personalen som hade hand om gymnastikprogrammet. När AB började må illa och behövde tas om hand fick jag ta över gympan. Det var inte så svårt, för jag har ju tidigare gånger sett en del övningar man gjort. Det var bara att fortsätta programmet. När jag inte kunde komma på mer frågade jag G. Han föreslog "örnen", en övning som var enkel att kopiera och göra. De flesta var med på noterna, men mamma satt nästan och somnade. Hon är inte så intresserad av aktiviteterna. På sistone har hon blivit lite mer virrig och känner inte alltid igen sig.

Nu har vi kommit fram till slutet av april. Solen står högre på himlen och jag har kunnat ta ut mamma varje dag en bra stund. Det händer också att jag får med mig en och annan av de andra boende också. Idag var det flera som tackade ja till att gå ut. Det var M, Ma, SL, AB, KN och MM. Självaste F bad att få gå ut med mig. Jag ligger nog bra till efter att ha klippt naglarna på henne i förra veckan. Hon tog på sina tuffa solglasögon och satt ute en bra stund. Solen var ganska stark och det skulle inte dröja så länge innan de fått för mycket sol. Men ingen hade solhatt. Jag hämtade alla mamas hatar och placerade ut dem på lämpliga huvuden. Vi satt mot förrådsväggen och det blev verkligen varmt. Alla trivdes.

Idag var mamma mer virrig än tidigare och undrade var hon hade sina barn. Det tog en stund att reda ut. Hon har vimsat om att hon är på en ö också. Det måste vara minnen från resor till Rödkallen långt tillbaka i tiden. Hon skulle också åka båt. Maten gick hem i alla fal. Idag, söndag, var det kycklingfilé och den fick hon mald. Tillsammans med blandade grönsaker i en ratatouille var det riktigt gott och hon prisade maten efter nästan varenda tugga och ville sedan gå ut igen innan hon blev trött och uppskattade att jag lade henne för middagsslummern.

Demens är inget roligt ord, men likväl måste man använda det om en del av 90-plussare. I själva verket är det hela 50 % av 90-åringar som är dementa. Det behöver inte vara permanent utan kan komma och gå med dagsformen. Mamma virrar ibland helt och hållet men har sina klara stunder. Det har AB också, hela tiden. De två sitter nu tillsammans med I vid ett eget bord. Jag placerar mig mellan AB och mamma. På så sätt kan jag hjälpa båda två. Mamma har blivit så bekväm att hon inte alls äter utan föredrar att bli matad, utom under frukosten då hon slevrar i sig filmjölken alldeles själv. Hon har tillstått att "det är bekvämast så" att bli matad. Hon tillåter sig mer och mer och spottar ibland ut det hon inte vill äta eller svälja. Jag får hålla ut och dras med det. AB äter själv, men hon är ju så gott som blind och hittar inte alltid rätt på tallriken, så då lägger jag på åt henne. Hon har ju bott i mitt område, Sunnersta, så jag brukar berätta för henne om vad som sker här. Det är nu inte så mycket, men hon får å andra sidan inte veta så värst mycket i övrigt så hon verkar sätta värde på det.

I har jobbat på Konsum hela livet. Hon tror att bor kvar i eget boende och har inte accepterat att hon bor på hemmet. Hon vill ha hjälp att ta sig hem och undrar hur hon skall ta sig till hissen. Hon är envis och hävdar med emfas att hon inte alls bor där. Men i övrigt går det för det mesta att föra en konversation med henne och hon hör relativt bra där hon sitter mitt emot mamma.

Vad mamma säger uppfattar hon dock inte, och väl är väl det, för nu har hon pratat en massa konstigheter. Senast hade hon hemförlovat Riksdagen och skickat iväg alla barnen. En annan gång hade hon kommit med båt och var på någon ö. Det är antagligen gamla minnen som kommer upp och blandas till en obegriplig soppa. När jag frågar vad hon menar kan hon inte svara eller har glömt vad hon just sagt. Vi pratar mest om hur skönt det är i solen när vi sitter ute. Hon uppfattar dock och förstår vad jag berättar om vad jag har gjort eller skall göra. Men ibland slinter det alltså iväg och hon kan undra var hon är när vi kommer ut i matsalen.

O är ny på hemmet. Han är nog inte så gammal för han hade besök av sin pappa, vilken dock verkade åldrig. Han kom för att hälsa på sonen tillsammans med ett barnbarn. Och igår kom dottern med ganska små barn så O är nog inte alls mycket äldre än jag. Han sitter i rullstol men kan rulla omkring själv och det går att föra en konversation med honom. Av byxstorleken att döma håller han sig inte torr. Han har bott i Uppsala hela sitt vuxna liv. Jag frågade på Valborgsmässoafton om han sett forsränningen någon gång. Men det hade han inte gjort eftersom han arbetat i affär. Han dricker inte kaffe på maten, men kaffe med socker i övrigt. Till måltiderna dricker han kranvatten, inte Loka som de flesta av damerna. J får numera också Loka. Hon drack förut lingondricka till maten, men hennes dotter som är tandläkare har förbjudit det enligt personalen. Så kan det vara. Alla har individuella önskemål. SL vill ha kaffe direkt tillsammans med efterrätten på lunchen. Det skall vara med mjölk i. Hon prisar sitt öde att ha fått komma till hemmet. Förra stället var inte alls så bra som det här.

Nu är vi inne i maj och mamma kan vara ute i stort sett varje dag. Första maj kom det dock snö på natten så då fick vi hålla oss inne. Jag brukar försöka få med några andra ut också. M tycker ibland att det är för kyligt, utan att ha undersökt saken. Men hon har litat på mig när jag sagt att det är skönt ute. Hon kan inte ta sig fram själv med rullstolen så hon måste transporteras. Innan kylan slog till hade jag med hela sju personer ut i solen. Det blev så hett att jag hämtade fyra av mammas hattar och satte på damerna som satt mot väggen. SL hade solglasögon och en egen hatt, närmast en potta i stilen. Det var en lite rolig hattparad och det blev några fina kort.

Idag blev jag lite glad när jag hörde av personalen att mamma ätit ordentligt till frukost, och gjort det helt själv ! Det visade sig under lunchen att hon klarade av att äta själv då också. Nu tog hon dessutom initiativ till det själv. Vi hade suttit ute i solen under senförmiddagen och för en gångs skull var hon inte så trött utan riktigt pigg.

Hela stämningen på äldreboendet har blivit påtagligt mycket bättre efter en personalförändring som skett. Ett, som man säger rötägg, har plockats bort. Personalen har börjat prata med varandra, intressera sig för de boende och är påtagligt mycket mer på alerten än tidigare. Det finns säkert flera orsaker till det. En kan vara den feedback jag gett via kommunens uppföjningsansvariga, en annan att det kommit dit en chef som tagit tag i saker och ting. Till exempel finns det nu en kvinna där som jobbar med att utveckla verksamheten. Hon har haft genomgångar med personalen och fört samtal med dem i arbetssituationerna. Det har verkligen hänt något.

På väg ut idag träffade jag 98-åringen som bor och klarar sig själv. Jag har träffat honom tidigare och brukat stanna och prata lite. Han kommer till äldreboendet för att äta och åker då på sin trehjuliga elektriska moped. Idag hade han inte ätit järparna utan torsk. Det fanns tydligen alternativ i restaurangen. Det är en riktig krutgubbe. Han klarar sig själv och berättade att han varit på valborgsmässofirandet häromdagen. Han hade varit nere vid kasen och tittat på elden.

Jag har träffat på honom i affären också så tydligen handlar han själv. Tänk om jag kunde ha det likadant i den åldern !

Aprilvädret verkar ha hamnat i maj detta år. Det började med snö på Förstamaj och fortsatte sedan med kyla i nästan två veckor. Det var inte många gånger jag kunde ta ut mamma eller någon av de andra. Mamma är alltid pigg på att komma ut, men av de övriga säger nästan alla att det är för kallt, oavsett om de känt efter eller inte. Då får de sitta inne och hänga, tänker jag. Jag tänker först på mamma men försöker att hjälpa till i övrigt också. Det blir att jag hjälper till vid maten mestadels, men på senare tid har jag samlat ihop några stycken och läst tidningen för dem. Det finns alltid något i tidningen att berätta vidare om eller diskutera för att göra det hela lite mer levande än att de bara sitter passivt och lyssnar - och eventuellt hör. Det är ju lite så och så med den saken på de flesta håll.

Jag har kommit in i en rutin att inträffa på förmiddagen och stanna över lunchen för att hjälpa till med dukning och matning. På senare tid har mamma piggat på sig lite och äter nu delvis själv även på lunchen. Jag äter oftast tillsammans med henne och passar upp lite på Ir och AB. Den senare ser ju inget och då hjälper jag till med att peta på så att hon får lite på skeden. Det är flera som föredrar att äta med sked. AB gör nästan alltid det. Ir klarar sig nästan helt själv. Hon är en av dem som jag brukar förse med haklapp. Det är inte alltid att personalen tänker på eller kommer ihåg det där med haklappar. Eller så har de kanske vant sig vid att det är jag som går omkring och sätter på haklappar på F, lilla K, Ir, J och SL.

Efter lunchen vill mamma alltid sova middag numera. Så var det inte för några år sedan. Då skulle hon sitta och hänga i sin gröna stol istället för att lägga sig. Då fick jag tjata på henne att gå med på att lägga sig och vila en stund istället. Men nu ber hon om det, tyvärr redan före lunch. Det är lite så och så med tidsuppfattningen. Men sedan, när lunchen väl är avklarad, då bär det av hem till sängen. Hon verkar trygg när jag lägger henne för middagsluren och hon brukar uttrycka hur skönt hon har det.

Det har varit en del omsättning på de boende. Efter E flyttade M in. Hon går lite grand själv, men inte så långt. Hon är pigg på att komma med ut när det är bra väder. Hon har inga egna barn eller syskon, utan bara kusinbarn som bor i Stockholm och därmed inte hälsar på så ofta. Hon sysselsätter sig dock själv med att läsa en hel del. Hon har varit språklärare.

I rummet där Iv bodde har det flyttat in en kvinna, AM, som till att börja med vägrade att komma ut ur rummet till måltiderna. Så småningom blev hon övertalad och kom ut till matsalen, men satt bara och såg sur ut och tittade ner i bordet. Hon ville inte äta utan ropade bara nej och ville hem till sitt boende. Nu har man placerat henne vid samma bord som mamma. Där sitter hon nu och tittar i bordet. När personalen försöker mata henne protesterar hon ljudligt och intensivt. Igår ställde man fram en soppa som hon knappt tittade på. På försök satte jag mig bredvid och frågade om hon ville ha hjälp. Utan att ha fått något svar tog jag lite på skeden och så, hon började äta. Och hon fortsatte, tills en rinnande näsa gjorde att hon ville ha en näsduk. Det fick duga med servett. Näsan fortsatte att rinna under matningen, men det gick bra att torka av den. Så småningom sa hon dock stopp och påstod att hon skulle kräkas. Då fick det vara nog för den gången. Det var en rolig upplevelse i alla fall ! Så här i efterhand tror jag att AM känner sig trygg att bli matad av mig eftersom hon sett mig sitta mittemot och hjälpa och mata mamma. Det var likadant med EJ, som nu inte finns längre. Snart är halva styrkan utbytt. Det lär fortsätta. Hur det

blir när mamma inte finns längre får vi väl se. Jag kanske hälsar på då och då och läser tidningen för de boende, åtminstone så länge som jag känner några av dem som är kvar då.

Mamma blir svagare vecka för vecka; nu har hon i alla fall fått en bättre rullstol att sitta i. Härmdagen kom jag för att se till henne vid middagstid. Då satt hon utan glasögon vid maten så jag gick för att hämta dem. På nattygsbordet låg glasögonen med söndervriden båge och ett av glasen bredvid. Jag frågade personalen hur detta gått till, men ingen visste! Vem som lagt mamma, antagligen med glasögon på, visste man inte. Till att börja med ville ingen heller kännas vid att ha tagit upp henne efter middagsluren. Jag fick pratat skarpt med dem innan det kröp fram och det kom ursäkter om att inte ha tid. Historien redde ut sig efter ett samtal med chefen, om än den tillförordnade. Jag måste prata med R, koordinatören, om den här attityden och försumligheten hos personalen. Det handlar om attityd från personalens sida, om intresse för arbetet och ansvarskännande. Det var givetvis jag som fick ordna med att ta glasögonen till optikern för reparation. Kostnaderna skulle "vårdgivaren" stå för.

Nu har mamma fått ny rullstol, en med bättre stöd för ryggen. Den förra var egentligen bara en så kallad transportrullstol. Nackdelen med den nya är att den är lite mindre praktisk vid matbordet, men hon sitter skönare och mer upprätt i den nya. Nu får jag se till att haklappen verkligen ligger rätt och täcker kläderna för hon sölar en del när hon äter frukosten själv. Vid lunchen äter hon ibland själv lite grand till att börja med. Men hon tycker det är bekvämt när jag matar henne.

Vi pratar inte så mycket nu, mamma och jag. Hon hör allt sämre, reagerar åtminstone i mindre omfattning. Jag tar med henne till bordet där jag numera brukar läsa tidningen för SL och de andra. På så vis är hon med och känner att jag är med henne. Hon vill annars vara mest i fred. Härmdagen kom det dock några märkliga kommentarer. Hon sa att hon tyckte synd om bönderna som får skörden förstörd. Det var nämligen lite dåligt väder några dagar, lite kulet och fuktigt. Hon hade också "hemförlovat riksdagen". Det brukar ske på senvåren, så det var kanske det hon tänkte på samtidigt.

Igår var det förhandsröstning till EU-valet. Jag visste inte om att det ordnades med det på hemmet så jag hade inte med mig mammas röstkort. Men jag tog med mig M till röstningen i matsalen. Hon har ingen id-handling så jag fick gå i god för henne och visa mitt körkort. Sedan gjorde jag samma sak med lilla K, samma procedur. Men O han hade inget röstkort, så han fick avstå. Och SL hon sa att hon struntar i valet, trots att hon kan rösta både svenskt och finskt. IM som bott i USA i många år sa sig inte veta något om politik utan det hade hennes man skött.

På söndagen var jag två gånger på hemmet. Jag hade glömt nycklarna på förmiddagen så jag åkte dit vid middagstid. Det serverades risgrynsgröt och det gillade alla. Men G hade inte tid för han skulle titta färdigt på hockeymatchen. Jag bar in gröten till honom i hans rum efter att ha matat mamma. Sedan rullade jag iväg med henne ut, för andra gången den här gången. Nu gick vi inte bara runt i trädgården utan rullade iväg till andra sidan huset och bort till en dunge där det stod en blommande hägg. Jag tog några kvistar och så satte jag dem i en vas på bordet i matsalen. Det finns inte så många dekorationer där, så det behövs något friskt ibland.

Nu har det blivit en tom plats vid mammas bord. AB somnade in i fredags. Jag hade suttit med henne dagen innan vid lunchen och sedan var hon bara borta. Hon hade varit trött och mått illa en tid men repat sig och varit med lite grand i alla fall. Undrar just vem som kan vara på tur härnäst. Mamma tycker att det är jobbigt. SL säger att hon inte vill bli gammal. A sägs vara

nästan hundra år. Och mamma närmar sig nu de 99. Hon är inte vaken så många timmar om dagen; orkar sitta uppe till och med lunchen. Det har blivit en rutin att jag kommer till hemmet på förmiddagen och tar med henne och några andra ut på terrassen och sedan stannar över lunchen. Sedan vill hon sova middag och då tar jag henne till rummet och lägger henne. Det tycker hon är så skönt. Det är ungefär det jag kan göra för henne utöver att vara med vid maten och ordna en del praktikaliteter. Vissa dagar har jag egna åtaganden och aktiviteter, så då hinner jag inte dit under hennes vakna tid; annars är jag där varje dag.

Nu har jag haft två samtal med ledningen om vad som förekommit. Mamma har råkat ut för två incidenter, vilka båda lett till kroppsskador, om än mindre. Jag har tagit foto på båda. Nu är det upp till ledningen att komma tillbaka med besked vad man gör eller gjort för att undgå vidare incidenter. Jag sa att olyckor får man acceptera så länge det inte beror på försumlighet, men ren underlåtenhet är bortom gränsen. Jag fick medhåll om detta i samtalen, men har inte fått någon vidare kontakt därefter. Och jag anser att det inte bara kan få passera. Så jag måste alltså ta upp saken igen, ta initiativ. Det kan bara inte få passera obemärkt. Chefen, både den ordinarie och den tillförordnade, höll med. Så långt är det ju OK, men det måste ske något mer än bara nickande och medhåll.

Annars flyter det på med mina besök, tidningsläsning för dem som vill höra och utevistelse för flera. Den senaste tiden har det varit härligt i solen och jag har tagit ut flera. Nu har det även kommit belgiska jordgubbar i handeln så då har jag handlat till mamma och till M. De båda har också fått varsin liten bukett med lavendel. Det framkom att det var M's favorit. Det framkom häromdagen när vi satt ute i solen att hon har varit språklärare så vi har haft mycket att prata om. Och J har svarat med det latinska uttrycket "De gustibus non est disputandum", vilket betyder att man inte skall diskutera smak. Jag svarade med uttrycket "Nemo saltat soberis" vilket betyder "ingen dansar nykter". J skrattade hjärtligt åt det. Det är slående hur lite hon minns från närtid, men hur mycket sitter kvar i minnet från hennes läkartid.

Idag kom jag med jordgubbar till "hemmet". Jag hade köpt svenska nere vid rondellen. Priset är redan nere på tjugofem för dessa första inhemska, från Öland. Jag köpte tre liter; en var avsedd för mamma och en för M. Jag har lovat att köpa åt henne. Den förra litern åt hon upp redan samma dag. Den tredje litern var för egen konsumtion hemma. De förra jordgubbarna hade jag tagit ur kylskåpet och skickat med till svärmor. Så nu fick det bli nya.

Jag tror att M har någon slags reumatism, för hon kan inte gå, men får lite gångträning. På fingrarna ser det ut som att hon har reumatism, i alla fall på ena handen; så brukar det se ut. Hon kan inte hantera jordgubbarna själv så jag tog den gröna snopparen, ett plastverktyg, och rensade jordgubbarna åt henne; lade fram några på bordet och satte resten i kylskåpet. Personalen får ta fram dem åt henne. Mamma åt glupskt så många jordgubbar före middagen att hon nog inte behövde någon middag. Det var dessutom pasta som hon inte gillar. Hon blir nu allt tröttare; trots att jag tagit upp henne efter middagsvilan först strax efter kaffet ville hon tillbaka till sängen och vila redan vid fyrtiden. Om hon kom upp till middagen vet jag inte för jag behövde åka hem och äta en riktigt sen lunch. Det hade inte blivit någon riktig mat på hela dagen för mig utan bara en fika på golfklubben och det är inte mycket att leva på.

Numera läser jag tidningen varje dag på hemmet. Några av de boende, SL speciellt, har blivit så vana vid det att de undrar vart jag tagit vägen om jag inte är där som jag brukar på förmiddagen. Men jag tror mamma blir lite svartsjuk på de andra när jag sitter där och läser för dem. Idag

fanns det dessutom mycket att kommentera och prata om. Både M och O hade hört på radion och sett på TV från prinsess-dopet så det fanns mycket att prata om i det sammanhanget. De vill helst höra om bra saker och positiva nyheter. Ibland har M redan läst tidningen och då kan vi samtala om det som står där. Idag fick vi reda på att danskar numera kan få ha dubbla medborgarskap, det vill säga behålla sitt danska när de blir svenska medborgare. Det var en glad nyhet tyckte J, men hon visste inte om redan blivit svensk medborgare. Det gjorde inte heller SL, som ju varit här sedan mitten av 1900-talet. Jag föreslog att de skulle kolla upp det, med polisen eller folkbokföringen, vilken som nu har hand om det.

IM berättade igår om sin tid i USA, dit hon kom som 15-åring. Hon kom från Vara i Västergötland, träffade sin svenska man där och bodde där sedan i hela 65 år. Hon berättade att hon arbetat i olika affärer, i en i hela 24 år. Alla har mycket att berätta. Det är bara att berätta lite för dem så kommer de igång själva. och de flesta är riktigt gamla så de har mycket att ta av.

Nu är det jordgubbstid. Jag köper till mamma och till M. Ibland stoppar jag en jordgubbe i munnen på SL också och ibland på J. Men det är mest SL som är benägen att sitta ute med mamma och mig. Då läser jag tidningen medan vi fikar. M tycker att det är för kallt ute och J vill sällan följa med ut utan sitter mest kvar och hänger vid matbordet mellan måltiderna. Det händer att personalen följer efter med några av de boende, men det har oftast krävt övertalning för att få med dem. Då sitter vi runt ett bord och dricker oftast kaffe.

SL berättar då och då, och det upprepas, att hennes ena dotter har problem med ena handen, som hon har fått opererad flera gånger utan att det blivit någon bättring. Självs oroar hon sig för att hon äter för mycket; begär liten portion vid måltiderna. Jag hjälper henne ofta med att skära upp maten, för hon ser ju bara svagt, men äter själv. Hon nämner ibland att hon mist sin "gubbe". Likadant var det med hennes far. Han deltog i finska kriget på de rödas sida och blev dödad av de vita då SL var liten. Alla har något att berätta, hon en hel del av varierande slag. Självs har hon varit kartriterska och efter yrkeslivet varit cirkelledare för att lära porslinsmålning. Det är lätt att glömma bort att alla de här människorna en gång varit vuxna, inye gamla, och varit med om att bära upp samhället, föda och uppfostra nya samhällsmedborgare.

Tidningsläsning har blivit en vana på hemmet; oftast är det SL som propsar på det. Då blir det mer kaffe, för hon är en riktig kaffetunna. Även IM har anslutit, möjligen till B's förtret; hon ser oftast sur ut när jag rör mig i matsalen och i köket. Men hon verkar ha gett upp med att komma med gliringar. Ibland är det fem-sex boende som sitter runt boret när jag har dagens tidningsläsning. Är det vackert väder sitter vi ute. Jag har tagit ut mamma i stort sett varje dag nu under de fina sommardagarna; någon gång har det regnat eller blåst och då får vi vackert stanna inne. I tveksamma fall tar vi en liten "promenad" bort till syrenbersån. Då blir det inte någon längre utestund.

Det har nu också kommit ersättare, nya boenden; AB's rum stod tomt en tid tills hennes anhöriga röjt ur det. In flyttade ett par, som båda verkar vara relativt vitala. Det visade sig att kvinnan varit kollega med min Sara. Hon verkade öppen och gladlynt. Mannen, Å, verkade däremot lite tystlåten. Till en början genomskådade de inte den "befälsordning" och bordsplacering som kommit att bli. De uppfattade inte att det var strikt vid B's bord vem som sitter var. Men det blev ingen konflikt den här gången, inte som när SL kom till hemmet och motades bort från B's bord.

Sara kom med mig till hemmet en dag och upptäckte att hon faktiskt träffat och kände den nyinflyttade kvinnan i det nya paret. Då framkom också att kvinnan hade en långt framskriden

sjukdom. Det dröjde bara lite mer än en vecka innan hon blev kvar i rummet och sedan dog hon. Nu har vi tagit oss an mannen, Å. Han har kommit in i kretsen av tidningslyssnare. Häromdagen kom jag till hemmet under kaffestunden och det var många samlade ute kring ett bord. Det blev tidningsläsning med en gång. Vartefter vi avverkade olika ämnen i tidningen passade jag på att resonera med de omkringsittande om till exempel vilka resor de gjort. Det visade sig att Å rest omkring med husvagn, SL med en campingvagn. Vi kom att prata om Lännakatten, det lilla smalspåriga tåget som om sommaren utgår från Uppsala och går till en Faringe. Där finns det shoppingställe enligt Å. Nu visade det sig att varken O eller SL, vilka båda bott med än femtio år i Uppsala, aldrig åkt med det lilla tåget. Men "lilla K" hade gjort det.

Idag var det en hektisk dag på hemmet. Vi är nu inne i juli. Häromdagen var det jämnt hundra år sedan första världskriget bröt ut. Det pratade vi om under tidningsläsningen. Imorgon är det USA's nationaldag och då får jag ta och prata med IM om den, hur hon firat den. Idag pratade vi om Thanksgiving och traditionerna kring den. Vi pratade också om orten där hon bott i USA men hon har glömt vad den heter. När hon sedan flyttade tillbaka till Sverige reste hon via någon stor stad, men namnet på den hade hon också glömt. Det gäller att inte vara så noga och precis med allt vi pratar om, för annars blir det lite pinsamt med all glömskan i kretsen av äldre.

Det var alltså hektiskt idag. Jag hade varit på Lindex och handlat kläder till mamma och var på väg in till henne då jag fastnade i restaurangen där "Mange" underhöll med sång till gitarr och förinspelat komp. Det blev kaffe och liten kladdkaka. Sedan tog jag med Ag, M och SL tillbaka till avdelningen. Jag hade lovat ta hand om nagelklippning på F igår, så det fick jag ta hand om allra först, även om SL redan hade frågat om tidningsläsningen. Mamma sov fortfarande så jag lät henne sova vidare. Nagelklippningen var lätt avklarad utan något klipp i fingret. F var dock på helspänn; hon vågar inte låta personalen klippa naglarna. Numera, efter premiären i somras, är det jag som sköter den. Så vaknade mamma och då fick hon på sig sina nya byxor, storlek XL och med snörning. De andra tre alternativen går i retur och så köper jag ett par likadana till.

Sedan var det dags att fixa M's telefon. Jag hade kollat vad det var för sladd som saknades och hade tagit med några alternativa. Det blev succé med ett verifierande samtal från min mobil till M's sladdlösa. Då var vi framme vid en stunds tidningsläsning innan det var dags för middag, leverbiff. Mamma var svårmatad så jag fick ge upp utan att få i henne så värst mycket. Istället plockade jag i henne jordgubbarna jag haft med mig. Det var lite märkligt att hon inte ville äta, för just leverbiff var något hon gjorde i sin krafts dagar. Då var den god, men mindre hårt stekt än dagens variant från restaurangen.

Efter maten samlades vi igen för tidningsläsning. Mamma var trött och åkte till sängs medan jag satt kvar och underhöll IM med tidningen, andra genomläsningen av Upsala Nya, och prat om USA. Hon lovade att ta reda på ortsnamnen hon tappat bort. Att bjuda på kakor tappar hon inte bort. Hon har en hel burk som hon plockar ur och bjuder på till kaffet. Och SI har en hel skål med kola och andra karameller. Den tar hon med ut i trädgården när vi som vanligt sitter runt ett bord och fikar medan jag läser tidningen. Mamma blir ibland lite avundsjuk, så hon tycker mest hela tiden att "nu far vi hem" och jag svarar tålmodigt att vi är hemma. Vanligen kan jag hålla henne i schack med jordgubbar som är hennes favoritgodis. Idag tog jag med en ask med hallon, som också går hem och nästan slår jordgubbar. Jag passade på att stoppa några hallon i munnen på SL och Å också.

Igår klippte jag mustaschen på Å; hade tagit med sax och kam och det riktigt bra fastän det är länge sedan jag klippte min egen. Takterna sitter i. Å gillade också hallon. När vi läste UNT idag kom vi in på politik. Det visade sig att Å är vän till en av KD-politikerna i riksdagen, en som jag haft viss diskussion med. Eftersom denne också är med i Livets Ord, kom vi in på det ämnet. Då kom det fram att Å och hans framlidna fru brukat åka runt och sjunga i religiösa sammanhang. På så vis kom jag att tänka på att jag hade med mig texten till Calle Schewens vals. Jag visade den för honom och då tog han upp sången och jag hängde på. Vi sjöng igenom hela; några gånger tappade vi väl tonen, men på det hela taget gick det nog OK. Å berättade också att han spelat gitarr och jag föreslog att vi skulle spela tillsammans. Han blev lite tveksam eftersom hans gamla gitarr antagligen behöver nya strängar, men det är väl en lite sak. Jag lovade hjälpa honom att stämma den, för han har med den till hemmet. I värsta fall kan man ju köpa ett nytt set med strängar i musikaffären. Det skall bli spännande. Får se om vi kan spela tillsammans. Det ser jag fram emot.

Nu är det tidningsläsning varje dag ute i trädgården under parasollen. Eftersom jag i veckan spelat en tredagars golftävling, kommer jag först runt middagstid till hemmet, svettig och hårt tagen av solen. Så dags är temperaturen rent av behaglig. Igår var vi hela åtta personer runt bordet och vi åt av de bär som någon ställt fram. Eftersom alla inte ser så bra fick de gissa på vad slags bär det var. De tre sorterna var krusbär samt röda och svarta vinbär. Alla tyckte bäst om de svarta vinbären för de röda är lite syrliga och krusbären sura. IM som bott många år i USA hade glömt bort det där med de svenska krusbären, de som blott svenska är. Mamma fick jag som vanligt muta med jordgubbar, som är hennes absoluta favorit. Nu är hallonen, hennes andra favorit, nästan mogna och därför frågade jag henne om hon vill följa med hem till min trädgård och äta från buskarna. Hon nästan jublade åt förslaget, så på söndag tar jag med henne i bilen hem till oss.

Det visade sig att Å hade blivit inspirerad att ta fram gitarren. Han hade fått besök av en dragspelande vän, som han tidigare i livet hade spelat med. Nu hade de spelat tillsammans igen. Idag skall jag ta med mitt stämmningsverktyg och stämma hans gitarr. jag tar med min också och noter till några Taube-visor så får vi se om vi kan spela tillsammans. Jag har redan igår annonserat, det vill säga sagt till personalen, att jag kommer för tidningsläsningen någon timme efter lunch. Så är det nästan alltid numera. Kanske skall vi spela/sjunga tillsammans ?

Nu har det redan blivit en rutin att jag skall läsa tidningen varje dag för M, SL, Å med flera. Dessutom har vi kommit igång med spelandet, Å och jag. Vi började med Calle Schewens Vals och sedan har det bara rullat på med "Rosa på bal", "Byssan Lull" med flera. Publiken, de boende, är inte särskilt kritiska, så vi spelar på; det vill säga Å sjunger och jag plinkar på hans gitarr. Idag satt vi ute under parasollet med mamma, lilla K och M. Vi, det vill säga Å, sjöng igenom de visor av Taube som vi övat på några gånger nu. Han verkar nöjd med ackompanjemanget.

M har en luta inne hos sig och den har jag stämt åt henne. Nu kan hon inte spela själv utan den är ett arv från fadern som brukade spela för henne när hon var lite. Jag chansade på att lutan stäms som en gitarr och det visade sig riktigt. Den har hårda stålsträngar. Det tillkommer fyra bassträngar, men dem har jag inte gett mig på ännu utan bara sökt upp på internet hur de skall stämmas.

Nu är det inte bara glam och sång på hemmet, utan idag har jag "pratad om livet" med såväl M som Å. M har aldrig haft familj, lider av reumatism och är nedstämd, minst sagt. Hon har bildning

ett rikt inre liv men oerhört dåligt självförtroende. Hon upplever sig också få alldeles för lite intellektuell stimulans. "Det är bara när du är här" har hon sagt vid ett par tillfällen. Det är inte lätt att bli, eller vara, gammal när ens närmaste släkting är ett kusinbarn. Hon har varit och hälsat på blott två gånger på några månader, då tillsammans med sina två adoptivbarn. Som gammal språklärlarinna finns det mycket att prata med M om. Numera läser jag tidningen för henne mest varje dag. Med många associationer blir det mycket att prata om.

Å saknar sin fru som dog bara någon vecka efter att de flyttat in på hemmet. "Det är tomt på min axel" berättade han på min fråga hur det känns att bo på hemmet. Vi satt ensamma ute på gården under ett parasoll. Han hade träffat B först i 45-årsåldern och hon hade varit hos allt. De somnade alltid tillsammans, hon med sitt huvud på hans axel. Nu får han somna ensam.

Idag blev jag lite nedstämd under vistelsen på hemmet. Det var inte bara M's och Å's berättelser, utan snarare att mamma nästan vägrar att äta. Jag fick i henne bara lite av lunchen och det var inte bättre på middagen. Hon har börjat spotta ut maten och vill inte öppna munnen. Jag har trixat med ömsom dryck och ömsom mat, men det går allt sämre. Det känns inte så bra att jag nu skall åka bort några dagar, men å andra sidan vet jag ju aldrig vilken form hon är i och hur länge till 'hon skall orka. Kanske har värmen tagit på henne. Det brukar vara så med gamlingar och hon är ju faktiskt på väg mot 99. Jag kan inte vara hos henne varje stund. En gång kan vara den sista.

Det har blivit rutin att jag läser tidningen på hemmet; oftast är det M och SL som lyssnar och sitter med ute i trädgården, eller gården kanske den skall kallas. En stor del av utedelen av hemmet, själva tomten, utgörs av naturtomt med buskar, träd och smultron. En del är också en praktisk area med betongplattor som är väl lämpade för rullstolar och äldre. Där sitter vi under parasollerna och umgås på förmiddagen fram till lunch och ibland en stund därefter. Men då har jag lagt mamma för eftermiddagsvilan. Av och till "uppträder" Å och jag med musik och sång. Han sjunger och jag hanterar gitarren. Härnäst deltog en av de yngre ur personalen med bra sång. Vi sjöng igenom alla sånger vi kan och det är nu ett tiotal, främst Taube, men även "Fjäriln vingad" och "Vind över vindens ängar". Det går faktiskt riktigt bra numera.

När vi läser tidningen, det vill säga jag läser, brukar associationerna komma till många andra saker, triggat av vad som står i tidningen just för dagen. Idag läster vi om en hästgård och vi kom in på sådant som svin, palla äpplen med mera. Lilla "K" erkände att hon pallat äpplen i sin ungdom, men inte O. Han har nog blygsamt glömt bara. När jag läster om eldfesten i Österbybruk kom det fram att lilla "K" varit med och simmat med fackla i sin ungdom. Hon har också simmat i Uppsala Sim i ungdomen, 100 m bröstsim. Annars är det M som är mest stimulerande och intressant att prata med. Som gammal språklärlarinna är hon intellektuell och bildad, men handikappad av reumatismen. Hon vantrivs i det här hemmet, har inga anhöriga och kommer ingen vart om hon inte rullas iväg i rullstol. Sällan får hon den gångträning som hon både utlovats och har rätt att få hjälp med. Det är inte bara den bristen i omvårdnaden utan bristerna har visat sig i många andra avseenden också. Jag har en dialog med chefen om detta.

När det blir regnigt i mitten av augusti är det inte många av de boende som vill komma med ut. Men jag tar ut mamma för lite frisk luft varje dag. Det mår hon bra av. Är det soligt utbrister hon alltid "åh vad härligt". Det är väl också ungefär det enda hon upplever numera. Krafterna håller på att sina. Jag försöker komma till henne varje dag, men nu har jag haft en del engagemang som hindrat det ett par gånger. Det är främst på förmiddagen som det är mest lämpligt att besöka

henne, ungefär när hon börjar bli färdig med frukosten. Då stannar jag över lunchen och lägger henne efter en kortare "promenad". Det är ungefär så länge hon orkar innan hon behöver lägga sig och vila.

Vi har kommit in i september och snart är det dags för 99-årsdagen. Det har kommit brev och kort i posten; jag skall läsa upp för mamma på hennes riktiga dag. Numera är hon givetvis inte yngre än tidigare och vilar alltmer. Jag brukar passa på att träffa henne vid frukosten mitt på förmiddagen eller på eftermiddagen då hon har vilat efter lunchen. Ibland stannar jag från förmiddagen och över lunchen innan jag lägger henne för vilan. Idag, på hennes 99-årsdag, var jag hos henne ganska tidigt och hade med mig blåbär till frukostfilen. Det gillade hon; åt till och med själv. Sedan satt hon med när jag läste tidningen för M och SL. Annars är det ganska trist tillvaro för gamlingarna. Idag hade personalen missat tandprotesen på mamma och då blev det lite besvärligt när jag försökte få i den. Med personalens hjälp gick det bättre. de har större vana och bättre teknik.

På själva 99-årsdagen fick mamma vila till mitt på eftermiddagen innan jag hämtade henne till en födelsedagsmiddag hemma i trädgården. Det var strålande väder på eftermiddagen efter en dimmig morgon. Vi satt ute och njöt av sensommarblommor och härlig sol. Som vanligt blev det lax som huvudrätt tillsammans med en krämig avokado och färskpotatis. Vitvinet drack vi ur finaste kristallglaset och maten åt vi på mormors flotta servis. Efterkaffet i finservisen från Konglig Dansk blev det hemfärd och nattinatti för en nöjd 99-åring.

Det har varit några incidenter i vården på hemmet. Det har lett till skador i ansiktet och så har mamma blivit av med en vigselring som hon hade i halskedjan. Jag har haft flera möten med ledningen som inte vågar ta i missförhållandena. Nu är fyra händelser anmälda till Inspektionen för Vård och Omsorg. Chefen har fått sparken från hemmet och den tillförordnade kommer ingen vart heller med det som inträffat. jag har ansökt om och fått erbjudande att flytta mamma till annat boende. Jag får överväga om det är till fördel för henne eller om jag skall låta henne stanna där hon är. Det nya hemmet är i samma regi, men har kanske en bättre ledning. Givetvis kommer det mesta an på personalens attityder till såväl arbete som till de boende. Den mångkulturella sammansättningen av personalen har hittills inte varit till vare sig nytta eller hjälp för de boende på det gamla stället. Jag hoppas på det bättre på det nya stället. Själva flytten måste ske ganska snabbt och medför en hel del arbete för mig, men vad gör jag inte för min mamma, som gjort så mycket för mig under hela min uppväxt ?

Under helgen har jag funderat och övervägt om det är värt mödan för mig och omställningens påfrestningar för mamma att byta boende. Jag kom fram till att jag måste genomföra det, för hennes skull - och för att stilla min egen oro för hur hon behandlas i nuvarande boende. Det var något som den verksamhetsansvariga på det nya stället pekade på. Så får det bli och jag börjar omgående att plocka ihop kläder och andra lösa saker för att smidigt och snabbt genomföra en flytt. Jag har tackat ja till det nya boendet. Idag träffade jag också föreståndaren på våningen där mamma är nu. Jag förklarade för henne och passade på att tacka för gott samarbete med henne. Jag gav också mina synpunkter på vilka jag upplevt som bra i personalen. Hon och jag har alltid förstått varandra och jag har haft förståelse för hennes begränsningar i befogenheter när det gäller att leda arbetet. Hon har inte haft det lätt. Lägre chefer är i stort sett maktlösa visavi personalen i den svenska modellen.

En flytt är alltid en omständlig historia och den här flytten blev inget undantag. Det var mycket som skulle plockas ihop, trots att jag rensat ut en hel del vid den förra flytten, då från Eksjö till Uppsala. Jag började med att plocka ner lösa prydnadssaker och annat som inte behövdes dagligen. Dagen före mammas flytt tog jag med några möbler till det nya hemmet så att hon skulle känna igen sig i sina saker. Hennes värld är inte så stor längre utan det räcker med de där stolarna hon klätt om en gång, byrån och soffan.

Jag hade förberett mamma på flyttningen genom att berätta att hon skulle byta rum. Sedan gick jag över till att berätta om ett annat hus och att hon skulle få åka taxi dit. Det kommenterade hon med att det "skall bli spännande". Hon har alltid tyckt om när det händer saker omkring henne. På själva flytt dagen kom det en minibuss och tog med mamma i rullstolen. "Jag bara sitter här, jag" sa hon medan chauffören spände fast rullstolen. Så bar det iväg och hon tyckte det var spännande att komma till det nya boendet. Där tog chefen emot liksom två speciellt utskickade ur personalen. Allt var noga förberett och vi fick träffa hennes nya kontaktperson.

Nu är flytten nästan färdig. Jag har röjt ur det sista på det gamla stället och åkt fram och tillbaka med grejer. Sist åkte gardiner och sänglampa ner tillsammans med tavlor och några blommor. Några blommor kvar redan på plats på nya stället. All personal är mycket mer närvarande och hjälpsamma på det nya stället. Det märks att alla gillar sitt jobb och verksamheten är systematiskt uppbyggd för att vara rationell och ta väl hand om de boende. På kommunspråk kallas dessa för brukare, men här gäller "boende". Det visade sig att verksamheten har startats av nuvarande regionchefen, som jag hade ett två timmar långt samtal med om tillståndet på gamla stället, det som heter Kosmo Linné. Det nya heter Kosmo Bernadotte efter gatan som det ligger vid.

Mamma har fått ett hörnrum på tredje våningen med utsikt mot skogen i västerläge. Det är ljust och trevligt, något mindre än det förra. Gradvis kommer vi in i ruljansen. Alla nya jag träffar presenterar sig och är intresserade. Det verkar finnas en arbetsorganisation på plats. Så fort det är något att prata om, så ordnas det direkt. Jag märker hur personalen kommunicerat sinsemellan vad som gäller den nyinflyttade. Stämningen är sansat trevlig och alla verkar tas om hand efter vad de behöver. De första dagarna verkar väldigt lovande.

Idag var mamma osedvanligt trött och hon orkade inte äta något alls vid middagen. Jag kom dit just vid måltiden och försökte få i henne något men hon varken åt eller drack, svarade bara då och då på tilltal. Jag tog henne till rummet och var med henne en stund tills personalen skulle till att lägga henne. Det blev lite kaotiskt just då eftersom det var en av de boende som just lämnade in. Personalen fick mycket att stå i och jag stannade en stund till.

Nu har det gått några dagar med mamma i det nya boendet. Gardinen är på plats men ännu har hon inga tavlor på väggarna. Det är inte högt prioriterat. Alla kläder, sångkläder och annat av personliga tillhörigheter är på plats. Det har varit si och så med ätandet. Hon är tröttare än vanligt. Kanske har flytten ändå inneburit en påfrestning. Så måste det vara för hon verkar vara på en permanent lägre nivå nu än före flytten. Av och till äter hon inte utan det får bli soppa och dricka. Idag var Sara med och såg till att gardinen kom ordentligt på plats; tidigare hade jag bara lyckats sätta upp den provisoriskt. Nu ser det bättre ut.

Vi har nu gjort oss bekanta med några av de andra boende. Si, en dam i rullstol, kommer från Kristianstad och läser givetvis Kristianstadbladet. Hon sitter bredvid mamma vid matbordet; hon hör bra så jag småpratar med henne när jag är med vid maten. L han är orolig för det mesta.

Han sitter säkert i rullstolen med bricka framför sig och med spärr så att han inte kommer ur. Ändå är han rädd att falla ur och ropar ständigt "sköterskan". Han stoppar mig när jag går förbi. Han vill ha hjälp, med vad vet han inte, men han uttrycker oro, hela tiden.

Så har jag lärt mig namnen på några av de andra, men inte lärt känna dem närmare. KE verkar vital, för han kommer gående till matsalen med rollator som han ställer ifrån sig en bit bort. Han har borrh på hemmet i bara tre veckor. Han berättar att han har sin fru på första våningen och jag förstår att hon är dement. Idag träffade jag på dem ute i trädgården när jag tog ut mamma. Han tycker det är praktiskt att ha sin fru i samma hus. Själv är han så spänstig att han tar promenader bort till centrum. Jag kommer nog att prata mer med honom vad det lider.

De andra som jag kan namnet på är So, Br och Ma, alla kvinnor. Precis som på Linné-hemmet är det övervägande kvinnor i det nya boendet. Männerna verkar ha strukit med i lägre åldrar och kvinnorna blivit efterlevande i större utsträckning. Men L han är vital, om i rullstol. Och KE han har nyss flyttat in på mammas våning. Han har sin fru på bottenvåningen, en demensavdelning. Han är vital och träffar henne varje dag; dessutom går han iväg till centrum då och då berättar han.

Nu har mamma varit i sitt nya boende i knappt två veckor; det är svårt att veta om själva flytten har tagit på henne eller om det är en accelererande åldersförsvagning som inträtt. Av och till känner hon inte igen mig och hon orkar inte så många timmar i stöten. Härondagen fick jag lägga henne att vila direkt efter frukost. Idag var det än värre och hon orkade inte ens äta frukost utan det blev tillbaka till sängen istället för vila. Och det blev inte någon lunch heller för jag fick i henne bara delar av en enda sked champinjonsoppa. Det fick bli vila igen. På eftermiddagen fick jag i henne lite youghurt med liten sked och blåbärssocker med pipmugg. På frågan om det var gott svarade mamma "oh ja". Hon kramade hela tiden min hand så hårt och bestämt som ville hon säga "lämna mig inte". Men det blir nog hon som lämnar, misstänker jag. Idag förhörde sig sköterskan om hur vi vill ha det om, eller när, mamma blir ännu sämre. Det fick hon klara besked om. Jag har ju pratat med mamma om hur hon vill ha det vid livets slut. Jag har lovat henne att överleva henne och att vara med henne vid slutet. Det har på senare tid känts som alltmer aktuellt.

Nu har mamma kommit till ett boende med personal som verkligen bryr sig, är hänsynsfulla och besjälade av att göra ett bra jobb. Ändå känner jag att hon snabbt har blivit sämre än tidigare. Kroppen orkar inte. Hon är vaken bara några timmar per dag. Nu var hon så trött redan till lunch att det inte blev någon lunch utan vila istället. Jag började undra hur länge det skulle hålla. Sköterskan var inne och pratade med Sara och mig på eftermiddagen, tog blodtrycket och kände på mamma. Det blev inte mycket till konversation med mamma. Men hon sa att hon mätte bra. Vi lämnade henne för att läggas för natten av personalen.

Det är nu tredje fredagen efter mammas 99-årsdag, som vi firade med middag i trädgården hemma hos mig och Sara. Hon åker till Oslo för att jobba extra så jag är uppe tidigt. Sköterskan på hemmet ringde redan strax efter åtta. Hon hade varit inne hos mamma som hade väldigt hög andningsfrekvens och verkade tagen redan på morgonen. Jag åkte dit direkt och konfererade med sköterskan om situationen. Jag satt och höll mammas hand med den ena och hade den andra på hennes panna. Hon svarade med kraftigt tag om min hand. Hon var inte riktigt kontaktbar men uppenbarligen medveten om att jag var där. Med lite morfin skulle hon fås att lugna ner andningen. Jag ville ha ett samtal med doktorn som kom redan efter en liten stund. Vi

pratade om mammas tillstånd och om vilka önskemål vi hade. Jag sa att jag trodde att mamma nu var inne i en dödskamp och att någon sjukhusvård inte var att tänka på. Vi kom överens om att bara se till att mamma inte behövde lida.

Nu beredde jag mig på en lång vaka, fastän just bara morgon denna fredag i oktober. Vi hade nu kommit in i den månad jag anat att det skulle dra ihop sig för mamma. Jag hade känt att det tornade upp sig något i en nära framtid. I vilken riktning skulle det nu gå? Stod vi inför en lång smärtsam resa? Hur lång tid skulle det ta? Jag var bara inställd på att vara där, hålla mamma i den hand som kramade och kramade min. Den andra handen höll jag om hennes huvud för att hon skulle förnimma min närvaro. Efter ett tag lugnade andningen ner sig. Jag lämnade sängen en liten stund när hon började andas lugnare och verkade somna. Hon hade slappnat av och släppt min hand. Efter ett par minuter hörde jag en liten suck och såg att ansiktet stelnade till. Ansiktsfärgen försvann. Min mamma var död. Hon hade lämnat jordelivet. Och det var precis på det sätt som vi kommit överens om, vi tillsammans, jag med henne fram dit och vid hennes sida när hon skulle "till andra sidan".

Jag satt kvar en stund för att få med mig stunden, få med mig de sinnesintryck jag ville bevara. Det var ju just den här stunden som jag så länge vetat skulle komma, som jag förberett mig för att vara med om. Jag hade lovat mamma att vara med henne fram till den. När hon fyllde 85 hade jag lovat henne att jag skulle överleva henne för att vara hennes stöd. Vi hade pratat om den här sista stunden i livet och att jag skulle vara med henne där och då, när det var dags för henne. Nu var vi där, hon nu "på andra sidan" och jag vid hennes sida, som jag lovat henne, hon som en gång var.

Så annorlunda det blir när det inte längre finns liv i den kropp som nyss varit levande, om än med smärtor och skavanker, den kropp som en gång gav mig livet genom embryot, fortfarande ljummen efter dödskampen då hon krampat sin hand om min. Så tomt det blev i rummet. Vart tog livet vägen? Var är nu den själ och den personlighet som följt mig ända hit, till sidan av min bortbleknade förebild, min livsmentor och livgivare?